శ్రీరస్తు.

కేయూరబాహుచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

ఉ. శ్రీరసియించు మంగాత సుఖసిద్ధి వహించి యనేకబంధుహా
సానికియుం బ్రియప్రాప్తి గతిశాంతిసముత్కరషట్పదంబు నై
జీవన మొప్పదుగ్ సుకవిసేవ్యమనం బొగడొందు సర్వపు
ణ్యావహ మైనగుండసచివాగ్రణిగేహసరోవరంబునన్. 1

చ. కరిముఖుఁ డస్వినుల్ ఋషులు కంజసముద్భవుమోము లంటికే
శ్వరిసయోగినుల్ తదాత్మజునివక్త్రము లాదిమునీంద్రపుంజలం
బరగపవుల్ గ్రహంబులు పయోరుహనాభుఁడు తారకంబులున్
బోరిఁబోరి నెల్లసంపదలు పోలమగుండని కిచ్చుఁగావుతన్. 2

మ. శ్రీవణానందనభారతీచతురునిం బ్రాచేతసుం దివ్యస
త్యవతీనందనుఁ గాళిదాసుఁ గృతికర్తన్ గొల్చి వాక్పూర్ణమే
రువులన్ నన్నయభట్టుఁ దిక్కకవిచంద్రున్ భక్తితోఁ గొల్చియు
ద్ధవచాణక్యయుగంధరాదినయవిద్యాకోవిదధ్యాని నై. 3

వ. ఇట్లు కృతిప్రారంభకర్తవ్యంబు లాచరించి యున్నవాని. 4

సీ. తనమేరసాబగు మేదిని నెల్లవారికి వీనుల కమృతంపువాన గురియఁ
దను నాశ్రయించిన జనులమందిరములు తొమ్మిదినిధులను దొంగలింప
దనకీర్తికామిని యనిశంబుఁ గైసేసి యేడుసంద్రములందు నీడఁజూడ
దనయొప్పు చూచుకాంతల కొంతుమారుండు తేఁ డనుబుద్ధి గల్గించుచుండ

గీ. నెగడు బ్రహ్మవంశనీరధిసంపూర్ణ, చంద్రముఁడు కళాపశాఁదుండు
నైజధార్మికుఁడు నండూరిగుండన మంత్రి నిఖిలమంత్రిమండనంబు. 5

వ. నిరంతరసరసగోష్ఠీనిష్ఠుండు గావున నొక్కనాఁ డుచితకథాశ్రవణప్రసంగంబున. 6

క. తనయిష్టసఖుని విద్వజ్జనమాన్యుని నుభయకావ్యసరణిజ్ఞుని మం
చనవామధేయు నన్నుం గనుఁగొని యిట్లనియె వినయగౌరవ మెసఁగన్, 7

గీ. నందనుఁడు వసుమ్మ నట్టిల్లు నిధి సురగృహము చెరువు మేలికృతి యనంగ
జగతి వెలయు సప్తసంతానములు వినఁబుణ్యములు యశంబుఁ బొందవచ్చు. 8

క. వననిధి తటాక దేవభ, వనములు పుణ్యాదము లైనవాని సనష్ఠిం
చినచో నకాని యెఱుఁగరు చనుఁగా దె సరసకవిత సకలదిశలకున్. 9

ఉ. కావున నాకు నొక్కకృతిఁ గైకొననిష్టము నీవు ప్రజ్ఞసం
భావితకావ్యదక్షుఁడవు భవ్యమతిం ద్విజదేవనిర్మలం
బైనిలసిల్లు తంత్రము ప్రియంబునఁ జూచిన నందుఁ గర్ణసౌ
ఖ్యావహ మై ప్రబంధరచనాశ్రియ మయ్యెడు మార్గ మూఁతఁగన్. 10

క. స్థాయిరసము శృంగారం, బైయలవడఁ గథలు నీతు లై యెడనెడ రాఁ
గేయూరబాహుచరితము. సేయుము నీ వాంధ్రభాష శిల్పము మెరయన్. 11

వ. అని పలికి బహుమానపూర్వకంబుగా నంబరాభరణాదివివిధవస్తుసమితులుఁ గాఁ
దాంబూలం బిచ్చినం బుచ్చుకొని. 12

ఉ. బాలరసాలపుష్పనవపల్లవకోమలకావ్యకన్యకన్
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాలికు లైననేమి మఱి యంతకు నాయతి లేనినాఁడు గా
ద్దాలికు లైననేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై. 13

క. అని తగనివాని దెస నా. మన మెప్పుడు పోయుఁ గాన మతిమజ్జనవ
ర్ణనలకు మిగిలిన సుగుణుని, నినుఁ బొంది మదీయకవిత నెగడుం బుడమిన్. 14

వ. కావున నీకుం గృతి యిచ్చెద నని యొడంబడి పురాతనాధునాతనకవినమస్కారం
బుఁ గావించి వారియనుజ్ఞవడసి భారతిం బ్రార్థించి పునఃపునఃప్రణామంబు లాచ
రించి యగ్గుండనామాత్యువంశక్రమంబు జగత్ప్రసిద్ధం బైనను గృతిలక్ష్మికి సుఖతి
లకంబుగా రచియింతు నది యె ట్లనిన. 15

సీ. జనపాలనుతసింహచక్రవాలంబు సామంతనిర్మలరత్నమండనంబు
రాజత్తురంగతరంగపయోనిధి భద్రేభమేఘనభస్థలంబు
భూదేవదేవజాంబూనదాచలము వదాన్యకల్పకదేవతాపురంబు
బహుకశాకర్పూరభాసికరండంబు సుజనముక్తాఫలశుక్తిచయము
గీ. చతురకాంతాప్రసూనవసంతవేళ, రసికవిటజనమధుకరారామలక్ష్మి
మధుర కవిరాజనవహంసమానసంబు, నాఁగఁ ధనదుపురంబు వర్ణనలఁ దనరు. 16

వ. మఱియును. 17

సీ. పుష్పకనివహంబు భూమిపై నిలిచినయ ట్లంద మైనదేవాలయములు
రూప్యాచలము బహురూపంబుల నటించు రమణ శోభిల్లు సౌధములవెల్లు

అలకాధిపతి నిధు లన్నియు వెలివీట విడిసినక్రియఁ జన్యవీధికలును
ఘాత మేదిని మిన్నుఁ దఱఁగిపైచినమాడ్కిఁ గనుపట్టు బహుతటాకములు సాంపు
నుపవనంబులు సరసులునొప్పనేయు, చెఱకుఁదోఁటలుఁ బ్రాసంగుచేలు మెరయ
నఖిలవిభవంబులకు నెల వగుచు వెలయుఁ ధనదుపురమున కెనయనఁ దనదుపురము
మంటికడవ నులకమంచంబు పూరిల్లు, నూలిచీర రత్నకీలితంబు
గానిపైఁడితొడవు గలుగు టెఱుంగరు, దనదుపురములోనిజనము లెల్ల. 19

శా. ప్రాగ్దిక్పశ్చిమదక్షిణోత్తరదిశాభాగప్రసిద్ధక్షమా
భృద్గర్వాంతకుఁ డేలెఁ గొంకవిభుఁ డీభూచక్రమక్రూరత
న్వాగ్దేవీస్తనహారనిర్మలయశోవాల్లభ్యసంసిద్ధితో
దిగ్దంతిశ్రవణానిలజ్వలదటత్త్రిప్రతాపాఢ్యుఁడై. 20

క. ఆవిభునకుఁ బెగ్గడ యై, భూవలయంబున యశోవిభూషణుఁ డయ్యెన్
గోవిందనప్రధానుం, డావాసము గౌతమాన్వయుం డాయనకున్. 21

మ. విహితాస్థానములందుఁ జూపుఁ దగఁ గోవిందాభిధానప్రభుం
డహితోర్వీధరవజ్రి గొంకవిభురాజ్యాధిష్ఠి యై సంధివి
గ్రహముఖ్యోచితకార్యసంఘటనచాతుర్యోత్కటత్వమున్ బాధస
న్నహనోదగ్రరిపుక్షితీశబహుసైన్యధ్వంసనాటోపమున్. 22

క. ధీరుం డాగోవిందన, కూరిమినందనుఁడు వెలసెఁ గొమ్మన గొంక
క్ష్మారమణున కుదయించిన, వీరుఁడు రాజేంద్రచోడవిభుపెగ్గడ యై. 23

సీ. నవకోటిపరిమితద్రవిణ మేభూపాలుభండారమున నెప్డుఁ బాయ కుండు
నేకోనశతదంతు లేరాజునగరిలో నీలమేఘంబులలీలఁ గ్రాలు
బలవేగరేఖ నల్వదివేలతురగంబు లేనరేంద్రునివాకి నెపుడుఁ దిరుగుఁ
బ్రతివాసరంబు డెబ్బదియేనుపుట్లనే, యేవిభుమందల నెపుడుఁ గల్గు
గీ. నట్టి యధికవిభవుఁ డగుకులోత్తుంగరా, జేంద్రచోడనృపతి కిష్టసచివ
తంత్రముఖ్యుఁ డనుఁగుమంత్రి గోవిందనం, దనుఁడు కొమ్మనప్రధానుఁ డొప్పు. 24

ఉ. ఇల వెలనాటిచోడమనుజేంద్రునమాత్యత యానవాలుగాఁ
గులతిలకంబుగా మనినకొమ్మనపెగ్గడ కీర్తిమాటలన్
దెలుపఁగ నేలతల్లిక్రియఁ బ్రతిష్ఠిత మైనతటాకదేవతా
నిలయమహాగ్రహారతతి నేఁటికి నెల్లెడఁ దాన చెప్పఁగన్. 25

సీ. రమణీయ మైనకూర్మగ్రామమునయందు గరుడరి పురమునఁ గొమ్మిత్రచర్లఁ

త్రిపురాంతకమునఁ జేర్చిన కోట్టిదానబొగ్గ, రమునఁ గళింగరాష్ట్రమందలి శ్రీ
యేలమంచి లాదిగా నెలమి ముప్పదిరెండు విష్ణుప్రతిష్ఠలు నెలయఁ జేసి
నిచ్చ వేపురు మేదినీసురవరులకుఁ బంతి సద్భక్తిఁతో భోజనంబు

సీ. దనర నిష్కపటమై జనమ్రవర్తంబు గాఁగ, మనువు నడిపిన కొమ్మనమంత్రి గుని
బుద్ధిలోన బృహస్పతి బోలువాని, బోలఁగలుగుదురే ధర్మపురుషు లెఁగు. 26

మ. అరు దంచుక్ వెలనాటిచోడమనుజేంద్రాజ్ఞాపనం బూని దు
స్తరశక్తిం బని యేకవింశతిసహస్రగ్రామసంఖ్యాకమై
ధరణిం జేర్చిన పాకనాడు నిజదోర్దండైకలగ్నంబుగాఁ
బరిపాలించె నమాత్యకొమ్మన జగత్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడై. 27

క. బలముమెయిఁ గటకసామం, తులు గరిహయబహుళసేనతో నేతెంచన్
దలపడియెఁ గొమ్మసచివుఁడు, బలియుండై కొత్తచర్లపరిసరభూమిన్. 28

సీ. సెలకట్టెవాటునఁ జెలఁగి రెంటిని మూటిఁ గూడ గుఱ్ఱంబులు గుదులు గ్రుచ్చ
బ్రతిమొగం బగునరిపతులకత్తళిమునఁ గడిమిమై వీఁపులు వెడలఁ బొడుచు
బందంపుగోఱియలపగిది నేనుంగుల ధారశుద్ధిగ నసిధారఁ దునుము
జెదరియించుఁ బగిలించుఁ జేతులతీఁటవో వడిఁగాండ మేసి మావంతులఁగూల్చు

గీ. తల పుడికివ్రేసి మావంతు తలలు శత్రు, రాజశిరములు ద్రొక్కించు రాజసమున
వాగె నుబ్బెడు తనవారువంబుచేత, మహితశౌర్యంబు కొమ్మనామాత్యవరుఁడు. 29

చ. అరిగజకుంభపాటనవిహారము కొమ్మనమంత్రి సల్పుచో
నురివినమౌక్తికకదంబము లుర్విపయిం బొలిచెం దదీయసం
గరహతవీరదోర్గ్రహణకౌతకసంభ్రమఖేచరీపర
స్ఫురతనుమర్దనోద్గళితభాసురహారమణీచయం బనన్. 30

క. ఆకొమ్మనపెద్దసుతుఁడై కేతన చోడభూవరాత్మజుఁ డైశ్వ
ర్యాకరుఁ డగుపృథ్వీశమ, హీకాంతునిమంత్రి యయ్యె నెంతయుఁ బేర్మిన్. 31

ఉ. కౌశికగోత్రభూసురశిఖామణి కేతనభూవరుండు పృ
థ్వీశనరేంద్రమంత్రియయియెల్లెడఁ జాలఁ బొగడ్త కెక్కె నా
కాశనదీమరాళ శివకాశసురాశనతాడకేశ నీ
కాశతరాధిరోచిరవకాశవికాసయశోవిశాలుఁ డై. 32

ఉ. కేతనమంత్రినందనులు కీర్తివహించిరి బంధుజాత వి
జ్ఞాతవినీతభావుఁ డనఁజాలిన కొమ్మనదండనాథుఁడున్

ప్రకటహస్తిప్రతిమభాసురతేజుఁడు మల్లశౌరియున్
గీతసమస్తసజ్జనుఁడు భీమనపెగ్గడయుం గులాగ్రణుల్. 33

ఉ. అంతజిలోనఁ బ్రాయమున నారసి చూడఁగఁ జిన్నయయ్యఁ బెం
పొందిగుణంబులం బొగడనొందె ధరిత్రి నమాత్యభీముఁడా
నందము తల్లిదండ్రులు మనంబున నొందఁగ మందిరంబునన్
గుందవరాచ్ఛకచ్ఛపనుకుందము లందము పెంపుఁ జెందఁగన్. 34

సీ. క్షితిఁ గశ్యపప్రజాపతిమన్మఁడై తాను బట్టుట నతనిన పోలు ననుచు
జనులెల్లవారును దను నెంచ నెగడిన గుండదండాధిశుకూర్మిపుత్రిఁ
బుణ్యాలక్షణమూర్తిఁ బోలన మారన పేరనలాదిగాఁ బేరుగలుగు
సచివసప్తకముతో జనియించిమునుఁ గులభూధరంబులతోడఁ బుట్టినట్టి

గీ. వసుమతీదేవి కెన యనవచ్చుపోల, మాంబఁ బెండ్లాడెఁ దనయన్వయంబు పావ
నంబు లోకంబు కీర్తిపూర్ణంబు గాఁగ, భీమనామాత్యుఁ డరిరాజభీకరుండు. 35

సీ. పుణ్యాంబుమడి మోచుపొలఁతులకెల్ల నీవుపుఁబోడి యాదల భూషణంబు
పతియాజ్ఞ దలనిడి బరియింత గడవని లలనలకీయింతి తిలకలక్ష్మి,
తోడిపూసికట్టి బంధువులకునిడి యున్న పడతులకీపుణ్యభామ యొజ్జ
కడుపుచల్లగ మేలికొడుకులఁబడసిన సుదతులకీచామ మొదలిపేరు

గీ. తాల్మిగని యొప్పుకందువ తగవునెలవు, ధర్మములయిక్క మొగమాటతావకంబు,
సుగుణములతావు వినయంబుచోటనంగఁ, బోలమాంబిక యెల్లెడఁబొగడ నెగడె. 36

చ. అతిశయపౌరుషైకపరులై జనియించిరి పుత్రులిట్టిజం,
పతులకు ముప్పురయొక్కటకృపానిధి కేతనదండనాథుఁడున్,,
క్షితిధరతుల్యుఁడైన చినకేతనమంత్రియు సర్వసద్గుణా
యతనసుబుద్ధిగుండసచివాగ్రణియున్ నిజవంశభూషణుల్. 37

ఉ. రోహణపర్వతంబునఁ బ్రరూఢములైన యనర్ఘ్యరత్నసం,
దోహము నట్టినందనులతోఁ దనవృద్ధియు బంధురక్షణో
త్సాహము బ్రాహ్మణోత్తముల ధన్యులఁ జేయుగుణంబు సత్క్రియా
గేహవిశుద్ధబుద్ధి యగు కేతనమంత్రికి నొప్పు నెప్పుడున్. 38

ఉ. నూతనదర్పకుండన మనోహరమైన సురూపమొంది వి
ఖ్యాతకవిత్వసంపదఁ బొగడ్తకు నెక్కె యశేషబాంధవ
ప్రీతిహితాత్ముఁడై గణకవర్గకళామహిమన్ బ్రగల్భుఁడై.

కేతనమంత్రి దిగ్విజయకీర్తి వహించె నమాత్య కోటిలోన్. 39

శా. పుట్టెం గుంటన బంధుగోటులతపః పుణ్యప్రభావంబుతో
బట్టెం బావను భూమి సప్రితిమమై పెంపారు భాగ్యంబుతో
గట్టెం జీ విరోధిమానవమనోగర్వప్రపంచంబుతో
బట్టెం గంటము సర్వదీనభరణప్రాభవశ్రీతోన్. 40

ఉ. భారతిదాని పెన్నిధులు బాలసఖుల్ తొలువిద్య నిచ్చలా
దారత [illegible] లుదాత్తవిభూషణము [illegible] వి
స్తారము [illegible] సంగతి వాసిత జనప్రశస్తి ది
క్పూరితకీర్తి [illegible] భీమయ్యగుఁ [illegible]. 41

సీ. పుణ్యానదీతీరభూమిఁ [illegible] విప్రగణంబుచేత
సరసకవిత్వప్రసంగతిఁ [illegible] విజనులచేత
గర్పూరకస్తూరికాము [illegible] ప్రభుల చేత
గాంతు [illegible] యుతులు [illegible] చేత

గీ. దానశక్తి [illegible] సొబగు [illegible]
నెగడుచుండ [illegible] దముల [illegible]. 42

శా. శైలవ్రాతము [illegible]
జాలంబుల్ [illegible] గన్నముల్
వేలా సేతువు [illegible]
డాలంకార మమార్య [illegible]. 43

సీ. వడుగుఁ బెండిలిఁ జేయు [illegible]
దొడఁ బూయఁ గట్టంగ [illegible]
[illegible] కాదివా [illegible]
బాటించి కాకు [illegible] సర్వ [illegible]

గీ. ధర్మజాఁడు భానుజాఁడు [illegible]
దామమును [illegible]

చ. నలువుగఁ గాకు [illegible] మంత్రి వి
ర్మలమతిఁ బిట్టువేగముగ [illegible]
నలవడు హేమసృష్టిక్రియ [illegible]
గలకొనరాలు మాత్యములు [illegible]

సీ. ఘనవసుస్వామి శ్రీకి నోచితస్వామి ప్రాంతశ్రీలబిచితగా సత్పోలిపురలయందు
ఫణితి జాతియుఁ దివరిధ ంగెయును దనుంగదబాసవినోకి సర్వభాషలందు
వదనవికాసంబు మృదువాక్యశ్రేయు బంధుజనులయట్లన సద్విజనులయందు
మరణంబు దీయుఁ పాలి సమతి యునా గణకస్వామిక్రియాట్లాసె సర్వవిద్యలందు
తే. మన్ననయును నిర్వంచనమతియు మిత్రిలి, గాలాపులట్లనె పుత్రార్థిగణములందు
నమితసహాజంబులిపియు వర్ణనలజూపు, గుండసామాత్యునకు మంత్రికుంజరునకు 46
క. ఈగుండయయమ్మనికిని, భగుణచింతామణికి నతిస్థిరధరో
ద్యోగమతికి శాస్త్రపురా, ణాగమస్మృత్యభిమంద తాచలు బుట్టిరికిన్. 47
వ. ఇష్టార్థసిద్ధియు నైశ్వర్యసమృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుఁ గా నాచరింపం
బూనిన కథాక్రమం బెట్టి దన్నన. 48

నగరాధివర్ణనము.

క. శ్రీపరిమితవిభవమై ధా, త్రిపయిం బరఁగినకళింగదేశములో నిం
దుపురంబుఁ బోలె నొప్పుం ద్రిపురీనగరంబు సంస్తుతిక్రీఁ బట్టముగన్. 49
క. ఉరగస్త్రీజలకేళీ, కరణంబులు దేవకన్యకాక్రీడాసం
చరణంబులు తమకమధ్యపురికిం బట్టిప్రాలయుమ్ సాలములు నొప్పెఁ గడన్. 50
మ. నవముక్తాఫలరాసులన్ రచితనానాషష్ఠి శ్రీ శుక్తివితానంబులు హేమవాలుకలు నక్షత్రీలపంధాయిదున్
భువనస్తుత్యములై పురాంగణములొప్పం జూపఁగాఁ గుంభసం
భవపీతాంబునిధిస్థలాభిపువిస్ఫారంబులై యొప్పుసన్. 51
చ. మిగిలినవేడ్కలా నాట్యములు మీఁద టివేల్పులు చేయఁ దన్పృథం
గగననినాదముం దఱుచుగా శిఖరంబులఁ బట్టియున్న యా
మ్మిగులశలాపాలయుం గదిసి మోసిన నొకకొకమాటు తాళవృ
త్తిఁగని యొఱుంగవచ్చుఁ బురిదేవగృహాంబుల మర్దళధ్వనుల్. 52
క. పురవార్త్యపహారిణు లగు, తరుణులవధనములతోడఁ దద్దఁబడ్డు నని పం
కజుహాభవుఁ డెఱుక యిడఁగా, కరయం గందేలయిందున్నద్దు ఘటింపున్. 53
చ. అనిశము మీఁదటన్ వెన్నెలగుండిగనలం గని, నాదమ్మనాఁటికిం
దనికినకామవేదన సుధారుచి జల్లనిపక్షి విశ్రమిం
చెనొ యనఁ జంద్రకాంతశృంగ శిల్పనిర్మితాత్మవేదులం
బన్నపుఁడు తాతలందుఁ బరిశ్రమంబున్ దైంత్యయాన్ పట్ట స్వేదముల్. 54

చ. కలితకపోలసాంద్రమదగంధవశభ్రమితాళిమాలికల్
పలుమఱు మీఁద మూఁగినబలాహకమై కనుపట్టు శీకరం
బులు బహునిర్ఝరంబులుగ బొట్లను జేగురుసూర్యకాంతభం
గులుగఁ బురంబులోన నడకొండలఁబోలి చరించు నేనుఁగుల్. 55

చ. ఒడళులు కానరుండఁ బడియుండెడుగాడ్పులు దీర్ఘపక్షము
ల్విడిచి ధరం జరించునహివిద్విషు లర్థి ననూత్నరూపము
ల్వడసినచిత్రము ల్పెదరఁ జాఁచిన వెల్లనుగూర్చి యొక్కచో
నిడిన బెడంగుపోగు లన నెంతయు నొప్పఁ బురిం దురంగముల్. 56

ఉ. అప్రసమాను లర్జునసమాధికశూరులు దేవవర్ణి సీ
పుత్రమహాధనుల్ విదురపూర్ణగుణుల్ మదనాయుధోపఘా
పాత్రము లుగ్రసింహనిభబాహుబలు ల్దలపంగ బ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రగణికాసుభటోత్తము లప్పురంబునన్. 57

చ. సరసిజపత్రలోచనలచందనచర్చల నొందుచుం దలో
దరులమొగంపుఁగప్పురపుఁదావులతో సరసంబులాడుచున్
దరుణుల గట్టిచన్నుగవఁ దాఁకుచు ధన్యత నన్నుఁబొందగాఁ
దిరుగుచు నుండు నింపుగలతెమ్మెర లెప్పుడు నప్పురంబునన్. 58

మ. లలనారోహణవాద్యమానబహుడోలాఘంటికానాదముం
గలధౌతోజ్జ్వలపంజరాకలితశాకశ్లోకికారావసం
కులముం జంచదమందతుట్టదపదీకోలాహలంబుల్ కడున్
దలమై మర్దళదుందుభిప్రభృతివాద్యస్ఫూర్తితోఁ జుంబురిన్. 59

చ. దలముగనెల్లచో ద్రుమలతానివహంబులఁ గాయపుష్పాదుల్
పులినదళంబుపైఁ జెలువుబూనఁగ మీఁదటఁ దేలు కేతకీ
దళముల మెత్తమోడలవిధంబునఁ దేలఁగఁ బాఱుఁ బెద్దలై
ఫలరసవాహినుల్ పురియుపాంతవనంబులఁ గొన్నిచోటులన్. 60

వ. అట్టిపురంబున కధీశ్వరుండు. 61

చ. దశరథరాముతమ్ముఁడనఁ దాఁదగులక్ష్మణుపుత్రుఁడై యశో
వశుఁడగుచంద్రకేతునకు వంశజుఁడైన మహేంద్రపాలుఁడా
శశధర మౌళినే మనఁజాలుప్రతాపముతో జగంబుచే
[illegible] దనరెం నాన్నృపతి [illegible] [illegible]

సీ. తనకృపాజలధికి ధరణీతలంబు పై మానవేంద్రులు నీటిమీనులుగఁ
దనకీర్తి దశదిశాంగనలపాపటబొట్టులకును ముత్తెంపుసూచకము గాఁగఁ
దనవాలు రిపుసంఘమునకు బద్ధకవాటగోద్వారమునఁ గుంచెకోల గాఁగఁ
దనమూర్తి కామినీజనచకోరికలకుఁ బార్వణచంద్రబింబంబు గాఁగఁ
గీ. దనరు నుదయాస్తశిఖరులు దనప్రతాప దీపికాస్తంభయుగ్మ మై తేజరిల్ల
నెగడె నాదిమహీనాథనిభ మహోగ్ర, భావుఁ డనఁజాలు కేయూరబాహువిభుఁడు
మ. చతురప్రజ్ఞుఁడు చంద్రగుప్తున కిలం జాణక్యభంగిం దివ
స్పతికిం దైవతమంత్రియోజ సుమనశ్శ్లాఘ్యుండు వత్సావనీ
పతికిం దొంటి యుగంధరాఖ్యగతి శుంభత్పుణ్యుఁ డమ్మేదినీ
పతికిం బ్రెగ్గడ భాగురాయణుఁ డనం బ్రఖ్యాతుఁ డిప్రసిద్ధిన్. 64
సీ. ఆరోగ్యసద్దేహుఁ డాకారశాలి వంశక్రమాగతసువిస్తారబుద్ధి
ధీరుఁ డాఢ్యుండు గంభీరుఁ డవ్యసని ప్రజానందకరుఁడు దయాన్వితుండు
నిజమర్మగోపననిపుణుండు పరమర్మభేదననిపుణుఁడు సాదరోక్తి
శీలుఁ డాచారవిశిష్టుండు సర్వవిద్యానిధి ఘనుఁ డుత్తమాన్వయుండు
గీ. లీలవాఁడు శూరుఁ డాలస్యరహితుఁ డౌ, చిత్యపరుఁడు నిఖిలచిత్తవిదుఁడు
భర్తవలనుగలఁడు భక్తుండు చెలికాఁ డ, నంగ మంత్రిముఖ్యుఁ డతఁడు వెలసె. 65
ఉ. రాజకళాసరోజవనరాజమరాళి యుపాయసాయక
భ్రాజితచాపశింజిని పరాక్రమసంహృతవైరిభూపతి
శ్రీజనయిత్రి ధర్మపరిరక్షితవర్తన మేదినీప్రజా
రాజగళత్సుధారసతరంగిణి యాలనిబుద్ధి యారయన్. 66
శా. క్షోణీశోత్తముఁ డైనభూపతికిఁ దేజోరాశికిం దేవి యై
యేణీలోచన రత్నసుందరి యనన్ హేలామనోహారి క
ళ్యాణాకార సరోజగంధి కుచభారానమ్రతన్వంగి య
క్షీణప్రౌఢవివేకమాన యగుచుం జెల్వొందు నత్యంతమున్. 67
శా. ఆలీలావతితోడ నావిభుఁడు కామాసక్తరాగక్రియా
లోలుం డై విహరించు నెప్పుడును సంలుప్తావనీశౌర్యుఁ డై
కేళీపర్వతరత్నకందరములన్ క్రీడానివాసంబులన్
లీలోద్యానమదాళిసంతమసవల్లీగేహమధ్యంబునన్. 68
చ. నిడుపులు గానియుల్కలను నిండి తొలంగుచు నుండుకాంతులన్

దడఁబడు కామతంత్రములఁ దప్పు లెఱుంగని తత్తరింతలన్
గడపటలేనికూటములఁ గప్పెడుచొక్కులఁ గాన రెన్నఁడున్
బడతియు మేదినీశుఁడుఁ బ్రభాతములాకలు రాత్రిపోకలున్. 69

సీ. అంగనాకుచమండలాసక్తమై బుద్ధి భూమండలముదెసఁ బోవ దయ్యె
లలన భ్రూచాపవిలాసంబు మెచ్చులఁ జాప మెన్నఁడు దృష్టి సైఁప దయ్యె
భామినీరుచిరాంగపరిరంభలోలత సప్తాంగరక్షణస్మరణ మెడలెఁ
దరళాక్షిచూడ్కులఁ దా నాజ్ఞపడి యున్కి ధర నాజ్ఞ చెల్లించుతగవు మఱచె
గీ. రమణితోడి సతతరతిరాజతంత్రమో, హమున రాజ్యతంత్రవిముఖుఁ డయ్యె
నవనిపతికి యోషిదనురాగవారాశి, సోడుముట్ట నోలలాడుచుండె. 70

ఉ. ఏకరసప్రమత్తుఁ డగు నేలికచందముఁ జూచి గాఢచిం
తాకులబుద్ధియై తలరి యాతనిపెగ్గడ భాగురాయణుం
డీకొఱగానిచందముల నీనరనాథునిఁ బాప నేక్రియం
జేకుఱు నా కుపాయ మని చిత్తములోనఁ దలంచుచుండఁగన్. 71

క. నానాదేశమ్ములకును, దా నటుఁ బనుపంగఁ జనిన తనచారులలో
ధీనిధి మతిమంతుఁ డనం, గా నొక్కఁడు వచ్చి సమయకర్తవ్యంబుల్. 72

వ. నడిపి యుండ నేకాంతం బిచ్చిన వాఁడును దన యరయం బోయిన లాటదేశము వలని విశేషంబు లెఱింగించి మహారాష్ట్రాధినాథుం డగుపరిఘుబాహుండు తనమీఁద దండెత్తి వచ్చుచునికి విని యతనియుప్పతి యోర్వక లాటేశ్వరుం డగుచండవర్మ చింతించుచున్నవాఁ డనియుం జెప్పి మఱియు నిది యొక్కరహస్యం బెవ్వ రెఱుం గనియది యవధరింపు మని యిట్లనియె. 73

సీ. సచివభూషణ లాటజనపతి యొకకూఁతుఁ ద్రిభువనసౌందర్యవిభవలక్ష్మి
యగుదానిఁ గని తనయన్వయంబునఁ బూర్వ లేకసంతతు లగు టెఱిఁగి తనకుఁ
బుత్రుఁ డంతకుమున్ను బుట్టమి నీబిడ్డ నింతిఁగాఁ గెలనివా రెఱిఁగిరేని
నిటమీఁద గద్దియ కెవ్వరు దిక్కు లే రని చుల్కఁగాఁ జూతు రని తలంచి
గీ. తాను దేవియు దాదియుఁ దక్కఁ బుట్టి, నంతనుండియు నిక్కార్య మన్యు లెఱుఁగ
కుండ సుతుఁ డని ప్రోయించె యుక్తి పేర్మిఁ, బెనుపఁ బెరిఁగి యకన్య జవ్వనము చెందె.
క. ఉనికియు నవ్వనితం బొం, దినపురుషుఁడు సార్వభౌము తేజోమహిమం
గను నని యొకముని యేకత, మునఁ దల్లిదండ్రులతోడ మును జెప్పటయున్.
వ. అక్కన్నియ పేరు మృగాంకావళి యై యుండ మృగాంకవర్మ యని పురుషనామము

బుగాఁ బిలుతు రనియును విన్నవించిన మెచ్చి వానికిఁ దగినపసదనం బిచ్చి వీడుకొ
లిపి భాగురాయణుం డంతట. 76.

శా. గౌళీనిర్జరరాజనందనుని బంగాళీముఖాబ్జార్కు నం
ధ్రీలీలాంగజు ఘూర్జరీరతికళాదీక్షాసముద్భాసితున్
జోళీలోలవిలోచనోత్పలసుధాంశుం గుంతలీభద్రు నే
పాళీనూతనకూచిమారుఁ గుకురీప్రత్యగ్రపాంచాలునిన్. 77

క. పురుషార్థగుణప్రీతున్, హరిభక్తిసుగంధిమానసాంభోజాతున్
నిరుపమసద్గుణహారున్, ధరణీకల్పద్రుమాభిధానఖ్యాతున్. 78

మాలిని. సకలసుగుణవారున్ సర్వలోకోపకారున్
సురుచిరమణిహారున్ సుందరీచిత్తచోరున్
నిరుపమధృతిహారున్ నీతివిద్యావిహారున్
బురుషతనుసుమేరున్ బోలమాంబాకుమారున్. 79

గద్య—ఇది సకలసుకవిజనవిధేయ మంచననామధేయప్రణీతం బైన కేయూరబాహుచ
రిత్రం బనుమహాప్రబంధమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

కేయూరబాహు చరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరమణకటాక్షసుధా, సారవివర్ధితవిశిష్టసంపత్సస్యా
ధారు సదాచారు యశ, స్తారకితవశాశు గుండపండాధీశున్. 1

ఉ. తనమేనల్లుని సోమదత్తు బహుతంత్రప్రౌఢు ధీమంతుఁ జ
య్యన నచ్చోటికిఁ బిల్వఁగాఁబనిచి యేకాంతంబునన్ రాజ
వర్తనముం జారులచేత విన్నవియు మీఁదం దాను జేయం దలం
చినకార్యంబులుఁ జెప్పి విస్మితరుచిశ్రీవక్త్రుఁడై వానికిన్. 2

క. మతియుతుఁడు గాదె లాట, క్షితిపతి యిటుఁగార్యగుప్తి సేయఁగవలదే
మతి యింత లేక బహుజన, పతినయ్యెద ననుట పిన్నపనియే తలఁపన్. 3

వ. అనవుడు సోమదత్తుఁ డాసచివోత్తముతో ని ట్లనియె 4

క. పొసఁగఁ బరికింప నేర్చిన, వసుమతిపై బుద్ధిగలుగువారలు ప్రాఁతే
యసదృశగుణబహురత్నా, వసుంధరా యనుట నేఁటివచనమె చెప్పుమా. 5

క. ఏల వెఱఁగంద నొకరుని, పాలిటిదే బుద్ధి వైశ్యబాలిక వినవే
ప్రాలసరి తైల మమ్మియుఁ, దా లాభముఁ గొనదె తొల్లి తజ్ఞులు మెచ్చన్. 6

వ. ఆకథ యించుక యవధరింపు మని యి ట్లనియె. 7

క. కాంచీపురమున నొకరుఁడు, కాంచనగుప్తుఁ డను బుద్ధిగలవైశ్యుఁ డని
ర్వాంచనుఁడు సుతున కరయం, బంచెం బరిణయము సేయ బాలిక నొకతెన్. 8

చ. పనిచిన వారు వైశ్యకులబాలలఁ జూచుచుఁ నప్పురాంగణం
బున నొకక్రేవ నొక్కరుఁడు మూఁడుప్రాలకు నూనెసంతలోఁ
గొనఁ జనుదెంచి బియ్యమునకున్ సరి తైలము వోయు మన్న నా
తనిపలు కెవ్వరున్ వినక తద్దయు నవ్వుచు గేలిసేయుచున్. 9

క. ప్రా లేడుమాని కెలకుం, దైలము మానెఁడు పురమ్ము ధారణ గలుగన్
బ్రాలసరి తైల మడిగిన, జాలియ యగుఁగాని నీకుఁ జము రే లబ్బున్. 10

క. అని పలుక మఱియు నడుగం, గని యచ్చట నున్నవైశ్యకన్య యొకతె యా
తనిఁ జీరి కలదు నూనియ, కొనియెదవే రమ్ము ప్రాలకును సరి లెక్కన్. 11

వ. అని పలికి చేరవచ్చిన మూట దింపించి బియ్యము లెస్సయవిగాఁ జూచి వానితో
మఱియు నిట్లనియె. 12

క. ప్రాలొక్కటఁ గొని దానన, తైలము దిగువాఱఁ బోయుదానను నీకుం
బోలినఁ బ్రాలం గొలువుము, చాలము నీతోడఁ బిపపి జగడములాడన్. 13

వ. అనుపల్కులకు వాఁ డొడంబడుటయు. 14

క. పళ్లెరంబుఁ దెచ్చి పటుబుద్ధి బియ్యంబు, దాని నిండఁ గొని ముదంబుతోడ
నంప వోసెఁ దైల మంచులు దిగువాఱఁ, నవ్విధంబు మెచ్చ నానహింప. 15

క. చని కాంచనగుప్తసకున్, వినిపించిరి యతనివారు వేగమ యతఁ డం
దునఁ దద్బుద్ధివిశేషము, గొనియాడుచు దానిఁ బసదు కోడలిఁ జేసెన్. 16

వ. కావున మతిగలవారు లోకమున లే కుందురే యని సోమదత్తుం డాసచివోత్తము
తోడ మఱియు నిట్లనియె. 17

క. మతి గలిగియుఁ దాత్కాలిక, మతి గలుగక యుండెనేఁ బ్రమాదమువచ్చున్
మతిమద్వర తాత్కాలిక, మతిఁ గాదే దత్తుఁ డొకప్రమాదముఁ గడచెన్. 18

వ. అక్కథ యె ట్లనిన. 19

క. క్షురికాపురమున నొకభూ, సురతిలకుఁడు దత్తుఁ డనఁగ సులభవివేక
స్ఫురణుం డయ్యును దోషా, కర మగుయౌవనముచేతఁ గాముకుఁ డయ్యెన్. 20

క. అతని పొరుగింటియంగన, యతిశయసౌందర్య దానియధిపతి శస్త్రి
స్వాతుఁ డుగ్రుం డ ట్లైనను, ధృతి దానిం జెఱుపఁ గోర్కి తీఁగలుసాగన్. 21

క. ఆ వాలుఁగంటి యొంటిగ, సేవల మెలఁగినను మ్రొక్కి ని శ్లాఘధూర్తుం
డావిప్రుచేత యితరుల, చే విని యక్కాంతమగఁడు చిత్తము గలఁగన్. 22

చ. అరసెదఁగాక యివ్వడుగునాగడ మంచు వసించె నంగణాం
తరమున గోడమాటువడి దత్తుఁ డెఱుంగకయుండె వాని సుం
దరి పనివెంట నద్దెసకుఁ దాఁ జనుదేర నిజేచ్ఛ నాత్మమం
దిరమున నుండి యావెలఁదిదిక్కునకుం జని యంత దత్తుఁడున్. 23

ఉ. ఎప్పటియట్ల యింతిఁ గని యేడ్తెఱ మ్రొక్కిన దానివల్లభుం
డప్పుడ దిగ్గన న్నెగసి యచ్చటఁ దోఁచిన వాఁడు దిట్టఁడై
తప్పక యన్నిదిక్కులకుఁ దా వెడ మ్రొక్కి ప్రదక్షిణంబుతోఁ
జప్పుడుగాఁ జపించుచును జండమరీచికి మ్రొక్కెఁ బల్మఱున్. 24

క. అది జపముతోడి మ్రొక్కని, పొదలినకోపంబుఁ దొలఁగి పోయె భటుం డి

ట్టిది తాత్కాలికమతిసం, పద యాపద లైనచోటఁ బ్రజ్ఞానిలయా. 25

క. మతిలేనివాఁడు విద్యా, వ్రతుఁ డయ్యును మేలు వడయ నేరఁడు విద్యా
వ్రతుఁ డయ్యుఁ దొల్లి గార్గ్యుఁడు, హతుఁ డయ్యెంగాదె విమతి యై యొకపులిచేన్

వ. అక్కథ యెట్లనిన. 27

క గార్గ్యుఁ డనువిప్రుఁ డొకరుఁడు, దుర్గారాధనముఁ బెక్కుదోసఁగులఁ బడుచున్
దుర్గాటవిలోఁ జేయ ని, రర్గళగతిఁ దన్నుఁ జూచి యాయంబికయున్. 28

క. వర మడుగు మనిన మ్రొక్కుచు, సరభసమగు కాంక్షతోడ సంజీవని ని
ర్భరకరుణ న్నాకొసఁగుము, పరమేశ్వరి యనినఁ గొన్ని పచ్చనియాకుల్. 29

చ. తలఁచినమాత్ర నాత్మకరతామరసంబున నున్న వాని ని
మ్ములఁ గృపసేసి వీని రసముం బయిపైఁ జిలికింపఁగా శవ
మ్ములకును బ్రాణముల్ గలిగి ముంపటిరూపము వచ్చి తేజముం
బల్లమును జెంది పూర్వగుణభంగిఁ జరించుట కల్గు నెల్లెడన్. 30

క. ఎండవు తలఁగ వనుచు నిడి, చండిక పోడఁగానరాక చనుటయు మదిలో
నిండిన సంతసమున వి, ప్రుం డవికొని యాత్మపురము త్రోవ నొకరుఁడున్. 31

చ. చనుదెడ నిర్మనుష్య మగుచక్కటి నప్పెనుగాన నెండిపో
యిన యొకపుండరీకశవ మీరము వెల్వల నున్నఁ జేరఁగాఁ
జని తన కన్న యౌషధముశక్తి నిజంబుగఁ జూడ నెంచి చే
త నలఁపి యాకులం బసరు దానిపయిం బిడిచెం గుబుద్ధి యై. 32

చ. పిడిచిన నేమిచెప్ప నతిభీకరదుస్సహపుండరీక మ
ప్పుడ తన నిద్ర మేల్కనినపోలిక మ్రోగుచు బిట్టు లేచి య
వ్వెడఁ గగువిప్రుఁ గూయిడఁగఁ జేసి మృతుం బొనరించి మ్రింగె మే
ల్పడసియు బుద్ధిచాలనియభాగ్యులు తత్ఫల మంద నేర్తురే. 33

క. మతియ కళాకృషిబీజము, మతియ తనఫలప్రదక్షమాజము తలఁపన్
మతియ చెలి మతియ చుట్టము, మతిహీనులు చూడ మొరడుమ్రాకులు ధాత్రిన్. 34

వ. అని పలికి తన్మతిం బ్రశంసించి తత్ప్రసంగం బట్లుండనిచ్చి తమరాజు వర్తనంబుఁ దడవి చేయవలసిన కార్యంబు సేయం దలంచి సోమదత్తుండు మాతులున కిట్లనియె. 35

క. ఏ రసమున కెవ్వఁడు ప్రియుఁ, డా రసమున యందుఁ బొల్చి యభినవరుచివి
స్తారము పుట్టించిన మును, జేరినదెస విడిచి మనము సేయ నవలకున్. 36

క. మాటలు పెక్కేటికి మన, నాటోపము భూమిపతికి నతిశయముగ మే
ల్జోటిఁ గనఁబఱచి మన సా, రాటపడంజేసికాని రా దుడిగింపన్. 37
క. కావున మన మిటకు మృగాం, కావలిఁ గొనివచ్చి చూపి యధిపు మనంబున్
దేవివలన నూటాడం, గా వేగమ చేయనలయు గాఢవివేకా. 38
వ. అట మీఁద నక్కన్య వరించి మనరాజు సార్వభౌమత్వముఁ జెందు నీ యుపా యంబునకు నపాయవిమోచనంబును శ్రీయస్కరంబునగుట దీనిం గడవం గార్యం బొండు గలదె యక్కన్యకారత్నంబు రక్షింప మనకు నిది సమయం బది యె ట్లని న నా రాజు రత్నసుందరి పినతల్లి భర్త యగుట భాంధవంబు దోఁప సహాయులం దగు వారిఁ గొందఱిం బుచ్చి పరిఘుబాహుతోడ యుద్ధం బొనర్చునాఁడు నీపుత్రుం డగు మృగాంకవర్మ యట నుండ వలవ దిటఁ బుత్తెంచునది యని దేవిపేరిలేఖ పు త్తెంచిన నతండును సంతసిల్లుచు నిచటికిఁ బుత్తెంచు మన మతనికిఁ బ్రియంబుఁ జే సినవారమ పోలె మనకార్యంబు నిర్వర్తించుకొంద మిది యట్టిద. 39
క. నయవంతులు నిజకార్య, ప్రయోజనములకును జేయు పను లన్యులమా
కయినేసిరి వీరనుచుం, బ్రియ మందఁగఁ జేయుదురు భరితకౌశలులై. 40
క. ఇతరులు తనవలనఁ బ్రమో, దితులై యుండంగఁ దాను దిట్టతనముతో
మతిఁ దన కార్యము నడపిన, చతురిక కథ వినవె యిట్టిచందము దెలియన్. 41
సీ. విదిశాపురంబున వికచాంబుజానన చతురిక యనునది చాల వాసి
గలవారకామిని గల దొర్తు దాని కన్నగర మేలెడురాజు నగరి బచ్చు
కొడు కర్థపాలనాఖ్యుఁడు మంత్రిపుత్రుండు బహుతంత్రుఁ డనుపేరఁ బరఁగువాఁడు
తలవరి యగు దండధారుండుఁ బాతాళఖనికాభిధానంబు గలుగునట్టి
గీ. చోరుఁడొకరుఁడుబోజుఁగులై భూరిధనము, లొసఁగ సిరి గల్గి నలువుర యుల్లములను
దాను దక్కంగఁగొని వారు తమకలిమఁ, కూర్చు నన నత్తలోదరి నేర్చి మెలఁగు.
శా. అరామాతిలకంబు కూరిమిసఖుండై యుండు నవ్వీటిలో
నారీనాయకసంధివిగ్రహవిధానప్రౌఢసాచివ్యసం
చారైకప్రవణుం డధిష్ఠితమహాసాధుత్వవేషుండు మం
దారాఖ్యుం డగు విప్రుఁ డొక్కరుఁడు మేధాభూషణుం డెల్లెడన్. 43
క. అతఁ డా చతురిక విటజన, చతుష్టయముఁ గూడఁ దనవశం బగుగతి స
న్మతిఁ జేసి వారి కిష్టా, ప్తతఁ గైకొనువాఁడుఁ బోలెఁ దావర్తించున్. 44
వ. ఇట్లు వర్తించుచు నమ్మందారుం డొక్కనాఁ డర్థపాలనాఖ్యు మందిరంబునకుం బో

యి థేకాంతంబున నిష్టాలాపగోష్ఠి నడపు సమయంబున. 45

క. అతనికిఁబరమాప్తుండై, చతురిక నీవలని కూర్మి చాల గలుగఁ జే
సితి వఁట నిజమా యనవుడు, నతిశయరాగాంధబుద్ధియై వాఁ డనియెన్. 46

ఉ. ఎన్నఁడుఁ జేర నీ దొరల నేఁ జనుదెంచినఁ బ్రీతితోఁడ న
త్యున్నత మైన మచ్చు పయి నుంచు మహోజ్జ్వలరత్నభూషలన్
ము న్నొకనాఁడుఁ దాల్పనివి మోదముతో ధరియించి వచ్చు నా
యున్నెడ కింతి నావలని మాననిప్రేమముఁ జెప్ప నేటికిన్. 47

వ. అనుటయు నవ్వచనంబులు విని మంత్రిపుత్రుం డగు బహుతంత్రుం డున్న యెడకుం
జని యరపాఁకకు నడిగినట్ల యడిగిన నతం డమ్మందారుతో నిట్లనియె. 48

శా. పాడున్ వీనులకింపుగాఁగ ననుఁ దాఁ బాడించు జూపంబు నా
తోడన్ వేడుక నాడు నూతనకథాస్తోమంబు నాచే వినున్
గ్రీడాపుష్పవిభూషణప్రకర మర్థిన్ నన్నుఁ జేయించు నా
కై డక్కన్ గమలాక్షి యేమిటికిఁ బెక్కాలాపముల్ నెచ్చెలీ. 49

వ. నావుడు మందారుండును నచ్చోటుఁ గదలి యింకొక సమయంబున దండధారునిం
టికిం బోయి వానినట్ల యడిగిన నతం డిట్లనియె. 50

క. పొరుగింటికి వచ్చు సితాం, బురుహేక్షణ యేను జెప్పి పుచ్చిన యపు డె
వ్వరు గాని పిలువఁ గా వ, త్తురె యింటికిఁ జెపుమ వారతో యజనేత్రల్. 51

వ. అనిపలికిన విని యట్ల యింకొకనాఁడు పాతాళఖనికు నడిగినం బొంగుచు వాఁడ
మ్మందారునితో నిట్లనియె 52

క. ఏ నిద్రఁ జెందునంతకుఁ, దా నొల్లదు నిద్ర దాల్పఁ దా నప్పుడు నా
మేను తనమేనితోడం, బేనికొనుం దెలివ కూర్మి పెం పే లడుగన్. 53

వ. అనిన విని యంపతి మనంబులం గల సంతసంబులు నెఱింగి తనలో నవ్వుచు మం
దారకుం డొక్కనాఁడు రహస్యస్థానంబునఁ జతురికతోడ నిర్గళక్రీడాలాపగోష్ఠి
నడపు సమయంబున నిట్లనియె. 54

క. నా కొక సందేహము గల, దోకోమలి నన్నుఁ బొంది యుండెడి విటు ల
స్తోకవివేకులు నలువురు, నీ కెవ్వరియందు వలపు నిక్కము చెపుమా. 55

క. అనుటయుఁ జతురిక నీ వెఱుఁ, గనివాడవ పోలె నడుగఁగాఁదగదం దె
వ్వనిఁగాని యేల తగులుదు, ధనముకొఱ కొనర్తుఁ గాకదట్టపుప్రియముల్. 56

వ. అనిమతియునిట్లనియె. 57

AHMUNDRY

సీ. మిన్నక యొకనిపైఁ గన్నులు వొలయించి యరగంట నొకని నెయ్యమునఁ జూచి
చెన్నార నొకనిపైఁ జిఱునవ్వు చిలికించి యలరుచు నొకనిపైఁ బలుకువైచి
యొకని నీ విట రాక యోర్వ రమ్మని పుచ్చి యొకనిఁ గూటంబునఁ నోరఁజేర్చి
యొకనికిఁ గూరిమి ప్రకటించి నమ్మించి పాటించి యొకనికి బాస చేసి
గీ. తన్నుఁ దా దంపఱును జాలఁపగిలి యిచ్చఁ
దమక తక్కినయది యని తలఁచుకొనఁగ
నెవ్వరికిఁ దాను గూర్పక యెల్లభంగి
ధనమునక కూర్చునది వారవనిత యనఁగ. 58

వ అనుట యు నమ్మందారుం డగ్ధపాలనువ కెట్లు కూర్ప వని యతండు సానురాగుం
డై తనకుం జెప్పినపలుకులుం జెప్పఁ జతురిక యతనిఁ జేఁజఱచి నవ్వుచు నిట్లనియె
క. మ చ్చెక్కింపుదు వానని, నిచ్చెనయిడి తొలఁగఁ బుచ్చి నెమ్మదితో నే
ప్రుచ్చిలి క్రింపటి యిండ్లన్, విచ్చలవిడిఁ బిలుచుకొనుకు విటుల నితరులన్. 60
గీ వాని పిలుపునాఁడు వరరత్నభూషణ, వ్రజముఁ బూను పెల్ల వాఁడు రత్న
శుద్ధి యెఱిఁగి యెఱుఁగు సౌన్నారికపటంబు, గాన వానిఁ దాల్తు వాని యొద్ద. 61
క. అనుటయు నది కపటంబై, నను నయ్యెం గాక మంత్రినందనుతో నీ
వనురాగవిహారంబున, నెనయుట యది కూర్పకుండుకే యబ్జాక్షీ 62
వ. అని యతఁడు చెప్పినపలుకులు చెప్పిన విని చతురిక యి ట్లనియె. 63
గీ. వాఁడు ప్రోడగాన వాఁచే మెల్లనఁ, గళల నేర్తు నాకుఁగళలనేర్పు
గలుగ వానితోడఁ గవయ నొల్లక ప్రొద్దు, జరపుటకును గదియ వెరవు గాన. 64
క. అనుటయు నది యగుఁ బో నీ, వనురాగాధీనవై పరాలయమునకుం
జనుటయుఁ గూర్పు విధమే, యని చెప్పెను దండధారు నాలాపంబుల్. 65
వ. చతురిక యిట్లనియె. 66
ఉ. చోరుఁ డొకండు నావిటుఁడు సూడవె యచ్చట వానిమిత్రులన్
జోరకుసాధనంబులును జూచిన యప్పుడు దండధారుచే
దారుణదండపాత మగుఁ దథ్యము గావున వాని మస్గృహ
ద్వారముఁ దూఱనీక తలవాకిటి యిండ్లక వోదు నెప్పుడున్. 67
క. బలవంతుఁ డైన మిండఁడు, నిలయములోనున్నవాఁడు నినుఁ గూడక
యే నిలువంగఁజాల నని చని, పలుమఱుఁ బోరుగిండ్ల వాని వచనముఁ దీర్తున్. 68
వ. అనిన నది కార్యార్థకృత్యం బైనను నయ్యెంగాక యిది నిక్కంబు నెయ్యంబు గాదే

యని పాతాళఖనికు పలుకులు వినిపించిన నవ్వుచు నమ్మందారుతోఁ జతురిక
యిట్లనియె. 69

ఉ. వానికి ముందుగా నిదుర వావిరిఁ బొందనువాఁడు దొంగకాఁ
డే నిలయంబులోని ధనమెల్లను దొంగిలకుండ మేనితో
మేను పెనిం బిగింతు మును మెల్లన వాఁడు సరింపకుండ మే
ల్కాన నుపాయ మొండొకఁడు గల్గునె నా కిది గాక చెప్పుమా. 70

వ. అనుటయు మందారుం డివి యన్నియు నిట్లగుంగాక వారాంగనల యందుఁగూరి
మి యెవ్వరియందు లేదే యనినఁ జతురిక యిట్లనియె. 71

క. కూరిమి లే దని పలుకుట, నేరమ యెవ్వారి కైన నెయ్యం బొక దెసఁ
జేరక తక్కదు కపటపుఁ, గూరిమి తఱచుడఁగి యుండుఁ గూరిమి యొకచోన్.

క. కలవని వలవని ప్రియు నెడఁ, గలిగించుకొనంగ వెఱవు గలిగిన నటులం
గలిగిన నెయ్యము ప్రియులకు, వెలిదోఁపఁగనీరు నూవె వెలఁదులు తాల్మిన్. 73

క. తనకొఱకై యాచతురిక, యొనరించిన పనులు కూర్మియుపచారములై
కొని యర్థపాలనాదుల, మనములు హరియించె నేర్పుమతిఁ దెలిసితివే. 74

క. కావున మనమును మనకొఱ, కై వేగమ చంద్రవర్మ కతిమిత్రులమై
యావిభుని కూఁతు నిచటికిఁ, దేవలయుం గార్య మిదియ ధీమద్ప్రవరా. 75

క. అని యిట్లు తనకు నల్లుఁడు, వినిపించిననీతివాక్యవివరణ మెసఁ జే
కొని భాగురాయణుండును, బనిచెఁ దోడ్తేర లాటపతి కూర్మిసుతన్. 76

సీ. వాఁ డట్లు చని వేగ వావిరిఁ దోడ్తేర నక్కుమారికఁ దనయాలయమున
విడియించుకొని లాటవిభుఁడు పుత్తెంచుడు నాయనసుతుఁడు మృగాంకవర్మ
చనుదెంచినాఁడు మీయనుజుండు గావున వేఱొకతావున విడియుటయుచి
తం బని మానివాసంబున విడియించు కొన్నార మని దేవి కున్నతప్ర
గీ. మదముగాఁ జెప్పి పుచ్చి యమ్మంత్రివరుఁడు, దేవిపరిచారికలలోన దృఢవివేక
యగు కళావతి నాత్మకార్యానుకూల, భారధూర్వహఁగాఁబొందుపడ ఘటించె. 77

వ. అమృగాంకావళివిధం బెఱింగించి యక్కన్నియకుం జెలియ లై వర్తిల్లునట్లుగా బ
హుమానపూర్వకంబుగా నిలిపిన నట్లకార్యంబు సమాధానం బగుటయు. 78

ఉ. అంతటిలోన నొక్కమత మాత్మఁదలంచి యపూర్వశిల్పధీ
మంతులఁ జేయఁబంపె నసమానముగా నొకహర్మ్యరత్న మ
భ్యంతరమందిరంబునకు నావల దవ్వుల భాగురాయణుం

డెంతయుఁ గ్రొత్తలాగుగ మహీతలభర్తకుఁ బవ్వళింపఁగన్. 79

వ. అది సుషిరకుడ్యస్తంభయంత్రం బగుగృహం బవ్విధంబు రాజు మొదలగువా రెవ్వ
రెఱుంగ రక్కాలంబున కాయతం బైన జగతీనాథుం డభినవంబును మనోహరంబు
ను నగుట నంద నిద్రించుచుండు నంత నొక్కనాఁడు. 80

గీ. రాజ్ఞిదాదికిఁబుత్రియుఁ బ్రాణసమయు, నైనమేఖలయనుదాసి యడ్డులేక
రాజునెచ్చెలి యైనచారాయణాఖ్య, విప్రుతోఁ గలహించిన విధ మెఱింగి. 81

క. మకరందికయును సుమతియు, సుకుమారిక యనఁగ రత్నసుందరి పరిచా
రికలు నగరిలో మువ్వురు, నొకచో నేకాంతగోష్ఠి నుండుచుఁ దమలోన్. 82

వ. చారాయణమేఖలావివాదప్రసంగంబు లగుమాట లాడుచుండ నందు సుమతియి
ట్లనియె. 83

క. మొగమోట గరిమ మడకువ, తగ వుచితము మెలపు పెంపు తాలిమి యివి లో
నగుసుగుణంబులు వలవదె, నగళ్ళలోఁ దిరుగుపరిజనంబుల కెల్లన్. 84

క. పోరఁ దొడంగిరి కంటిరె, చారాయణమేఖలలు విచారింపరు ధా
త్రీరమణు నెదుటఁబడినను, నేరక యిటుఁ గినుక పుట్టునే యిరువురకున్. 85

క. నైజగుణంబునఁ దమమది, రాజస మప్పటికిఁ గప్పి ప్రజతో నాయా
యోజఁ జరించినయంతనె, రాజులు సాధు లని నమ్మరా దెవ్వరికిన్. 86

క. చలమున సన్నపుఁగార్యం, బులకై తమలోనఁ బ్రజలు పోరినఁ బతి యు
త్తలుఁ డైనఁ జెడరె వాదం, బుల శశముఁ గపింజలంబుఁ బొలిసినభంగిన్. 87

వ. అక్కథయెట్లనిన. 88

క. నర్మదతటమున హింసా, కర్మం బొరు లెఱుఁగకుండఁ గాఁపుర ముండున్
ధర్మమునఁ జరించు కపట, ధార్మిక మొక్కపులి యొక్కతరుకుంజమునన్. 89

వ. ఇట్లు వర్తింపుచుండ నొక్కనాఁ డవ్వనంబున మృగంబు లెల్లఁ బెద్దయు నమ్మి త
మ్ముఁ బరిపాలించుట వేఁడిన నదియును హింసాధర్మంబున దండనం బొనరింపంగా
ని న్యాయాన్యాయంబులు నిర్ణయించి మిమ్ముఁ దగుభంగి శిక్షింపఁగలవాఁడ నని
యె నవ్విధం బట్లు చెల్లుచుండ నొక్కనాఁడు. 90

క. ఒక్కయెడం దమలో నొక, బొక్కకు వా దడిచి శశకముఁ గపింజలముం
గ్రక్కునఁ బఱతెంచి పులికి, మ్రొక్కుచు నిజవాద మిరువురుం జెప్పుటయున్. 91

వ. ఆవ్యాఘ్రంబును వానితోడ. 92

గీ. ముదిసినారము కానము మున్నవోలె, శ్రవణములు దూరమును వినుశక్తి లేదు.
కదియఁ జనుదెంచి చెప్పుడు కార్య మనుఁడు, నవియుఁ దేకువమాలి డాయంగనడువ.

క. ముంపటికాళ్ళం గొని యా, కుందేలుం గైముఁ బట్టికొని గొంతుకనం
దంపఁ గఱచి భక్షించియు, మంపక్రీతిఁ బులి శౌర్యమత్తమై యుండెన్. 94

క. ఆలఁతు లగుకార్యములు ఘన, ములు సేసి చలంబుపేర్మిఁ బోఁదఁగ నది రా
జులచెవులఁ బడ్డ నిదు దెఱఁ, గులవారికిఁ జాలఁ గీడగుట సందియమే. 95

వ. అని యిట్లు సుమతి యెఱింగించినకథ విని మకరందిక యి ట్లనియె. 96

క. పోరొప్ప దెందు నల్పులు, పోరిన నది బలసి యంతఁ బోవక విపదా
ధార మగుఁ దొల్లి తొండలు, పోరిన జనులకును బాధపుట్టినభంగిన్. 97

వ. అక్కథ యె ట్లనిన. 98

సీ. మాణిక్యసేననామకుఁ డొకభూపతి జైనులయెడ భక్తి చాలఁ గలిగి
యడవికిఁ జేరువ యగుచో నగాధసలిల మగు నొక తమ్మికొలఁకుపొంత
వారికి వసతులు గోరినట్లన సమీచీనంబులుగ నొప్పఁజేయఁ బనిచి
సకలపదార్థసంచయములు నటఁ బుచ్చి యందు వా రుండెడునట్లుఁ జేసి
గీ. తమయనుష్ఠానవిధి కది తగిన దేక, తంపు నెలవు మనోహరస్థలము గాఁగ
వారు నిజవర్ణనోచితవర్తనముల, నల్లములు సమ్మదముఁ జెంద నుండునంత. 99

మ. ఒకనాఁ డచ్చటి నీరజాతవనతీరోపాంతకుంజంబునం
దొకవోఁ దొండలు కాటులాడుటయు నం దొక్కండు విక్రాంతి కో
ర్వక యొక్కం డది వెంట రాఁ బఱచి యేవంకం జొరంజోటు గా
నక కాంతారమదేభ మాకొలనిలోనం జొచ్చి క్రీడింపుచున్. 100

క. తిరుగాడుచుండఁగాఁ గని, కరము భయభ్రాంతమగుచుఁ గరివరకర్ణాం
తరవివరములోనికి నొక, తొరటముగతి సరట మంత దురదురఁ దూఱెన్. 101

మ. అది చూత్కారముఁ జేసి కే ల్విదుచుకొం చంభోజషండంబు ను
న్మదభంగిం బలుమ్రోఁతతో వెడలి పల్మాఱున్ మహాఘీంకృతుల్
నెపరన్ వెండియుఁ దొం[illegible]మున్ విఱుచుచున్ శీఘ్రంబ పెన్మ్రాకులుం
బొదలుం గూల్చుచుఁ బాఱి జైనసదనంబుల్ సొచ్చె నుగ్రాకృతిన్. 102

ఉ. కొమ్ములనాది కుడ్యములఁ గూలఁగఁ ద్రోచియుఁ గేల వీటతా
టమ్ముల నీవలావలఁ బడన్ సదనంబులు వైచియున్ మహో
గ్రమ్ముగ డాసియున్న కరిఁ గన్గొని గుండెలు జల్లనంగ వ
స్త్రిమ్ములుఁ గుండియల్ విడిచి తల్లడ మెక్కుడుగా వడంకుచున్. 103

ఉ. ఒండొరుఁ దాఁకి జైనమునియూథము దుస్తరడాఁక వట్టి నో

శ్లేండఁగఁ గాళ్ళఁ ద్రొక్కుచు నేదెసఁ బాఱఁగలేక కూయువే
దంపము సేరి కొమ్ములఁ బదంబులఁ దొంపముసన్ వధించినం
దంపములయ్యెఁ బీనుఁగులు ధారుణిఁ గాలువ లయ్యె నెత్తురుల్. 104

గీ. అట్లు జైనుల వధియించి యచటఁ గడమ, వడినవసతులు వడిఁద్రోచి వారణంబు
కొలను సొచ్చి సరోరుహములను నెల్ల, మరల భగ్నముఁ గావించి దరికి వచ్చె. 105

క. సరసీజలముల నింపం, గరమునఁ బూరించి యోరఁగాఁ బడి చెవిలో
గురిపించినఁ దల్లడపడి, సరటము బైటఁబడెఁ గరియు సమ్మద మందెన్. 106

గీ. అల్ప లోనరించు దుష్కలహంబుఁ గూడఁ,
జేరు వైయున్న ఘనులకుఁ జేటుఁ దెచ్చు
సరటకలహంబు చేరువై సమసినట్టి,
వారణము జైనకులముఁ గాసారమట్లు. 107

వ. అని మకరందిక యెఱింగించినఁ గడుఁ గొనియాడి సుకుమారిక యిట్లనియె. 108

క అలుకయు మదమును గర్వము, నొలుకు నకారణవిరోధ మొందు జనులచె
య్యువల కెక్కుడైన యాపద, మొలచును మధుబిందుకలహముల చందమునన్. 109

క. ధరణిపయి లాటనగపతి, పురిఁ జేనియనమ్ముకొఱకు బోయలపల్లెం
జరియించుచుండువాఁ డొక, పురుషుం డది యొక్కకలశమునఁ గొని కడఁకన్ 110

వ. అరిగి యానగరంబున నొకసన్నపు వీథియందు. 111

ఉ తేనియకుండ మోచికొని దిక్కులు నాలుగు బిక్కచూచి నే
డేనియుఁ జూచుకొంచు నొకయేసకకట్టెదుటన్ మదాంధమై
రా నచటం దొలంగెడు పురంబుజనంబును జూచి భీతుఁడై
దానును నుత్తరించుచుఁ బదంబులు తొట్రుపడంగఁ బాఱుచున్. 112

గీ. వడఁకుఁ గొని నిలవఁ ద్రొక్కని యడుగు కొంత
జాటి ప్రెగ్గతిలంబడఁ బాఱుటయును
నిండి మూఁపునఁ దాల్చిన కుండ తొలఁకి
యొలికె మధుబిందు వొకకొంత యుర్విమీఁద. 113

సీ. ఆ తేనెబొట్టున కచటనీఁగలుముసిరిన వానిఁ బట్టంగ నని కడంకఁ
జేరె నచ్చటి కొక్క చెలఁది, యాచెలఁది మ్రింగిన బల్లి నొకపిల్లి దినియె, నంత
నాపిల్లిఁ గఱచె రాజాధీన మగు వేఁటకుక్కయొక్కటి, దానిఁ గోప మడరఁ
బొడిచె బిడాలంబు, నొడయనినగరికుక్కలవారు చంపిరి కడఁగి దాని

గీ. దానివాడవారు తవిలి చంపించిరి, కుక్క, నంతఁ గినిసి కుక్కవేఁట
కాండ్రు రంపఁ జేగి కతసవిస్తారంబు, నృపతితోడఁ జెప్ప నృపతి యలిగి. 114

మ. తగ వూహింపక యూరివాడప్రజలం దాఁ జంపఁగాఁ బంచినన్
జగతీవల్లభుఁ డైన నేమి యని యుత్సాహించి సన్నద్ధులై
నగరం గొల్వఁగివార లొక్కదెసయై నానాయుధోపేతులై
తెగి భూపాలకసేనఁ దాఁకిరి మహోద్రేకంబుతో నార్చుచున్. 115

ఉ. రెండుతెఱంగుమూఁకలును రిత్తకు రిత్తచలంబుపెంపునన్
భండన ముగ్రభంగుల నొనర్పఁగఁ బెక్కులు ద్రెళ్ళెఁ బీనుఁగుల్
కండలుఁ ద్రేవులుం గలసి కాలువలై యెసలారె నెత్తురుల్
కుండలచారుమస్తములు గుప్పలుగట్టె పురంబువీథులన్. 116

వ. అట్లగుటం జేసి. 117

క. కడుసన్నపుఁగార్యము నెక్కుడురోసముతోడఁ బెనఁగి కుమతులు మూర్ఖ్యం
బుడుగక పెద్దయు సేగిం, బడుదురు చుమి లాటనృపతిపౌరులు వోలెన్. 118

వ. అని చారాయణమేఖలాకలహంబు లుగ్గడించి కలహంబు లింతలెస్స యగునే య
నుచు ముచ్చురు నిజేచ్ఛంజని రంత నొక్కనాఁడు. 119

సీ. లలితవివేకకళావతి భాగురాయణుచేత నుపదిష్టయగుచుఁ జెలిమిఁ
జారాయణునితోడ సంధించి మేఖలఁ బరిభవింపంగ నుపాయ మొకటి
యొఱిఁగించె వాఁడు న య్యతివచెప్పినయోజఁ గదిసి మేఖలతోడఁ గపటసఖ్య
మొనరించి పురుషుఁ డం చొకదాసితోడను బెండిలిఁజేసిన పిదప నెఱిఁగి

గీ. భంగపా టనుశిఖి యంతరంగ మెల్లఁ, గాల్పఁ జేల ముసుం గిడి కదిసి రాజ
యుక్త మగుదేవియడుగుల యొద్ద వ్రాలి, పొగిలి యడలె నమ్మేఖల యొగిచియొగిచి.

గీ. పెండ్లికిం బంపఁ దగుననఁ బ్రియము మెఱయఁ, దగినవారిని బుచ్చితిఁ దలఁపుమిగిలి
నిన్ను రాతిరి పెండిలి నేఁ డిదేమి, వచ్చె దీనికి నని దేవి వగచుచుండ. 121

క. భూరమణుఁడు సన్నపునగ, వారు మొగముతోడఁ దన్ను నల్లనఁ జూడన్
బూరితసంతోషుం డై, చారాయణనాముఁ డధికసంభ్రముఁ డగుచున్. 122

గీ. జోటి పోయినరేయి శోభనంబు, వచ్చి పెండిలియాడితి విచ్చమెచ్చి
నిన్నుఁ గట్టినసీత్రాడు నేలఁబొరల, నిచటఁ బొరలంగఁ గారణ మేమొ చెపుమ. 123

క. పరిణయసంధానమునకుఁ, దొరయుటఁ జారాయణుండు దొరయని నరుఁ న్
వరుఁజేసెఁ బెండ్లి యేమిట, సరిగాఁడో నీమగండు చామానీకున్. 124

క. అని పలికి పెలుచ నవ్విన, జననాయకమహిషి యాత్మసఖితో నపలం
బనియేమి చెప్ప చయ్యన, ననవుడు నే డ్పడిగి లేచి యవనతముఖి యై. 125

వ. చారాయణుండు తనతోడం గపటసఖ్యం బొనరించి తన్నుఁ దనబాంధుజనంబుల స
మ్ముఖమ్మున నుత్సవదర్శనకుతూహలంబున వచ్చినవారియెదుర సరివారిముందటఁ
బరిభవించిన తెఱంగు నీరెలుంగుతో వెక్కుచుం జెప్పి క్రమ్మఱఁ గన్నీరు మొగం
బున నించుచుండె. 126

ఉ. అప్పుడు దేవి భంగము వయస్యకుఁ జేసిన రాజమిత్రుపైఁ
దప్పు ధరాతలేశ్వరుఁ డతప్పుగఁ జూచి దరస్మితంబుతో
నొప్పెడుమోముఁ జేఁదుడిచి యోరగఁ జేసి యపాంగభాగముల్
ఱెప్పలఁ గప్పినం బుడమిఱేఁడు వడంకె మనంబులోపలన్ 127

చ వినయవివేకభూషణుఁ బవిత్రమహీసురవంశపోషణుం
గనకనగేంద్రధైర్యు నవికారనిరూఢగుణాభిధుర్యు స
జ్జనసతతోపకారహరిచందను బాంధవచిత్తరంజనున్
మనుజశరీరదృష్టశతమన్యుని సర్వనరేంద్రమాన్యునిన్. 128

క. సుశ్రేయఃప్రారంభు జ, నశ్రుతపౌరుషుని భావనారాయణదే
వశ్రీపాదసరోజా, తాశ్రయనిజచిత్తషట్పదాన్వయమతికిన్. 129

మాలిని. కవిజననుతకీర్తిం గామినీకామమూర్తిం
బ్రవిమలగుణహారుం బ్రజ్ఞచేతోవిహారున్
వివిధసుకృతయోగిన్ విష్ణుభక్తానురాగిన్
భువనహితచరిత్రుం బోలమాంబాసుపుత్రున్. 130

గద్య— ఇది సకలసుకవిజనవిధేయ మంచననామధేయప్రణీతం బైన కేయూరబా
హుచరిత్రంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

కేయూరబాహుచరిత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీరమణీకారుణ్యాసు, ధారసరసీమరాలుఁ డారకవాణీ
శారదనీరదనారద, హారసితయశస్క గుండనామాత్యనిధీ. 1

వ. కేయూరబాహుమహానాథుం గటాక్షించి దృష్టిమరలఁ దిగిచి. 2

చ. తొలఁగుము వంత నీ విది విదూషకమంత్రముచేతఁ గాదు మా
కెఱుఁగఁగవచ్చె నెల్లవియు నేటికి మాటలు వేయు నంచుఁ గ్రో
మ్మెఱుఁగులు గ్రమ్మ కేలఁ గొని మేఖల బాహువునూఁది చిత్తముం
బిఱుదును నల్లనల్లనఁ జలింప మృగేక్షణ వోయె నల్కతోన్. 3

వ. ఇట్లు దేవి నిజనివాసంబున కరుగఁ దత్పరిచారిక లగుసుమతీసుకుమారికామక
రందిక లాకచోటికిం గూడి రహస్యగోష్ఠి యొనరించు నవసరంబున సుమతి
యి ట్లనియె. 4

క. చెలులార కంటిరే మే, ఖలబేలతనంబు మున్నుఁ గానక పగతో
బలియింపనేల నెయ్యము, సలుపంగా నేల పిదపఁ జారాయణుతోన్. 5

క. ద్రోహార్తుల నైరానల, మూహింపక రాఁజవెట్టి యుక్తిరహితులై
స్నేహంబు పిదపఁ జనునె య, పోహంబుగ నుండుఁగాక వానుబాటగునే 6

క. బలవంతుఁడుఁ బగవాఁడును, ఖలుఁ డనఁగాఁజాలువాఁడుఁ గపటోక్తులఁ దాఁ
గలయఁగవచ్చిన వెల్వడి, కలపికొనిరయేనిఁ గీడు కాకుండ దిలన్. 7

క. నేరుపమై మేఖలయెడఁ, జారాయణుచేత తొల్లి సఖ్యముఁ గపటా
ధారోక్తుల దర్దురములు, చేరి పిదప దాని కెగ్గుసేయుట వోలెన్. 8

వ. అనుటయు నది యె ట్లన నహిభేకోపాఖ్యానంబు సవిస్తరంబుగా వినిపించెద వి
నుం డని సఖులతో ని ట్లనియె. 9

ఉ. పూచినతీఁగెలన్ మధురభూరిఫలంబుల వ్రేఁగునన్ మహిన్
మోచినకొమ్మలుం గలిగి మూఁకలుగట్టిన పోఁకమోకలన్
రాచినవాల్మృగంబులు దినంబడి. వర్ణనసేయ నొప్పు విం
ధ్యాచలపార్శ్వకానన మనన్యవనీవిభవోపమాన మై 10

వ. అట్లయ్యరణ్యం బభిరామగమ్యం బై పరఁగునంత. 11

క. తొల్లి యుగసంధి నొకతఱి, నెల్లెడఁ బొడవడఁగఁ దాపమెక్కుడుగా
ధిల్లె నొకవఱపు ప్రాణులు, తల్లడిలఁగ నుడివియగుచు ధరణీ[illegible]. 12

వ. అక్కాలంబున. 13

సీ. పసిమి యెచ్చటలేక పొడగుటకుఁ దోడు పాతాళమునదాఁకఁ బగిలె నేల
బిలములు వ్రయ్యలై నెలవు లేమికిఁదోడు హీనజంతువులెల్ల నివిరె నెంతఁ
జండాతపముచేత నెండిపోకకుఁదోడు ద్రుమములఁ బెనుగాలి తుమురుసేసె
నాఁకలి నీరువట్టనుచిచ్చునకుఁదోడు కార్చిచ్చు మృగములఁ గాల్పఁ దొడఁగె
గీ. నాపదల మదనాపద లావహిల్లె, వట్టిపోయిన డొక్కలు వాము లయ్యె
నివురుబొగ్గులప్రోవులు నిఖిలదిశల, నధికదుస్సహమయ్యె నయ్యడవియందు. 14

క. పరిపూర్ణోదక మై కడు, నిర వగునొకకూపమున ననేకంబులు ద
ర్దురములు బహువర్ణంబులు, పరఁగు సుహృద్భ్రాతృపుత్రపౌత్రయుతము లై. 15

వ. ఇ ట్లన్నియుం దమకు మహావేగుం డనునొకచక్రనిమండూకంబు రాజుఁగా నిలు
పుకొని సుఖంబుండునంత. 16

క. ప్రియబంధు లెల్లవారును, లయ మందిరఁ దాను జాల లావఱి కంతా
శ్రయజీవన మై తిరిగెడు, భయదర్శక మనఁగ నొప్పు పామచ్చోటన్. 17

క. మండూకనినాదము విని, నిండినసంతసముతోడ నీరుండనిచో
నుండ వివి యచట నుదకము, లుండంగఁబోలు నని మేన నుబ్బుసలారన్. 18

మ. కదియం జయ్యన వచ్చి సాగ మచటం గాంభీర్యసంపత్తికిం
గుదు రై యుండెడునూయిఁ గాంచి మదిఁ గోర్కుల్ నేఁడు నేకూఱఁ బో
వుదు నాతృష్ణ బుభుక్షు యిప్పుడె వెసం బుత్తు న్మహోవగ్రహా
స్పదదుష్కాలదినంబు లెల్ల నిచటన్ సమ్యక్సుఖావాసి నై. 19

క. చెఱువెడలఁ దెఱవుఁ గానక, దరి నుండుచు లోన నుంను దర్దురనాథున్
బరిమితపరిజనపరివృతు, సిరవున నున్నతనిఁ జూచి యి ట్లని పలికెన్. 20

శా. దేవా! భేకకులాధినాథ! కరుణాదృష్టి న్ననుం జూడవే
జీవం బుండదు నీరునట్టుకతనన్ శీఘ్రుంబ నిం గొల్వరాఁ
ద్రో వేదిక్కునఁ గానసేర మదిలో దుఃఖంబునం బ్రుంగెదన్
నీవారిం గలయంగ రాఁ బనిచి మన్నింపంగదే వేఁడెదన్. 21

క. మాపెద్ద లెఱుక సాలక, మీపెద్దల కెగ్గు నేసి [illegible]
బాపికొనవలయు నను నీ, శ్రీపాదసమీప మిపుడు చేరి [illegible] 22

గీ. ఉరగసంఘంబులకుఁ గప్ప లోఁడు లెల్ల,
నీవు పుట్టకమునుఁ గాని నీప్రతాప
మెఱిఁగి రిఁక మిమ్ముఁ దొరయ రా వెఱవ కుండ్రె,
చారుతరమూర్తి మండూకచక్రవర్తి. 23

క. హనుమంతునిం బ్లవంగం, బని పిల్తురు నిన్నుఁ బిలుతు రావేరనె యిం
ద్రుని హరి యందురు హరి యని, నినుఁ జెప్పుదు ర న వినుతి నీకుం దగదే. 24

క. అని తన్ను నిట్లు వొగడిన, విని యొహ లుబ్బంగ భేకవిభుఁ డయ్యహి కి
ట్లను నామంత్రులయనుమతి, మున నిను రప్పింతు నిలువు ముదమున నచటన్. 25

చ. అని తనయిష్టమంత్రుల రయంబునఁ బిల్వఁగఁ బంచి వారి క
ప్పని యెఱిఁగించిన న్వారె పాములపొత్తు మనంగ దీని నే
మని యొకగొప్పకార్యముక్రియం దలపోసెద వన్న వెండియున్
మనమున సర్వబాంధవము మానని యేలిక మోము చూచుచున్. 26

వ. శ్వేతుం డనువర్దురం బి ట్లనియె. 27

క. తనకు నెడ రైనతటిమా, లసకంటెం గీడువడు నలజ్జల నదివా
సినయపుడ వఱది కుజనుఁడు, డనుఁ బట్టపురాజుఁగాఁగఁ దలఁచుమనమున్. 28

క. చెలిమి శిలాక్షర మెప్పుడు, నలుక జలాక్షరము సుజను లగువారలకున్
జెలిమి జలాక్షర మెప్పుడు, నలుక శిలాక్షరము కుజను లగువారలకున్. 29

వ. పిదపఁ గృష్ణరూపం బనుమండూకం బి ట్లనియె. 30

మ. అరయం దుష్టజనుల్ స్వమశ్చరణజాత్యంధుల్ నిజాచారధీ
గరిమాతిస్తుతివంతు లాత్మఘనరక్షాజాగరూకాత్మకుల్
పరదోషేక్షణదివ్యచక్షు లితరప్రజ్ఞాప్రశంసాసరం
తరహానవ్రతు లన్యవిత్తహరణధ్యానక్రియానైపుణుల్. 31

క. చేరంగఁ దగని దుర్జనుఁ, జేరంగాసిచ్చిరేని సేగియు నిడుమల్
కూరుదురు తొల్లి కాకము, సేరిన యంచలకు నైనచేటు వినమొకో. 32

క. అనవుడు మండూకేశుఁడు, విన మెన్నఁడు నంచ లేమివిధమునఁ గాకం
బునకు సిర విచ్చె నెవ్విధ, మునఁ వానింబిదపఁ గీడు పొందెం జెపుమా. 33

వ. అనిన యాకథ విను మని యాకృష్ణరూపి యి ట్లనియె. 34

సీ. ఒకపర్వతముమీఁద నొప్పెడుకొలనిలో నంచలు కొన్ని యిచ్ఛానువృత్తిఁ
బగ లెల్ల విహరించి భానుఁడు గ్రుంకంగఁ బాపాత్ములకుఁ జేరఁ బ్రాఁకరాని

యున్నతోన్నతమగు నొకగండశిలయందు రే లెల్ల సుఖులేం గ్రాలుచుండు
నట్లుండఁ దన్నిగ్రహణాపేక్ష నొకబోయ తెంకిపట్టరసియుఁ దేటిచూడ

గీ లేక యరిగెను నొకనాఁడు కాక యొకటి,
ప్రొద్దు గ్రుంకిన నచటుగాఁ బోయిపోయి
ఖగనినాదము విని వాని గదియవచ్చి,
యుండుటయుఁ దానిఁ గని హంసయూథ మెల్ల. 35

ఉ. ఎచ్చటనుండి యెచ్చటికి నేగెద వేమిప్రయోజనార్థ మై
యిచ్చట నిల్చి తీ వనిన నేతి తినంజని కుక్షినిండఁ గాఁ
జెచ్చెర నున్కిపట్టునకుఁ జేరఁగఁబోయెడిప్రొద్దులేమి నా
కిచ్చట నుండఁగా వలసె నిట్టిది నావిన మంచుఁ జెప్పినన్. 36

క. అగుఁగాక నిలువు మనిహం, సగణం బంతయును బలుక సంకటపడుచున్
సుగుణుఁడు మతిమంతుం డనుఁ, తగవెఱిఁగినయంచ యొకటి దా నిట్లనియెన్. 37

గీ. సబము నెంగిళ్లు దీనిభోజనము క్రూర, మిట్టియెగ్గులు వేయును నేలచెప్ప
ఖగములందుఁ జండాలుఁడుకాకమనుట, కడుఁబ్రసిద్ధంబుఁగాదె యానొడువువినరె

క. వల దీరే యిది మనకడ, నిలిచినఁ గీడొందు మనల నేఁ డెల్లిటిలో
పలఁ జేరకున్నఁ గాలము, తలనైనను జేయ నింత తథ్యము నుండీ. 39

వ. అనుటయుఁ గార్యం బెఱుఁగనితరుణమరాళములు కొన్ని యమ్మతిమంతునుద్దేశించి.

గీ. ఇంతవల్దువాద మీకాకి యొక్కటి, యొక్క రాత్రిరిచట నున్నమాత్రఁ
గీడు సేయ ననుచుఁ గీనువనొట్టుట, యిద్ది వెఱ్ఱిపు గాక యెఱుక యగునె. 41

క. పెక్కులు బుద్ధులు గఱచిన, నెక్కుడు భయ మనుట నిక్కమింక బహూక్తుల్
తక్కు మిదియుఁగా కిది తా, నెక్కడకిం బోవుఁ దిమిర మిప్పుడు రాఁగాన్. 42

క. అని పలికి దాని నుండం, బనిచి యభీష్టంబు లైనఫలములచే భో
జనమొనరింపఁగ నుండఁగఁ, దనయిమ్ముల వాయసంబు దగ నివసించెన్. 43

వ ఇట్లు వసియించి. 44

గీ అచట రెట్టఁబెట్టి యర్కోదయము గాఁగఁ, దడయకరిగెనంత దానిరెట్ట
శిలలసంధిఁ బొందు మొలచె నం దొకవట, భూజఫలములోని బీజముండి. 45

మ. అది నానాఁటికిఁ బేర్చి శాఖల విహాయస్స్పర్శ మై యుండఁగాఁ
బదియేండ్లుం జనునంత నూడలు కడుం బల్వారి వరిల్లుచుం
గదిసెన్ వచ్చి యధిత్యకాతలమువంకం న్మానఁదాఁ బ్రాకియ

భ్యుదితానంది కిరాతుఁ డొగ్గె నురు లాభూజంబునం దల్లెడన్. 46

చ. ఉరులు కుజంబునం గలయ నొగ్గి నిషాదుఁడు చన్న మీఁద భా
స్కరుఁ డపరాద్రిఁ జేరె జలజాలవనంబులఁ గ్రీడ మాని స
త్వరగతి మీఱి మీఁదికి సితచ్ఛదముల్ చనుదెంచి యాఁగి వా
గురికలఁ జిక్కి యన్నియును గుందుతఱిన్ మతిమంతుఁ డిట్లనున్. 47

మ. మన కీపాటులు వచ్చెఁ జూచితిరె నామాటల్ వృథాహంకృతిన్
వినఁగా నొల్లక యల్లరాత్రి యిచటన్ మీ రెల్ల వాదాడి యుం
చిన యాకాకము రెట్టలో మొలిచి హెచ్చెం జూవె యీమఱ్ఱి డి
గ్గిన యాయూడలఁ బ్రాఁకి కాదె మన కొగ్గెం బోయఁ డీజాలముల్. 48

క. తగువాని పలుకు సేయుట, తగ వెఱుఁగక యడిచిపడమి తమవారలతో
సగుణత్వము గొను టుత్తము, లగుణము లటు గామి యరయ నధమగుణంబుల్. 49

చ. అనవుడు నంచ లి ట్లను మహాత్మ భవత్ప్రతిభావిలంఘనం
బున మన కిట్టికీ డిపుడు పుట్టె నుపాయము కల్మి దీనిఁ బా
పనలవియేనిఁ బాపిహితబంధులనన్ను నుగాచికొమ్ము నీ
పనిచినయట్లచేసిభటభావముఁ బొందెద మెల్లవారమున్. 50

వ. అనుటయు మతిమంతుం డి ట్లనియె. 51

క. తమలో నన్యోన్యవశ, త్వము గలిగినబంధు లాపదల నెల్ల నుపా
యముమైఁ బాతురు నిక్కము, కమఠంబులు గరుడబాధ గడచినభంగిన్. 52

వ. కానభయంబు వలువ దక్కథవినుం డని యి ట్లనియె 53

క. అంబుధితీరంబునఁ గూ, ర్మంబులు చరియించుచుండుఁ బ్రతిదినమును వా
నిం బట్టి తనకు నాహా, రంబుగఁ గొనుచుండుఁ బక్షిరా జుగ్రుండై. 54

వ. అట్లు సెల్లుచుండ నొక్కనాఁడు. 55

చ. వననిధినీట నిల్చి ఖగవల్లభుతో నొకకూర్మముఖ్యుఁ డి
ట్లనియె మదీయబంధుసవహంబులు దేవరవాతఁద్రుంగె నే
న నిలచినాఁడ నిప్పటికి నాకుఁ దొలంగినఁ బోదు నీకు నా
కు నొకటి పన్నిదంబు సమకూఱునె యోలము మాని చెప్పుమా. 56

క. అనుటయు నవ్వుచు వినతా, తనయుం డది యేమిపన్నిదము సెప్పవయా
యనవుడు నలుగక చిత్తం, బున నించుక యవధరింపుము మహావిహగా. 57

ఉ. ఉడువీథిన్ వెస నీవు వాఱు జవసత్వోత్సాహ యంబోధిలోఁ

గడువంబాఱెద నిన్ను నేను మిగులంగాఁ జాలినట్లైన నె
న్నఁడు భక్షింపకు మమ్ము నోడినటులైనన్ మాకులం బెల్ల నె
ప్పుడు నాహారము గొమ్ము నీవు వినతాపుత్రా మహాధార్మికా. 58

వ. ఇవ్విధంబు సేయం దలంపు గలిగెనేని నొక్కనాఁ డిచటికి విజయంచేయుం డనిన
సుపర్ణుం డట్లు చేయుదు నని యొడంబడి పోయిన. 59

క. తనచుట్టంబుల నందఱి, ననువుగ నొకచోటఁ గూర్చి యాకూర్మము తా
ర్క్ష్యునితోఁ దా నొడఁబడి వ, చ్చిన చందము వారితోడఁ జెప్పుడు వారున్. 60

క. నినుఁ గడచినమతిమంతులు, మనలోపలఁ గలరె పంపు మము నేపని యై
నను జేయుదు మనవుడు నది, మనమలరఁగఁ జెపుదు వినుఁడు మన మందఱమున్.

క. ఆమతి యొడఁ బదిపదిగా, సాముద్రతటంబునీరఁ జని యుండి ఖగ
స్వామి పఱవంగ నాతని, కాముందటివాఁడు చూపునది పోడ వచటన్. 62

వ. అని యోజచేసికొని విహగవల్లభుతోడఁ దాను మాటలాడినయెడన యాకచ్ఛపం
బు నిలిచె నచ్చటు మొదలుకొని యనేకయోజనంబులు దాఁకఁ దక్కినవియు న
ట్లు యుండ మఱునాఁడు సనుదెంచి. 63

క. గరుడుం డవ్వలనికి స, త్వరగతిఁ గూర్మంబుఁ బిలిచి వారిధిపై నం
బరవీథిఁ బెద్దయునుద, వ్వరుగుచు నది చిక్కనోపు నని చీరుటయున్. 64

క. ఓ యని పలుకుచు ముందఱఁ, దోయధిలోఁ గచ్ఛపంబు దోఁచిన మతియున్
వాయుగతిఁ బఱచి చీరిన, నాయెడ నగ్రమునఁ గమఠ మల్లన నెగసెన్. 65

వ. అవ్విధంబుఁ గని యచ్చెరు వొందుచు. 66

క. అందుండి మగుడఁ బఱచుచు, ముందటి య ట్లట్ల పిలువ ముందఱ నంతం
తం దోఁచుచు నవి పిఱుఁదులు, ముందఱఁగాఁ జేసి పక్షిముఖ్యునిఁ గెలిచెన్. 67

క. అతఁడు తనయోటమిని ల, జ్జితుఁడై మీ కెందు నెగ్గు సేయం బ్రమద
స్థితి నిలువుఁ డనుచుఁ బోయిన, నతిసంతోషమునఁ గచ్ఛపావళి యుండెన్. 68

వ. అ ట్లగుటఁ బరస్పరసఖ్యం బగుబంధువు లాపద గడవవచ్చు నింక నైన మదీయవచ
నంబు లంగీకరించెదరేని వినుం డని మతిమంతుం డి ట్లనియె. 69

సీ. కంఠమూలంబునఁ గదిసినయీయురు లూడిచికొని పోవు యుక్తి లేదు
గాని చావక యుండఁ గల దుపాయం బైకమత్యంబు గలిగిన మనకు నెల్ల
నె ట్లన్న నిజ్జాల మొడ్డినవేఁటకాఁ డేతెంచు నిందుకు వేగఁ దడయ
కప్పుడు మనమెల్ల నపగతప్రాణులకరణి నుండినఁ జాలు నురులఁ బాపి

గీ. చచ్చినవి మున్న యని తాను జంపు టుడిగి, వటముక్రింద నన్నిటి దిగవైచువాఁడు
డిగ్గ నరుదెంచుతఱిఁ గని దిగ్గనంగఁ, బాఱిపోవ మెవ్వరమును బట్టువడక. 70

వ. అనుటయు సంతసిల్లి మరాలంబు లన్నియు నిదిలెస్సమతం బని నిశ్చయించి యమ్మ
తిమంతునుపదేశంబున నట్ల యుండునంత. 71

గీ. వేగుటయు వచ్చి బోయ యవ్విహగయూథ
మున్నచందంబుఁ గనుఁగొని యుల్ల మలరఁ
గాడసినవి పులుఁగు లురులచే మెడలు బిగిసి
యనుచు వట మెక్కి డిగవైచె నంతవట్టు. 72

క. ఒకఁ డొకఁడు డిగ్గవైవఁగ, సకలంబును బ్రోవు గట్టి సంభ్రమమున ని
ల్వక చనె మతిమంతుఁ డొకఁడు, నొక కడపటిశాఖయందు నురి నుండంగన్. 73

గీ. అతనిరాకఁ దలంపక యధికభీతిఁ, బోవుటయు ఱిచ్చవడి ముండపులుఁగు లకట
మోసపుచ్చెర నన్నని డాసి బోయ, యలిగి మతిమంతుమెడ బిగ్గ నులిమి చంపె

క. మతి ధృతి లేనివెడంగుల, మతి గఱపినసుమతికిం బ్రమాదము వచ్చున్
మతి గఱపిన మతిమంతుఁడు, సితచ్ఛదోత్కరముచేతఁ జెడ్డఃధమునన్. 75

క. మతిమంతుం డవ్విధమున, హతుఁ డయ్యెం బక్కఁ గలుగు హంసలు దుఃఖా
యతనంబు లయ్యెఁ దముఁ గు, త్సితకాకం బొక్కరేయి సేరినకతనన్. 76

క. కావున నీసర్పము మన, యావాసముఁ జేరెనేని నతిశయదుఃఖం
బీవశతవచ్చునీనికిఁ, ద్రో వెఱిఁగించెడితలంపుఁ దొఱఁగుము బుద్ధిన్. 77

క. నీ వుపకారం బితఁకిఁ, గావింపఁ గడంగి యధికకరుణామతి వై
యావిధము సేయుచుండియు, భావింపంపగు నపాత్రపాత్రత లెందున్. 78

క. క్రూరు లగుజనులు ప్రత్యుప, కారంబులు సేయఁజాలకయ సుజనులపై
నారోపింతురు తప్పులు, కారండవచయమువలనఁ గాకులువోలెన్. 79

వ. అక్కథ యెట్లనినం బురాతనకాలంబున. 80

క. కోసలదేశంబున ధా, రాసముఁ డనఁగాఁ గలండు రాజతఁడు నయ
వ్యాసంగము ధర్మంబున్, బాసి చరింపంగఁ దొడఁగెఁ బ్రజలు వలంకన్. 81

క. ఆరాజు సేయునెగ్గులు, కారణముగ జనపదమునఁ గఱ వగుటయు ము
న్నారాష్ట్రంబు పమకు నా, ధారమ్ముగ నుండుకాకితండం బెల్లన్. 82

వ. ఒకయెడం గూడుకొని. 83

క. ముంగిళ్ళ నెండువులు గా, సంగఁబడవు గలుగుపట్టుసం గాఫ్రఘుం

ఎంగిలిమెతుకులు చల్లుట, యుం గలుగదు మున్నువోలె నుర్విఁ బలుచుగన్. 84

క. కడు బలు లిపలే రిచ్చటి, వెడమాయపుటాస లెల్ల వేగ విడిచి యొం
డెడ కరిగి నేరి నిన క్రియఁ, గడుపులు రక్షించుకొనుట కార్యము మనకున్. 85

మ. అని కాకుల్ తమదేశమున్ విడిచి భుక్త్యాకాంక్ష నెందేనియుం
జనుచో దవ్వులఁ ద్రోవ నొక్కయెడఁ గాసారంబులోనుండి క
న్గొని మోదంబున నీరుకాకు లనుపక్షుల్ పక్షిజాతిత్వమా
త్రనిబద్ధం బగుబాంధవంబున న చేరంబోయి ప్రార్థించుచున్. 86

ఉ. తోకొని వచ్చిరం దొలుతఁ దోయజషండము దన్ప తియ్యనీ
రేకట వోవఁ గ్రోలి దరి ని మ్మగుచెట్టులనీడ నుండఁగాఁ
బ్రోకలు గట్టి వారిఖగముల్ తమముందఱఁ బెట్టు మీలఁ బే
రాఁకలి యల్లఁ దీర్చుకొని యచ్చట నద్దినరాత్రముండుచున్. 87

సీ. కదలి వేకువ నేగఁగడగుచో నప్పుడు నీరుకాకులు వచ్చి మీర తేమి
పనికి నెచ్చోటికిఁ జనియెద రనిన మావసియించుదేశ మవగ్రహమున
నలఁగిన నాహారములు లేక యింపఱుఁ బండినభూముల కొండఁకడకు
నరిగెద మనని వాయసములఁ గారండవములట్టిదేని నేవలను నేల

గీ. యిచట నిల్వుఁడింక దీకొల నెన్నఁడు, జలచరములు నిందుఁ జాలఁ గలవు
ననుడుఁ గాకు లబ్బ వామిషంబులు మాకు, మేము నీఁదువెరవు లేమిఁ జేసి. 88

క. కావున నుపరము లిచ్చట, నేవెరవునఁ బ్రోచికొందు మే మనుటయు మే
మీవిధ మెఱుఁగుచు నొండొక, తావునకుం బోవ చ్చుట తగవె మాకున్. 89

వ. అని మఱియును. 90

క. కారండవమ్ము లనియెన్, మీ రూరక కొలనికడుత నిలువుఁడు మీకా
హారంబులు గా నిచ్చలు, వారిచరోత్కరముఁ బెట్టువారము తనియన్. 91

వ. అనుటయు నగుఁగాక యని నిలిచి. 92

మ. జలపక్షుల్ వెలివైవఁ గ్రొవ్వు గలమత్స్యవ్రాతమున్ మ్రింగుచున్
జలజావాససమీపకుంజశిశిరచ్ఛాయాప్రదేశంబులన్
లలిఁ గ్రీడించుచు లీల నట్లమితకాలం బచ్చటం బుచ్చి య
బ్బలిపుష్టంబులు పుష్టదేహములతోఁ బ్రహ్లాదముం జెందుచున్. 93

క. తమదేశంబున దుర్భి, క్షము వాయుట యరసి యెఱిఁగి చనుచుండి విచా
రము సేయఁ దొడఁగె నప్పుడు, తమలో నన్నిచఖగవితానము లెల్లన్. 94

క. కారండవములు మన కుప, కారము చేసినవి వీనిఁ గన్నుమొఱఁగి పో
నేరకయుండినఁ బ్రత్యుప, కారము సేయంగ శక్తి కలదే పిదపన్. 95

వ అనుపలుకులు విని యందుఁ గొన్ని యి ట్లనియె. 96

క. వీరికిఁ జెప్పక పోయినఁ, జోరత్వము వచ్చుఁ జెప్పి సులభప్రీతిన్
వీ రనుపఁ జనినఁ బ్రత్యుప, కారం బొకయపుడు సేయఁగావలయుఁ దుదిన్ 97

వ. అట్లగుటం జేసి. 98

క. వీరు మనకుఁ జేసినయుప, కారం బప్పగ ని దేల కైకొనిపోవన్
వీరిపయిం ద ప్పొక్కటి, యారోపింపుదముగాక యది యెల్లఁ జెడున్. 99

క. అనవుడు వీరలమీఁదను, నొనరింపగ దోస మొకటి యొనరినయది క
ల్గొనె యనుచు వెదకి కొఱఁతలు, గనుఁగొని యన్నియును జలఖగంబులకడకున్

వ. చని వాని నుద్దేశించి. 101

క. చిరజీవము [illegible]నామము, సరకే మా కొకటి యిష్టసంచారము మై
నరుగక మీ రిట నాఁపినఁ, బరిభవములఁ బొందనాపఁ బడితిమి మీచేన్. 102

చ. నెల పదిప్రొద్దు లే మిచట నిల్చినమాత్రన మాకు మీర లెం
గిలి సతతంబు పెట్టితిరి కిల్బిషవర్తనులార యక్కటల్
కలుగ వె యెట్టివారికి జగంబున నోడల బండ్లు బండ్ల నో
డలుఁ జనుఁడెంచునంట యకటా వినరే యిటుఁ జేయఁ గూడునే. 103

వ. అదియునుంగాక. 104

క. పుచ్ఛంబు లెత్తి మీవగు, పుచ్ఛంబులక్రింద మాకుఁ బొరిఁ జూపుచు న
స్వచ్ఛ లయి నీటఁ గ్రుంకెడు, తుచ్ఛుల మిముఁ దిట్టఁ జాలుదుమె యెట్లైనన్.

గీ. వ్రతులు మాలోన సగ ముండ్రు వార లిచటఁ
జేరు టాదిగ నొల్ల రాహార మెపుడు
సరసిఁ గ్రుంకుచు మీరు పుచ్ఛములక్రిందుఁ
జూపఁ జూచుచుఁ గోఁతలు చుట్టుకొనిన. 106

వ. అని పలికి 107

క. మీకొఱగాములు సర్వము, మీ కుండుంగాతయనుచు మింటఁగలగొనన్
గా కా యని యఱచుచు వెసఁ, గాకులు పూర్వప్రదేశగమనముఁ జెందెన్. 108

వ అ ట్లగుటంజేసి. 109

క. ఉపకార ముత్తముఁడు తన, కృపమొక్కలమున నొనర్పఁ గిల్బిషుఁ డొకప్ర

త్త్వ ప్రకారము వెదకం డొకో, యపకారమె రోయు నొండె నాపదఁ జేయున్.
క. అనికృష్ణరూపి చెప్పిన, వినియున్నవప్పాఁపచెలిమివిడక తనమనం
బునఁగలతలంపుమానని, తనపతికివ్వకోదరప్రధానుండనియెన్.
క. తులువకు నాపద మాడినఁ, జెలియై తగువాఁడు వక్కఁజేయుట యెల్లం
బులికి నొకవ్రమానిపోటుం, బులుఁ గుపకారంబు సేయుపోల్కి యగుఁ దుదిన్.
వ. ఆకథ యెట్లనినఁ దొల్లి యొక్క కాంతారంబున.
శా. లీలానిర్జితసర్వజంతు వన బల్మిన్ జేరుకొన్నట్టి శా
ర్దూలం బొక్కజరన్మృగంబు నొకచో దుర్దాంతమై వేసి త
త్కీలాలం బది మున్ను గ్రోలి యుదరోద్దీవ్యద్బుభుక్షానల
జ్వాలల్ తన్నలఁపంగఁ బల్చె శితమాంసం బొంది భక్షింపఁగన్. 114
ఉ. కీలలసంధి నెంపములు గ్రుంకిన నంత దినక్రమంబునన్
మీఱిననొవ్వి భుక్తిఁ గొనసేరక యాననగహ్వరంబునం
గా నెడులాలతోడఁ బులి గ్రచ్చఱి లోఁబడి యుండ మ్రానిపైఁ
గూఱినవంత నొక్కక్రుమకుట్టవిహంగము దాని కిట్లనెన్. 115
ఉ. నొవ్వియలంపఁ గూసెదవు నో రొకమాఱును మూయ వేలొకో
తివ్వలు కాలఁ జుట్టినను దెంపఁగ లేవు తరక్షునాథ నీ
కివ్విధ మైనయాపదకు నేదికతంబు విధాత యక్కటా
యెవ్వరి నెట్లు సేయుఁడు విహీనమతిం బ్రతికూలుఁ డైనచోన్. 116
క. అనుటయు దానికిఁ జెప్పెం, దనపొందినవేధ పులి; యుదారోపాయం
బునఁ దీనిఁ బుత్తు నే మే, లొనరించెద వం విహంగ మొయ్యనఁ బలికెన్. 117
చ. అనవుడుఁ జిత్రకాయుఁడు ప్రియంబున నట్టిదయేని నొక్క మే
లని మితిసేయ నేమిటికి నాప్తసఖుండుగ నిన్నుఁ జేసి యే
వనమున నేమిజంతువు నవారణఁ జంపిన మాంస మర్ధముం
గొను మని యిత్తు నేహితముఁ గోరినఁ జేయుదు నీకు నెచ్చెలీ 118
క. నావుడుఁ బెద్దయుఁ దిప్పుగ, నీవదనముఁ దెఱవు మనుచు నియమించి దురం
తావిర్భావితసాహస, యై విహగం బందుఁజొచ్చె నతినిపుణతతోన్. 119
గీ. దంష్ట్రికలు పాదమునఁ గొని తన్నిసంధి, నున్నయెముకను సంచున నూఁది పట్టి
పాపి కదిలిచి వెలికి యాపక్షియధిక, వేగమునఁ బులివాఁగడ వెడలి పోయి. 120
క. ద్రుమశాఖ నెక్కి యెముకను, నుమిసినఁ బులినోరు నొవ్వియుడిగె మఱి దిన

క్రమమునఁ బుండాఱిన నొ, క్కొ మహామృగమునుసవధించికొని యొకచోటన్.121

క. నమలంగా నచ్చోటికి, ద్రుమకుట్టము వచ్చి కట్టెదుట నిలిచి మృగో
త్తమ నాభుక్తికిఁ దగుమాం, సము వెట్టుము పలుకు మృదువచనములు నాతోన్.

వ. అనిపలుకుటయు. 123

క. నీ వెవ్వరు మాంసం బే, లావలసె నీకు నేను లంచము వెట్టన్
నీవు పులుఁగ వే మృగపతి, నావచనమ్ములఁ బ్రయోజనము నీ కేలా. 124

క. అనవుడు నెఱుఁగవె నన్ను వ, దనకుహరములోనఁ జొచ్చి దౌడలయెడ నా
టినశల్యముఁ బెఱికిన చెలిఁ, జనునే నను మఱవ నీకు శార్దూలపతీ. 125

వ అనుపలుకు విని నవ్వుచునది యాద్రుమకుట్టంబుతో నిట్లనియె.

గీ. కాయ లుడివోయినట్టి వృక్షంబుఁబోఁడి, యెల్లఁ గడచినధేనువు నేఱుఁ గడపి
నతేఁడుఁ గార్యము దీర్చినయతేఁడు నపుడ, గాని యాదరణీయులు కారు పిదప

వ. అది యెట్టిదనిన వినుము. 128

మ. విపినాంతర్బహుసత్వఘాతుకుఁడ నై విఖ్యాతకృత్యుండ నై
కృప యొక్కింతయు లేనినావదనముం గ్రీడారతిం జొచ్చినం
గుపితత్వంబున మ్రింగినం జనఁగ నీకుం గ్రమ్మఱం గల్గునే
యుపకారం బన నింతకంటె మఱి యిం కొం డెద్ది యూహింపుమా. 129

వ. అని యిట్లావ్యాఘ్రంబు ప్రలాపింప నచ్చటికిం జేయునది లేక ద్రుమకుట్టంబు తొలఁగిపోయి యాత్మగతంబున. 130

క. ఇలపైఁ బాదాహత మై, తలవట్టెడు నెగసి ధూళి తా నొకరునిచే
నలఁపఁబడి వాని దొడరం, దలకిన యచ్చోటికంటెఁ దక్కువ కాఁడే. 131

చ. అని చిత్తంబునఁ దెంపుఁజేసికొని రోషాధిష్ఠమై పొంచి కీ
డొనరింపం దఱి వేచి యుండి విహగం బొక్కింత యాలస్యమా
నిన శార్దూలముకన్ను వోఁబొడిచి పూర్ణాభూతసంతోషమై
చని భూజాగ్రముఁ బొంది యిట్లనియె హాస్యప్రౌఢవాక్యంబులన్. 132

క వింటే మృగమా పోయిన, కంటికి వగవకుము రెండుకన్నులు వొలియం
గొంట యుడుగుటకు నొకక, న్నుంటకు సంతసముఁ జెందుఁ టుచితము నీకున్. 133

క. అని పలికి యది నిజేచ్ఛం, జనుటయు నయనంబునొవ్వి సైఁపక పులి య
వ్వన మద్రువక వాపోవుచు, దనకుకృతఘ్నత్వమునన తా హతమయ్యెన్. 134

వ. కావున. 135

క. బలహీను లగుచు ధీమం, తుల కెగ్గులు సేసి పొందుదురు కీడు మహా
బలులయ్యు బ్రమానిపోటుం, బులుఁగుఁ బరిభవించి తొల్లి పులిచెడ్డక్రియన్. 136

వ. అనుటయు నశ్బ్బేకంబుల నుద్దేశించి భయవర్ణకం బిట్లనియె. 137

క. ఏ నొకపుడిసెఁడు ద్రావిన, నీనూతిజలంబు పొలియునే యంతయు నా
తో నేల పోర నీళ్ళకు, నైనిష్ఠురలోభ మింతయగునే చేయన్. 138

క. తగుకొలఁదిఁ గాని లోభము, మిగులఁగఁ జేయంగరాదు మిక్కిలి యగులో
భగుణంబుకతనఁ గాదే, మృగ ధూర్తుం డొకఁడు తొల్లి మృత్యువుఁ జెందెన్. 139

వ. అది యెట్లనిన నక్కథ వినుం డని యిట్లనియె. 140

సీ. విజయపురప్రాంతవిపినాంతరమునకుఁ బోయ యొక్కఁడు వేఁటవోయి యచట
వనహస్తిఁ గనుఁగొని వల్మీక మెక్కి భల్లమునఁ దుండము ద్రుంచి సమయఁజేసె
వాసియెక్కిన పుట్టలోను వెల్వడి భుజంగం బక్కిరాతునిఁ గఱచె నంత
వాఁడును మొల నున్నవాఁడికుఠారంబు గొనిదానినవధియించికూలి యీల్గె. 141

గీ. నచటి కొక్కనక్క యరుదెంచి ముదమంది, యేనుఁ గాఱునెలలు మానవుండు
సప్తవాసరములు సర్ప మేకదినంబుఁ, బోవుఁబొమ్మ తనకు భుక్తి కనుచు. 142

క. నేఁటి కివి గంటివెట్టఁగ, నేటికి నీబోయ వింట నిడ్డనరము లీ
పూఁటఁ గడపఁ జాలవె యొక, నాఁటం బ్రాణంబు సనునె నవసినమాత్రన్. 143

క. అని తలఁచి యెక్కువెట్టిన, ధనువుఁ గదిసి దాని కొమ్ముఁ దనగొంతుంగ్రో
లున మోచి యుండఁ జెలఁగుచు, గొనయంబునరంబు లొయ్యఁ గొఱకఁ దొడంగెన్.

గీ. నరము లొక్కఁ డొకఁడు నానిచి కొఱకంగ
గొనయ మెల్లఁ ద్రెవ్వి ధనువు కొమ్ము
మిడిసి గళమునాఁటి పెడతల వెడలినఁ
గూసికొనుచు నక్క కూలి గెడసె. 145

వ. అట్లగుటంజేసి లోభం బొప్ప దనుద్విజిహ్వు పలుకు లాక్షేపించుచు నసారియను
హరి లోభం బొప్పదేనియు నతివ్యయశీలత్వంబు మేలె యని యిట్లనియె. 146

క. కలిమిఁ జలముగాని వ్యయం, బులు పెరిమెలకొఱకుఁ జేసి పొలియరె దుర్బు
ద్ధులు నారికేళభక మను, పులుఁగు దురైశ్వర్యమహిమఁ బొలిసినభంగిన్. 147

వ అదియెట్లనిన. 148

గీ. పెక్కు నీటులు లేనట్టి యెక్కుమదుఁగు
క్రేవ నున్నత మగునారికేళ మొకటి

చీకుకొక్కెర యొకటి వసించు నచట
వారిబహుతరజలచరాహార మగుచు. 149

క. అది యొకనాఁ డంబరమునఁ, బదివేలు బకాదివారిపక్షులు సనఁగా
నదె నాకొలసాములు వో, యెవ రని యడ్డముగఁ బాఱి యెక్కుడుఁబ్రియముల్

క. కావించి మీర లూరక, పోవుట దగ దల్లభూజమున నిలుతు మదీ
యావాసం బది యచటికి, రావలయును బాంధవాభిరంజన మెసఁగన్. 151

వ. అని తనవసియించు నారికేళంబును జూపి ప్రార్థించి మఱియును. 152

క. కొల నొక్కటి కల దచ్చట, జలములు నాహారములు ప్రశస్తరుచులతోఁ
గలిగెడి నేటికి మాటలు, కొల మెల్లను బొగడ వింద గోరి యొనర్తున్. 153

వ. అనుపలుకులు విని బుద్ధిమంతంబు లగువిహంగములు కొన్ని. 154

చ. వలవదు మమ్ము నాఁగ గుణవంతుఁడ వీవు కొలంబువారిపైఁ
గలిగిన భక్తియుం బ్రియముఁ గన్గొన సంతసమయ్యె నిచ్చలున్
నిలిచినఁగాని కాదె గమనింపఁగని మ్మనిపెక్కుభంగులన్
బలికినఁ బోవకున్నఁ గని పక్షులలోపలఁ గొన్ని దానితోన్. 155

క. ఈయూథ మిది యనంతము, నీయిర వెడలేదు నిలువ నీచెప్పినయా
తోయంబుల నాహారము, మాయెఱుఁగనియదియె యల్పమాత్రము లవియున్. 156

వ. అట్లుంగాక. 157

క. కనుకొలఁకు వంద లివి మఱి, చను నొండొక దెసకు నీవు చాలవు నీకొ
క్కని కైనను జలదాగమ, మునయంతకు నోఁచ్చ మడుఁగు పోనిమ్ము మమున్

చ అనుటయుఁ బోక్తువారికృప నన్నియుఁ గల్గెడు నన్నుఁ ద్రోచిపో
యినఁ గుల మెల్లఁ గన్గొనఁగ నిప్పుడ మేను దొరంగువాఁడ జుం
డనుడుఁ బతత్రికోటి మదకారడిఁ బాపముఁ బొంద నేటి కి
ట్లని యితఁ డాడ నంచుఁ జని రంపఱుఁ గొక్కెరయింటివింబు లై. 159

వ అట్లు పోయి.

మ మడు వెల్ల న్వెరఁజాడి మండుకయినన్ మత్స్యంబు లేకుండ న
ప్పుడ యొండొంటికి మున్న మ్రింగి విహగంబుల్ మాపు నిల్వంగని
క్కడ నిమ్మేమియుఁ జాల దంచుఁ జనిసం గారించు పేరాఁకటన్
మడిసెన్ గొక్కెర కొం ట్రపొద్దులకు హీనం బైనదేహంబుతోన్. 161

వ. అట్లగుటం జేసి. 162

క. వ్యవసాయము కొలఁదియు దే, శవిధముఁ గాలంబుఁ బూర్వసంచిత మగుసొ
మ్ము విచారింపక యుబ్బునఁ, దివిరి వ్యయము సేయునతఁడు దీనతఁ జెందున్. 163

క. అనరఁగ నాయవ్యయముల, క్రమము జలము పెద్దవాతఁ గైకొని యద్ది స
న్నముగ వెలార్చుచు నుండెడి, కమండలువుఁ జూచి యైనఁ గాదే తెలియన్.

వ. అనుటయు భయపర్శకిం బుచితలోభంబు కర్తవ్యంబు 165

క. అతిలోభ మొప్ప దతిలు, బ్ధత ధనగుప్తుం డెనంగఁ బరఁగినవణిజుం
డతిశయనిజవిత్తము భూ, పతిపాలుగఁ జేఁత వినఁగఁబడదే కథలన్. 166

వ. అక్కథ యెట్లనిన. 167

ఉ. ఉర్వికి భూషణం బయినయుజ్జయినీనగరంబులోపలన్
గుర్వనురాగమూర్తి ధనగుప్తుఁడు పుణ్యుఁడు వర్ధమానుఁడున్
సర్వధనప్రపూర్ణు లయి సఖ్యముఁ బొంది వణిక్కులంబులోఁ
బర్విన పెంపుతోడ ననపాయవిభూతి వహించుచుండుచున్. 168

ఉ. జీనపుదీవి నిమ్మను బసిండియుఁ దుల్య మటన్న నచ్చటన్
మాసయ మాడఁబోవ మని నావల వేఱొకఁ డాయితంబుగా
బూని ఘటింప నందినము పూర్ణముగాఁ గొని సెట్టు లిద్దఱున్
ఫేనతరంగభంగురగభీరపయోనిధిలోన నావపై. 169

చ. అరుగఁగ వర్ధమానుని మహాజ్వర మొందిన నేన చాలుదున్
శరనిధియాత్రకున్ వలదు చయ్యన నేగుము నీవు నీకు నే
నెరపి భవద్ధనంబు నిడనే యెడసేయఁ దలంతునే కటా
మరలుము నీవు గల్గిన సమస్తశుభంబులు కల్గు నెచ్చెలీ. 170

మ. అని వానిన్ మగిడించి తాన చని యి న్మాదీవి నెత్తొంటికిన్
గనకం బెత్తులు రెంటిలెక్కఁ దెగినం గైకొంచు నాల్గోడలన్
నినుపారంగ సువర్ణ మెత్తుకొని పూర్ణీభూతసానందసం
జనితోద్గర్వమనస్కుఁడై మరలి యాసాముద్రమధ్యంబునన్. 171

క. చనుదెంచుచు ధనగుప్తుఁడు, మనమునఁ దలపోసె వర్ధమానునియోడం
డినుమున కై రెం డోడల, కనకము నాకె ట్లొసంగఁగా నోప నగున్. 172

క. ఈసొమ్ములలో నతనికి, వీసము నీఁజాల నేను వెనుక నతం డా
యాసపడి తాను గూర్చిన, యాసకలార్థంబు నాకు నర యొసఁగెడినే. 173

క. ఎక్కడిచెలితన మాతం, డెక్కడిచుట్టంబు నాకు నీవననిధిలో

గ్రక్కున మునిఁగిన నప్పుడు, చక్కంబెట్టెడినె యతనిసంఖ్యము సన్నన్. 174
వ. అని తలంపుచు నంబోధిలోనం బడి. 175

ఉ. వచ్చుచు వర్ధమానుదెసవారల నెల్లర నీటిలోపలం
జెచ్చెరఁ ద్రొచ్చి చంపి యొకచెంగటి తేవున వీడుఁ జేరి తా
నచ్చట నౌచతుష్క మగునర్థముఁ బాఁతి దరిద్రతాభరం
బచ్చుపడంగఁ జేసికొని యాత్మనివాసముఁ జెంది యుండఁగన్. 176

గీ. వర్ధమానుఁ డపుడు వచ్చి యన్యోన్యస, మాగమోచితంబు లైనవాని
నడిపి యేను బీదపడితిఁ బెక్కులు సేగు, లయ్యె ననుచుఁ బిదప నాడి మఱియు.

ఉ. స్వామ్మఖిలంబుఁ బోయిన విశుద్ధచరిత్ర భవత్ప్రతిప్రయా
ణమ్ము మనంబులో ననుదినంబును గోరఁగ రాక గల్గె మీ
రెమ్మెయి లాభముం బడసి యేక్రియ వచ్చితి రన్న లేనిదుః
ఖమ్ము నటించుచున్ సుకృతఘస్మరుఁ డాధనగుప్తుఁ డిట్లనున్. 178

శా. అన్నా యేమని చెప్పుదుం జెఱచె దయ్యం బప్రమాదంబునన్
మున్నీ రెల్లను దాఁటి యమ్మెడుపురంబుం జేరి యందొక్కయిం
ట న్నిండారఁగ బంఢ మెల్లనిడి యుండంగం ద్రిరాత్రంబులో
విన్నం బొంకగునట్లు గాఁగ నెలుకల్ వే మ్రింగె నాలోహమున్. 179

క. కొండంతయినుములోపల, ముండయెలుక లేమిచోద్యమో పాతికయె
త్తుండనియక తినె నచ్చట, నుండఁగ లజ్జించి మగుడ నుదధి గడచితిన్. 180

క. పాలిసిరి తెవుళ్ళ నీవా, రలు రోగము లచటఁ బెద్ద రాఁబో నెడరై
యలజడిఁ జెందితిఁ బాపపుఁ, జెలినగునే నకట నిన్నుఁ జెఱచితిఁ జాలన్. 181

క. అని పలికి వీడుకొలిపిన, ననయము విది బొంకు పొసఁగదాత్మధనము వం
చనఁ గొనియె నితం డని తన, మనమునఁ దెలిసియును వర్ధమానుం డచటన్. 182

వ. ఏమియుం బలుకక నిజగృహంబున కరిగి యి ట్లని తలంచె. 183

గీ. నమ్మఁదగదు మొదల నమ్మి తా నాత్మకా
ర్యమున కొరులఁ బనిచి యందు వార
లరయ సేసి రేని యడియాల మెఱుఁగక
వేగఁబడుట యెల్ల వెఱ్ఱితనము. 184

క. సొమ్ములయెడ నెవ్వారల, నమ్మఁ దగదు నమ్మకుండినను జరగ దిలన్.
సొమ్ము గలవారి కన్యులఁ, నమ్మఁగఁ గీడైన నేమి యనఁగలదు తుదిన్. 185

క. తనదేహము నిత్యంబే, తనధన మది సెప్పనేల తాను దనధనం
బును దైవధనంబులుతన, ధనము లతఁడు పఱచినట్లు తగదే పఱఁగన్. 186
క. చెలితనమునఁ దనుఁ జెఱచిన, తులువం గని తొలఁగిపోక తోరపుఁ బ్రియముల్
పలుకులతీపులుఁ జూపుచుఁ, జెలిదై వర్తించి గాక చెఱుపఁగ నగునే. 187
క. అని నిశ్చయించి యాతఁ, డనయెడనొక వెఱపులేనిపట్టపు నెయ్యం
బొనర నటియించి యొకనాఁ, డనురాగియపోలె నతఁ డయాత్మోద్భవునిన్. 188
క. లాలనము సేయుచుం దన, యాలయమున కెత్తికొని చయంబునఁ జని యే
కీలున నెవ్వరు నెఱుఁగం, జాలనియెడ డాఁచి దుఃఖిచాడ్పున నుండెన్. 189
ఉ. కొండొకసేపులోన ధనగుప్తనివారలు వచ్చి పాపనిం
డెం దని పల్కినన్ వగచి తెక్కలిగృధ్ర మొకండు నాదుచే
నుండఁగ బిడ్డ నెత్తుకొని యుగ్రతఁ బోయిన నేమి చెప్పుదు
న్గండినతీవ్రదుఃఖ మనునీట మునింగినవాఁడు వోలెనై. 190
ఉ. సెట్టికిఁ జెప్ప రా నచటఁ జేరఁగ నోడెద నన్నఁ బోయి యా
పట్టివిధంబు వారతనిపల్కినయట్లన చెప్పి వంబులిం
గొట్టినమాడ్కి నల్గి ధనగుప్తుఁడు లోకములోన నెన్నఁడే
నిట్టివి వింటిరే యని మహీంద్రున కవ్విధ మెల్లఁ జెప్పినన్. 161
గీ. వర్ధమానుని రప్పించి వసుమతీశుఁ, డింత నెఱమానిసివి బొంక నిట్లు తగునె
బాలకుని గ్రద్ద యెత్తుక పాఱె ననుట, యేయుగంబుల నెచ్చట నేని గలదె. 192
వ. అనిన వర్ధమానుఁడు ముకుళితకరకమలుండై యిట్లు విన్నవించె. 193
ఉ. దేవర పొందుగా నిది మదిం బరికించితి రిట్లు సర్వమున్
భావములో నెఱుంగఁ దగు నావలకెంటియయంబు నెల్కలీ
భూవలయంబునం దినుట పోలగునే యిది సెట్టి సెప్పెడున్
నావెఁడు మద్ధనంబుఁ గొని నా కిడనొల్లక శాఠ్యబుద్ధియై. 194
క. అనుటయు జనపతి యిది యె, ట్లని యా ధనగుప్తుఁ జూచి యడిగిన నతఁ డీ
తఁ పొత్తునఁ జినమునకై, యిను మోడల రెంటఁ గొంచు నేగితి నధిపా. 195
క. కొనపోయిన యినుమంతయుఁ, దన దగు భాగ్యమున నెలుకతండము భక్షిం
చిన నాయినుమొడెంటికిఁ, గనకం బోడెఁ డని నన్నుఁ గల్లలెనడపెన్. 196
వ. అనిన వర్ధమానుం డప్పలుకులు దెలియ నవధరింపుం డని రాజు నుద్దేశించి. 197
క. దండోపలిసుమ మూషిక, కాంతము భక్షించె ననుట కల్లపలుకు గా

కుండినటు లయిన గ్రంథమొ, కం డొకబాలుఁ గొనిపోక కడు ననుచితమే. 198

చ. అనవుడు రాజు నవ్వి సచివావళిఁ జూచుచు నంతమేటిబొం
కున కిది పోలు నంచు ధనగుప్తుఁ గనుంగొని యిట్టిమాట లా
యినుము భుజించునే యెలుక లింతటిమానిసి విట్లు వల్కినన్
విని ప్రజ నవ్వదే యతనివిత్తము నాతని కిమ్ము నావుడున్. 199

క. ధనగుప్తుం డితఁ డిచ్చిన, యినుమునకే యినుము గాక యేలా యిత్తుం
గనకం బనుట్టయు భూపతి, కనలుచుఁ దనయొద్దఁ జనవు గలలెంకలతోన్. 200

క. ఓరి కోమటిముక్కున, నీ రెత్తుఁడు మేము కిరియ నేరక యున్నన్
నోరికి వచ్చినయట్టులు, వారణ యొక్కింతలేక వదరు లఱచెడిన్. 201

మ. అనినన్ లెంకలు ద్రోచికొంచుఁ జనఁగా నయ్యా కటా బొంకితిన్
గనకం బోడెఁడు కల్గెఁ గాని మిగులం గా లేదు మీయాన యీ
తని కైక యర్థము వెట్టబంపుఁ డనుడుం దథ్యంబు గా దిప్పుడీ
తనిప ల్కంచు విభుండు పల్కుటయు బాధం బెట్టఁగా నత్తఱిన్. 202

చ. ఇనుమున కబ్బిలోఁ బన్నిఁడి యిమ్మడిగల్గుట నాలుగోడలం
గనకము తాను దెచ్చి చెలికానిభటప్రకరంబుఁ గ్రూరతన్
వననిధిఁ ద్రోచి చంపుట సువర్ణము పాఁతినచోటు సర్వముం
గొనములప్రోక యైన ధనగుప్తుఁడు సెప్పిన రాజు నవ్వుచున్. 203

మ. ధన మెల్లం గడువేగఁ దేఁ బనిచి చేతఃప్రీతితో వర్ధమా
నుని కొప్పించిన దేవ నాధనము నన్నుం జేరినం జాలు నం
చు నతం డర్థముఁ గొన్న మెచ్చుచు మహీశుం డున్న యయ్యుర్వ ముం
ధనగుప్తార్జితసర్వవిత్తచయముం దాఁ గొంచు నుగ్రాకృతిన్. 204

క. ఇలుఁ బురమును దేశంబున్, వెలువడఁ ద్రోపించుటయును నెలఁతుకయును బి
డ్డలు దానుం దిరిపి తినుచు, నిలపై ధనగుప్తుఁ డిట్టియిడుములఁ బడియెన్. 205

క. కలమెం డినుమునకై యిరు, కొలముల హేమంబు తినకుఁ గలిగిన యపుడున్
వలను గలిగి ధనగుప్తుఁడు, మెలఁగంగా నేరఁ డల్పమేధత్వమునన్. 206

క లోభంబున ధనగుప్తుని, ప్రాభవ మ ట్లడఁగె నాదు పలుకులు విను మీ
లోభం బుడుగుఁడు నీకుల, కై భూమిని నిట్టిలోభ మగునే చేయన్. 207

వ. అని పల్కి యవ్వర్ణాభూవల్లభు మన్ననవోలె బహువిధంబుల స్తుతియించి భయవర్మ
కంబు ముజీయు ని ట్లనియె. 208

గీ. చిఱుతనాఁటఁగోలె జీవహింస యొనర్ప, దానివ్రతముఁ గాఁగఁ దడవనేల
జీవహింసఁ జేయుజీవుల సోఁకిన, గాలి సోఁకఁ దలఁతుఁ గల్మషముగ. 209

వ అనుటయు నప్పలుకు లుద్దేశించి యభిజ్ఞుం డనుప్లవంగంబు దనపతి కి ట్లనియె.

క. అతినిష్ఠ యనాచారం, బతిశౌచ మశౌచభంగి యతినింద యతి
స్తుతి యివి ధూర్తులవిధము ల, గతి మఱి నైష్ఠ్యంబు దుష్టకపటము దెలియన్. 211

వ. అది యె ట్లనిన. 212

గీ. ప్రాయమునఁ బెద్దవాఁ డొకబ్రాహ్మణుండు, లక్షణజ్ఞుండు సంగతలక్షణాంగి
నొక్కకన్నియఁ బెండ్లియై యొరులగోష్ఠి, మరగకుండంగ సఖి నేలమాలెఁ బెట్టి.

క. పెనుపఁగ నందపెరిఁగి యా, వనితయు యౌవనవిలాసవైభవముం దా
ల్చిన ఋతుకాలం బన విని, చనుదెంచెను విప్రుఁ డొకనిశాసమయమునన్. 214

గీ. వచ్చి యాలి మానవతి నోరకన్నులఁ, జూచి బిట్టబిట్టుసురతమునకు
వేగపడిన నచట వెలిఁగెడిదీపంబుఁ, జూపి యిట్టు లనియె సుదతి పతికి. 215

క అనలుఁడు పురుషుఁడు దీపం, బనలుఁడు పరపురుషుఁ డైన యనలుని నేఁజూ
చినఁ దప్ప కాక నన్నతఁ, డనవరతముఁ జూచుచుండ నర్హుం డగునే. 116

క. కావునఁ దమప్రాణేశుల, దీవియ లుండంగఁ గవయుతెఱవలశీలం
బే వెలితిగఁ దలఁతు ననుచు, దీవియ వెంచి సుఖకేలిఁ దేల్చె నిజేశున్. 217

చ అతఁడును సౌఖ్యమొంది తనయంగన యాడిన సాదుమాట హృ
ద్గతముగ దాని శీలవతిఁగా మదినమ్మి నిజేచ్ఛ నున్నచోఁ
గతిపయమాసము ల్చనిన గర్భిణియై యొకనాఁటిరాత్రి యే
కతమున నాథుతోఁ బ్రసవకాలము డగ్గఱి యుండె ని ట్లనున్. 218

ఉ. నాకుదయించుబిడ్డ యిది నాతుక గాక సుతుండయేని న
స్తోకవివేక యన్యపురుషుం డనఁగాఁబడుఁ గాన వాని నా
లోకన సేయ నేను బరలోకము వొందెదుఁ బుణ్యభామినీ
లోకము నాథుఁ దప్ప నవలోకన మొందఁ డొకమర్త్యుఁ జేసినన్. 219

గీ. ఇతరపురుషుని విన్నప్పు డేమి చెప్పఁ, జెవులు రెండును బుం డ్లగు జీవితేశ
నిన్ను వినఁ జూడ వీనులు గన్నుదోయి, కలిగి తక్కినయెడ నవి వలవసందు. 220

మ. అని తత్సన్నిధి నేత్రపట్టము దృఢం బై యుండ నయ్యింతి తా
ల్చిన నాథుండును నమ్మి భోగ్యహానివాసిత్వంబున న్మాన్చి యా
త్మనివాసంబున నిష్ఠఁ బుత్రవతి గ్గె తత్పుత్రు నెన్నండుఁ జూ

డని యాచారముతోడఁ బెంచెఁ దననెప్పుడుం బెల్లవారు స్నగిక్. 221

క. అంత నొక దివసమున గ్రా, మాంతరముననుండి వచ్చె నా గృహపతిపై
నెంతయుఁ గూరిమి గల మతి, మంతుఁడు తజ్జనకుభార్తి మనుమనిఁజూపెన్. 222

ఉ. వచ్చి తదీయమందిరము వర్తన లెల్ల నెఱింగి యక్కటా
సచ్చరితంబు గల్గుసతిచాడ్పున ముద్దతికంబు చూపుచు
ద్రుమ్మచ్చిలి రాత్రు లెజరభి మూఁడుజగంబులు మ్రింగుచుండె వె
ల్వచ్చకయున్న నాకొడుకు బోఁడెఱుంగునె దీని చెయ్దముల్. 223

వ. అని మఱియు నాత్మగతంబున. 224

సీ. మగనివా రెవ్వరు మందిరంబునలేక జన్వాసంబునఁ దనచనవ గైన
నెల్లకాలముఁ బుట్టినిండ్లన నిల్చిన యాత్రోత్సవములకు నరుగుచున్నఁ
బనిలేక పొరుగిల్లు పలుమాఱు ద్రొక్కిన మగవానితో గోష్ఠి మానకున్నఁ
జెడ్డయింతులతోడి చెలిమి య్యొనర్చిన వరుఁడు ప్రవాసైక నిరతుఁడైన

గీ. విభుఁడు కొనటివాఁ డైనను వృద్ధుఁడైనఁ
దన్ను మెచ్చక యొక్కతెఁ దగిలె నేని
బచని కాఁడేని నెప్పుడుఁ బరుసనైనఁ
జెడక తక్కదు ధరనెట్టి పడఁతి యైన. 225

వ. అట్లు గాక. 226

క. వృద్ధునకుఁ దరుణి యమృతము, వృద్ధుఁడు తరుణికినిసహ్యవిష మూహింపన్
వృద్ధకుఁ దరుణుం డమృతము, వృద్ధయుఁ దరుణునకసహ్యవిష మూహింపన్. 228

క. అని తలపోయుచు నేకత, మున నతఁ డొకనాఁటిరేపు పుత్రుఁడు గ్రామం
బునపొంత చేఁయొద్దకుఁ, జని యుండఁగ నచటికేగి సముచితభాషల్. 229

వ. కొన్నియాడి తదనంతరం బి ట్లనియె. 230

క. నీయంగన కపటాచా, రాయత్తము మాకు వెడలనాడుట తగదే
యీయున్న రాత్రులందు త, దీయవ్యాపార మేము తెలిసితి మెల్లన్. 231

క. కడు నమ్మకయున్నను నె, వ్వడు నమ్మినఁ జెడుట నిజము గోతులఁ జెన్నె
ప్పుడు నమ్మక భోగ్యహాముల, నిడనేటికి నిప్పుడేల యిటుగా నమ్మన్. 232

క. పొడమదు చేయనికార్యము, పొడమక యుండంగఁ గప్పిపుచ్చెద మన నె
వ్వఁడు రాదు సేయు కార్యము, వెడమాయపు మనుజులెల వేల్పులకైనన్. 233

క. ఆత్మలైశ్వర్యఘనుఁడు సం, తతయజనుఁడుఁ గానఁరూపలాఘనుఁడు గృహ

స్వతిసఖుఁ డనవెలయు దివ, స్వతిచేఁతయుమున్న భయలుపడియెనకాదే. 234

క. పుత్రస్నేహము నట్టి క, ళత్రముపైఁ గూర్మియును దలంపక దాసిం
బాత్రముచేయుము కినుకకు, గోత్రము వోనాటవచ్చుకొఱకే భార్యల్. 235

వ. అని యిట్లు పలికి. 236

క. ఊరికిఁ బోయెద మేమ౯, పూరితబాష్పాక్షుఁ డగుచుఁ బోయిన విప్రుం
డూరక యొకవడి నిలిచి య, గారంబునకేగి లజ్జగదిరినమదితోన్. 237

క. దూరగ్రామంబునఁ బసిపే, రొక్కటిచెప్పి కపటపేశలమృదుభా
షారసమునఁ దేల్చి గృహ, ద్వారము వీడుకొని పోయి తగునోలమునన్. 238

మ. పగలెల్లన్ వెలి నిల్చి రాతి రరుదౌభంగిన్ స్వగేహంబున
ట్టుగమీఁదన్ వసియించి భార్యపయి దృష్టుల్ నిల్పియుండంగఁ బ్రౌ
ద్ధగుడుం గంజిమడుంగు పేర రజకుం డత్యాస్థ నేతెంచిన
న్మృగరాజేక్షణ లోచనావరణము న్వేగంబుతోఁ బుచ్చుచు౯. 239

క. తలుపుం దాన వెసం జని, బలువుగ నిడివచ్చి యింటఁ బ్రభువేవంకన్
మెలఁగునో యనియెడు తలఁపున, నలు దిక్కులు చూచి జారనాతుక ప్రీతిన్ 240

క. కదియఁ జనుదెంచి కౌఁగిటఁ, గదియఁగ నందంద పేర్చి కామాతుర యై
సదనములోనికి రమ్మని, తుదచే దిగుచూచువానితో ని ట్లనియె౯. 241

ఉ. నీకొడు కూర లేఁడు మది నిర్భయ మొందుము వాఁడు గ్రమ్మఱన్
రాకయు నచ్చటం బదిదినంబులు పోయినఁగాని లేదు రా
గాకులచిత్తనైన నను నక్కఱవో రతికేలిఁ దేల్చు ర
మ్మా కుడువంగ నీకునని నట్టులు వండినదాన వేఁడిగా౯. 242

క. అని భోజ్యంబులు శీఘ్రం, బున నిడి తనయర్ఘ్యపళ్యమున నిద్దఱుఁ బొ
త్తునఁ గుడువఁ జూచి విస్మయ, ఘనలజ్జాక్రోధదుఃఖగతమానసుఁ డై. 243

గీ. బ్రాహ్మణుఁడు మందిరాంతరప్రాప్తు డైన, యచటి యట్టువ దిగి తనయంగణంబు
వెడలి యారెకులను దెచ్చి వేగఁ బట్టఁ, బనిచి యిద్దఱ నొప్పించె జనవిభునకు. 244

క. ఊరిప్రజ లెల్ల నత్యా, చారం బనఁబరఁగు కులటచరితములహహా
యారూఢతఁ జెప్పికొనఁగ, భూరమణుం డర్హదండమున నుగ్రుండై. 245

క. ఇరువుర దండించె మహీ, సురుఁడును దనయాలి చెయ్ది సొలయుట భార్యాం
తరమును బొందఁగ నొల్లక, విరతుం డై యరిగె జాహ్నవికి నతినిష్ఠన్. 246

వ. అ ట్లగుటం జేసి. 247

క. అత్యాచారపుమాటలు, నత్యంతస్తుతులుఁ గల్ల లగుట వినవె సాం
గత్యాన కేల నమ్మెదు, ప్రత్యక్షక్రూర మైనపాము వచనముల్. 248

క. మావాక్యంబులు వొందవు, నీవీనులఁ దగినవారి నీతివచనముల్
భావింపనివారలపై, దైవంబుననలుగు నింత తథ్యముచుమ్మీ. 249

క. అనిపలికి యభిజ్ఞుఁడు మా, ననియుతుఁ డై యూరకుండెఁ దక్కినవార
ట్లనిలిచిరప్పుడు వెండియుఁ, దనుఁబొగడిన మేనువొంగి తత్క్షణమాత్రన్. 250

క. ఉరగంబున కచ్చటుసార, జెరువెతిఁగించుటయుఁ జొచ్చి తెలిసి నీళ్ళు చె
చ్చెరఁ గ్రోలియుఁ జిఱుకప్పల, నెరగొనియును లావువొంది యుచ్ఛ్వాసరతిన్. 251

మ. భయదాకారతఁ బేర్చి దర్దురముల న్భక్షింప నానాఁటికి
న్లయముం బొంది దశాంశశేషమగుసేనం జూచుచు న్మంత్రులున్
బ్రియులుం జుట్టును నుండి దూఱ వినుచున్ భేకాధినాథుండు ని
శ్చయమానాధిక చింతఁ బొందుచును బశ్చాత్తాపసంతప్తుఁడై. 252

క. ఉండి భుజంగముఁ గన్గొని, మండూకకులంబు నెల్ల మడియించితి మి
త్రుండువలె నుండి తగునే, యొండొరులకుఁ గీడుచేయు టుచితమె మనలోన్.

చ. అన విని నవ్వుచు న్భుజగ మాతని కిట్లను నీప్రధాను లె
ల్లను గడుఁబాపకర్ములు చలంబున నిన్నును నన్నుఁ బొంద నీ
కనయవిహీనబుద్ధు లయి కల్లలు పేర్చిరి గాన వీండ్ర ను
న్మనిచిన నీకు నాకుఁ గలమైత్రి హరింతురు వక్రభావలన్. 254

క. అని పలికి దాని యెదురునఁ, దనుఁ జొరనీ కడ్డుపడిన తన్మంత్రుల నె
ల్లను గ్రసించి యంతఁ గతిపయ, దినములలో మ్రింగె నొకఁడు దిక్కుకయుండన్.

వ. అప్పుడు. 256

మ. తనవారెల్లరు వోవ నొంటిపడి భీతస్వాంతుఁడై బొక్కుమా
టున నో మర్గము దోఁపనున్నతని మండూకాధిపుం జేరి యి
ట్లనుఁ బా మక్కట యేను నూతిదరి దాహం బొంది కూపెట్టగా
నను రప్పింపవు నీవు రాజ్యమదఘూర్ణం బైన చిత్తంబుతోన్. 257

క. ఈజలముపట్టెచూడమ, హాజగమఁట కప్పప్రువ్వులఁట యందుఁ బ్రజల్
పూజింప వానికెల్లన్, రాజఁట యొకకప్ప యట్టి నగవులు గలవే. 258

వ. అని యిట్లు సాహసంబుతోఁ బలికి యాభయదర్శకంబు మఱియును. 259

క. నీపెరిమెలు నాకిప్పుడు, నూపెనవే నగరిలోను జొచ్చి యనుచు నా

టోపముతో భేకంబును, వాపోవఁగఁ గఱచి చంపి వడిగ్రహియించెన్. 260

వ. కావున. 261

క. బలియుం డగుపగతున కెడ, గలిగి చనన్వలయు వాఁడు కార్యముకొఱకై
కలయఁగ వచ్చినఁ బేల్వడి, కలపికొనఁగ వలదు బుద్ధిగలిగినమనుజుల్. 262

క. అని యిట్లు సుమతియొఱఁగిం, చినకథ విని చాల సంతసిల్లి యిరువురుం
గొనియాడి రప్పు డాసఖిఁ, గనుఁగొని సుకుమారి కనియెఁ గడునెయ్యమునన్. 263

క. ఏకాధివాసమైతిం, జేకొనుమేఖలకు హితము చెప్పఁదలఁపునన్
బోకుము నీ వెన్నఁడు నది, కైకొనదు హితోక్తి తెలియఁగాలేదు మదిన్. 264

క. అపగత వివేకులకు హిత, ముపదేశించుటయు వారినొందుటయును నీ
తిపరుల కొప్పదు విహగము, కపిసహవాసమునఁ బడిన కాఱియ వచ్చున్. 265

వ. అక్కథ యెట్లనిన. 266

క. కానన మొక్కటబహుఫల, నూనక మొకమ్రాన నొక్క సూచీముఖవ
న్వారమును దమలోపల, నూనిన నెయ్యమున నుండ నొకనాఁటి నిశిన్. 267

క. మిన్నెల్ల నీలమేఘ, చ్ఛన్నం బై యొక్కవాన సాంద్రజలంబై
మున్నుగురిసి తుది నీదయు, సన్నపుఁ జినుకులును విపినచరబాధలుగాన్. 268

వ. ఎడతెగక యున్న సమయంబున వానరంబు చెలియగు నగ్గిజిగాఁ డొకనాఁడు. 269

చ. మిడుఁగుఱుఁబుర్వు వెన్ను తగుమృత్తికపాదున నంటఁజేసి యొ
క్కడనఱలోన నిడ్డ నదియిమ్ములఁగ్రాలెడు రూపరేఖగాఁ
దడియని గూటిలోనఁ బ్రియదారయుఁ దాను నుండి సీతునం
గొడుఁగుర వోయియున్న సఖుఁ గ్రోఁతిఁ గనుంగొని చాలఁ గుందుచున్. 270

వ. నీడద్వారంబునకుం జనుదెంచి యతనితోడ. 271

క. వడఁకెదు గదయ్య వానకు, నుడుకువ లే దయ్యె రాత్రి యుగమునుగాక
న్నఁడు వేగునె యెవ్విధమున, నుడుగు న్నీబాధ యెట్టు లూరక నిలుతున్. 272

క. ఎడలేదు నిన్ను రమ్మనఁ, గడుసన్నము నాగృహంబు కపివర పెక్కా
డెడిదేమి యిట్టిపుట్టుగు, వడసినపుడ కాదె నాదుపౌరుష మడఁగెన్. 273

ఉ. మచ్చిక రెట్టిగాఁగఁ దనమందిర మొంది యభీష్టవస్తువుల్
నెచ్చెలు లెల్లఁ బొంది సుఖలీలఁ జరింపఁగఁ జేయలేమికిన్
వెచ్చనియూర్పు నించికొని విన్నఁదనంబును బొంది నెవ్వగ
న్వెచ్చినయట్లు సజ్జనుఁడు వేఱొకదుర్దశచేత నొచ్చునే. 274

క. ఓర్వం డెఱుఁగక యుండఁగ, నోర్వం డెఱుఁగంగఁ జూడకుండఁగ నోర్వం
డోర్వఁడు సూడఁగ సుజనుం, డుర్విం దనవారి కైనయొప్పము లెందున్. 275
వ. అని తగుమాటలాడి పెద్దయు వగచి మఱియు నప్పక్షియి ట్లనియె. 276
గీ. కాలఁజేతఁ జేసగావు నీయట్టివాఁ, డకట యుండఁదగిన యాలయంబు
మున్ను జేసికొనని మోసాన నీపాట్లు, పడఁగవలసె నిపుడు నడికిరేయి. 277
క. అని పక్షి హితము చెప్పిన, విని వెంగలి యైనక్రోతి వీఁ డిరవున నా
లున దాను నుండి నన్నొక, పినుఁగుం గాఁ దలఁచికాదె ప్రేలఁ దొడంగెన్. 278
క. తనయింట దివియ యుండఁగ, నను గాయు మనంచు నెగడి నాతోఁ గొఱమా
లినమాటల నిసుమంతయుఁ, గొనకుండఁగ నాడె నిట్టికుటిలుఁడు కలఁడే. 279
చ. తన కఁటె యిల్లు గల్గె నఁటె తా దొర నా కఁటె యిల్లు లేదు! న
న్నునఁ గడుం గ్రొవ్వె నీవులుఁగు పుచ్చెద దీనిమదం బటంచుఁ బె
ళ్ళునఁ దరుశాఖ విర్చి కపియచ్చటి చేరువఁ బల్వలోదకం
బునఁ బడవైచె నంత వెఱపుట్టి ఖగాంగన గూయుచుండఁగన్. 280
వ. అప్పుడు. 281
క. తడిసినరెక్కలు నీళ్ళం, బడి బెగడిన మనసు గలుగు ప్రాణేశ్వరి న
య్యెడ నుడిపి తెచ్చి యొండొక, యెడకుం గొని యేగి పక్షి యిమ్ముల నుండెన్.
క. కావున వివేకహీనుల, క్రోవం బోవలదు వారితోడి చెలిమి దా
నేవెంటనైన నాపద, గావింపకపోదు సుమతికలితుల కైనన్. 283
క. ధర దుష్టసఖులగుణములు. వెరవున నేమేని జేయవేచుట తప్పు
ల్వరిగొలుపుట మర్మాంతర, పరిహాసము సేయుచునికి పంకజవదనా. 284
వ. అని సుకుమారి యెఱింగించిన కథ యిరువురుం గొనియాడి రప్పుడుమకరం
దిక యి ట్లనియె. 285
క. ఇమ్ముగఁ జెలిమి యొనర్చినఁ, గుమ్మరి పుర్వుల విధంబు కుజనులు చూడన్
సొమ్ముత్తురు తుదిముట్టినఁ, దమ్మిత్తురు నీతిపరులు తగుమిత్రులకున్. 286
వ. అనిమఱియు ని ట్లనియె. 287
గీ. బుద్ధిమాలినకపి యొకభూమిపాలుఁ
జంపె హితుఁడయ్యు; నొకదొంగ శత్రుఁడయ్యు
విప్రు నొక్కని గాచె వివేకి యగుట
సుమతిపగ మేలు విమతి నెయ్యమున కంటె. 288

వ. అది యెట్లనిన. 289

క. మందరపురిఁ గాంతాజన, కందర్పుఁడు గలఁడు రాజు ఖగవృత్తిసమా
ఖ్యుం డనరి బుద్ధిమంతులఁ, జెందఁడు సాక్షరుఁడు గాఁడు శిశుకాలమునన్. 290

క. గర్వోద్ధతచాపలమున, దుర్వర్తనుఁ డైన నృపసుతుఁడు చేసిడుమల్
సర్వము గని తన్మంత్రులు, దుర్వారాసహ్యబహుళ దుఃఖాన్వితులై. 291

వ. ఆత్మగతంబున. 292

సీ. అక్షరజ్ఞుఁడు గాని యతనికి శాస్త్రపురాణాగమాదులు రావు సారఁగ
గ్రంథాధిగమశక్తి గలుగక శుద్ధవివేకంబు లేదు వివేకశుద్ధి
కలుగక కర్తవ్యకర్మ మెఱుంగఁడు కర్తవ్య మెఱుఁగక కడఁగి చేయు
క్రియల నీగఁగరాని కిల్బిషంబులఁ బొందుఁ బాపుండు నరకకూపమునఁ ద్రెళ్ళు
గీ. నరకవాసి వేదనలఁ దగుఁ జేవయై, కడుపుకొఱకుఁ బాతకములు చేసి
రౌరవమునఁ గూలు గ్రమ్మఱ నట్లయా, పదలకెల్లఁ గుదురు చదువు లేమి. 293

వ. అని చింతించుచుండ నక్కాలంబున. 294

సీ. ఎలుకవేఁటల పేర నేగి పట్టణముబోఁ బ్రజలయిండులు కూలఁద్రవ్వఁ బంపుఁ
జెలఁగి డేగలకుఁ దొంతల నేయఁబోయి ద్రాక్షామంటపంబులు గాసి సేయుఁ
గోడిపోరుల పేర వాడలఁ దిరుగుచుఁ బొడఁగన్న కడవలఁ బొలియవైచు
వేఁటకుక్కలఁ దెచ్చి విడిచి మందలలోని మేఁకల కుసికొల్పి మెచ్చి యార్చుఁ
గీ. గాలకింకరులట్టి కింకరులతోడఁ, గూడి రాఁగూడి ప్రొద్దునఁ గుడుపు దొరఁగి
వెడఁగుఁదనము ప్రల్లదమును వేనవేలు, మదముతోఁ జేయుచును రాకుమారుఁ డిట్లు.

క. ఊరులును బోనులుం గూళ్ళును, బరుసని చెద్దములు గాలిపడగలు బొరిఁగిం
కరులం బొడిపించెడి యా, సరభసములు దక్క నొండు సైఁప వతనికిన్. 296

క. ఆనరపతి యనువుగ నొక, వానరపోతంబుఁ దెచ్చి వాత్సల్యముతోఁ
దానిఁ బెనిచి యాయుధవి, ద్యానిపుణతఁ బొందఁజేసి యదివర్ధిలుడున్. 297

క. కంచుకము దొడిగి కుండల, చంచత్కటకాతివేషచయమిడి శితఖ
డ్గాంచితరూపముతోఁ దన, కంచుకిగా యుండఁబనిచెఁ గదలక యెపుడున్. 298

సీ. ఆరాజు మందిరో ద్యానంబునకు నేగి యొకనాఁడు తాను బయోజముఖులఁ
పడవు గాఁ గ్రీడించి యొడలు నిద్రాలసం బగుటయు నందఱు నచట నచట
వసియింపుఁ డనిపంచి వనచర మొక్కఁడే తోడరా దట్టంపునీడ నిలిచి
పరిమళి మృదుసిత పవనంబు సెలనైన గురివెంపపందిరి గుజ్జుసజ్జ

గీ. సుప్తుఁ డగుచుండి వానరుఁ జూచి నన్ను
డాయవచ్చిన జీవుల వేయు ఖడ్గ
ధారఁ దునియంగ ననిచెప్పి కూరె నిద్రఁ
గపియుఁ బనిపూనిభూపతిఁ గాచియుండె. 299

వ. ఆసమయంబున. 300

మ. సుమనోదామము రాజుకంధరమునన్ శోభిల్లు నత్తావికై
భ్రమరం బొక్కటిమూఁగ దానిఁగని కోపవ్యగ్రమై క్రోఁతి ఖ
డ్గమునన్వేసినఁ దేఁటితోన ధరణీకాంతావతంసంబుకం
ఠము రెండయ్యె వినీతుఁ డైన పతిచేష్టల్ చేటు దేకుండునే. 301

వ. వివేకి యైన చోరుండు శత్రుం డైన విప్రుం గాచినవిధంబె ట్లనిన. 302

గీ. నందిసీనామనగరంబునందుఁ గలఁడు
బంధుకుం డనియెడునొక బ్రాహ్మణుండు
ధనికుఁ డఁట తొల్లి యవిలంఘ్యదైవఘటనఁ
బిన్నలై పుత్రులుండంగఁ బేదపడియె. 303

వ. అప్పుడు. 304

మ కటబద్ధాంబరఖండమృత్పటలికాక్రాంతస్తనోపాంతికన్
జటిలాపింగళకేశభారఁ బ్రణితోష్ఠద్వంద్వ దీనాననన్
కటకస్థానపరీతరజ్జువలయం గాత్రస్తమాలీన ను
త్కట బాష్పాత్ముఁడుచూచె బంధుకుఁడు దుఃఖవ్యూహినింగేహినిన్. 305

వ. అట్లు చూచుచు నాత్మగతంబున. 306

మ బలవద్దైన్యము వక్త్రగహ్వరముగాఁ బల్వోట్లఁ గొన్నట్టియ
ప్పులు మైచాఱలుగాఁగ బాలరుదితం బుల్మ్రోగుటల్గాఁగ దు
ర్నిలయారణ్యములో భయప్రకరమూర్తి క్రూరమై యుండఁగాఁ
దలమే వెల్వఁడఁజేయ లావుకలిమిన్ దారిద్ర్యశార్దూలమున్. 307

ఉ. ఐనను దీనిఁ బాపఁదగు యత్నము చేసెదఁగాక చిత్రవ
ర్ణీనగరంబులో గుణగరిష్ఠుఁడుఁ బూర్ణధనుండునై మదీ
యానుజుఁ డున్నవాఁడు విపులాఖ్యుఁడు వానికి సొమ్ముగల్గఁగా
నే నిటు బీదనైనవిధ మిచ్చనెఱింగిన వాఁడు కుందఁడే. 308

వ. అతం డొసంగు కనకము గొనివచ్చి యిచటంగష్టకుండ నయ్యెడ. 309

సీ. ఈలోక మింతయు నాలుగుపాళు లిందొకటభిక్షుకులు సోమరులు నొక్క-
పాలు సేవావృత్తి బ్రదికెడువారు విద్యోపజీవికులును నొక్క-పాలు
వ్యవహారమాడెడువారుఁ దస్క-రులును నొకపాలు కర్షకు లొక్క-పాలు
మొదలిపాళ్ళు మూఁడుఁ బిదపటిపాలిన యనవరతంబును నపహరించు

గీ. నపహరించియు నంతంత కవి నశించు, నపహృతం బయ్యు నదివృద్ధినందుచుండుఁ
గానఁ బగురాజు గలిగినఁ గరిసనంపు, జీవనముఁ బోల దొండొకజీవనంబు. 310

క. అని తలఁచి కదలి కతిపయ, దినముల ననుజపురి చేరి తెరువున డస్సెన్
దనువు మురు జేవ దైై నలి, గినమానముకంటె మిగులఁ గృశమై యుండన్. 311

మ. అనుజాగారముఁ జేరవచ్చిన నతం డల్లంతఁ దా నగ్రజుం
గని సందేహము నొందియున్ గమనరేఖామాత్ర శోధించి క
న్గొని కన్నీరునఁ బావము ల్గడిగి సమ్మోదమ్ముతో నెత్తి దీ
వన డగ్గుత్తిక డింప నాతఁ డదిమె న్వక్షంబుతోఁ దమ్మునిన్. 312

వ. తదనంతరంబున. 313

క. విపులుం డగ్రజునకుఁ దగు, నుపచారంబులు ప్రమోద ముత్క-టముగ ని
క్క-పుభక్తిఁ జలిపి యాతఁడు, విపన్నుఁ డగు టతనిచేత విని దుఃఖితుఁ డై 314

వ. నిజపుత్రకళత్రసహితంబుగా నాతని నిష్టదేవతావిశేషంబున నారాధించుచుండ నొక్క-మాసంబు చన బంధుకంఠము తమ్మునితో నొకనాఁటిరాత్రి యెల్లి యవశ్యం బునుం దనకుఁ బయనంబు సేయవలయు నని నిర్బంధించి పలికిన నర్ధరాత్రసమయం బున నవ్విపులుండు దనయంగణంబున గతపరిసాంద్రదమాధవీలతాచ్ఛన్నం బగుచూ తకుంజంబుక్రిందికిం బూర్వజుం దోడ్కొ-ని యేఁగి వేకువన యతనిపయనం బగుటఁ దన్నిమిత్తంబు లగు మాటలాడి. 315

క. కొనిపోవరాదు తెరువునఁ, గనకము తెక్క-లిఘనంబు కాకున్నను మో
వనురాదు పెద్దహేమం, బని యన్నకుఁ దెలియఁ జెప్పి యకుటిలమతియై. 316

వ. అనేకసహస్రసహస్రమూల్యం బగునొక్క-మాణిక్యం బతనికి బ్రమింగ నిచ్చి. మీరు ప్రభాతకాలంబున జీర్ణమలినాంబరంబులు ధరియించి యరుగునది యని చెప్పి యి రువురు శయనస్థానంబుల కరుగుటయు. 317

క. వారలపలుకులుఁ దద్వా, పారంబులుఁ దెలియ నెఱిఁగి ప్రసుపహృ...యుఁడై
...రం డొకయం డప్పటి, భూరుహామునసుండి వారుపోయిన వెనకన్. 318.

ఉ. కన్నము ...ట్టఁ ... నొకకింపముఁ జీ...యుఁ గాక యు... నా

సన్నిలువం బ్రమాద మిది చాలఁగ లాభము చేరె నాకు నే
ని న్నిశివృచ్చి వేగఁతటి నిప్పటివిప్రుని గూడి పోవుచుం
గన్నపువేఁట మాని మణిఁ గైకొని ధన్యుండ నై చరించెదన్. 319

వ. అని నిశ్చయించి యచ్చటువాసి పోయి ప్రభాతం బగుటయు. 320

గీ. పయనమై పోవు బ్రాహ్మణు పజ్జఁ దగిలి, సాధువోలె నాతనితోడ సముచితంపు
భాషలాడుచుఁ దన చేయి పట్టి నడవు, తలఁచికొను జోరకుండను దనమనమ్మున.

క. నడుమ నలవడదు ముంపటి, యడవిం దెగఁ జూతు విప్రునని తలఁచుచు న
య్యడవిఁ దరిసి యరుగఁగ న, క్కడఁ దెక్కలికాఁడు వచ్చి కదుఁ [illegible]మునన్.

క. ఇరువురఁ గొట్టియుఁ గొట్టియుఁ, బరిభవములు వెట్టఁ జేపసన్నలమును చున్
గరుణముగఁ బలుకఁగాఁ గృప, యొరగినచిత్తముల వార లొండొరుతోడన్. 323

క. ఈ యొడలఁ కీఁకీలు, వేయైనను దగవు కపటవేషము లివియీ
మాయలకు మనకు లేదయు, పాయము చీరుపము. వీరిఁబట్టి యుపరమల్. 324

వ. అనుచుండ నందులో ముఖ్యులగువారు. 325

గీ. వ్రత్త మొకనికడఁపు బ్రయ్యాంగ నందులోఁ, బనిఁడి లేక యున్నఁ [illegible]
యరుగనిత్తి ముండిన బ్లైన నితరుఁ, వ్రత్త మిదియె కార్యప్రవృత్తినుసుచు. 326

వ. నిశ్చయించి తమ యిరువురిలోపల నొకని వధియింప నుద్యుక్తు [illegible]
జోరచండాత్మగతంబున. 327

క. ఏనేమి తలఁచి వచ్చితి, దానేమి తలంచె నిచట దైవం[illegible]
తానొకట్టటి తలఁపఁగ విధి, తా నొకట్టటి తలఁచు ననుట [illegible] 328

క. పానముఁడు బ్రాహ్మణుం డని, భావింప కకారణముగఁ [illegible]
యీవిప్రుఁ జంపఁ దలఁచితి, నావిధి యి ట్లుంప నట్లు నా [illegible] 329

ఉ. ఒప్పమి నేయఁజేనిఁ దగు నుత్తమునంజ జాఁ [illegible]
[illegible] నితిధార్మికుఁ డేని దురాత్ముఁ లైనవా
[illegible] పానతింగమున కాఱడి యొగ్గొనరింపఁ జూచిం
[illegible] నటువారలకు దైవము కన్నులు పుట్టుఁజేసు లే

గీ. ఇతనికడఁపు బ్రచ్చి యిం దెప్డు రత్నంబుఁ, గాంచి [illegible] కడపు వ్రత్తు
యరక చంపిపోదు రూరక పిడువరు, కడుపు బ్రచ్చి చెట్లు గట్టి తనకు. 331

వ. అయినను. 332

క. [illegible] మనన్న [illegible] నడిగ్గ [illegible]

దను విడుచి రింక బహూంచి, తనములఁ బని యేల కాచెదం గాకితనిన్. 333
వ. అట్లుంగాక. 334
క. క్షీణకరుణచే బ్రాహ్మణు, బ్రాణముఁగొనఁ దలఁచినట్టిపాపము మగుడం
బ్రాణింబుఁ గాచి యతనకిఁ, బ్రాణం బీకున్న నెట్లు పాయఁగ నేర్చున్. 335
వ. అని కృతనిశ్చయుండై. 336
క. తనకడుపు మున్ను వచ్చిన్, డనుటయు నటుఁజేసి వార లందేమి యుఁ గా
ననివారై యీతని బ్రచ్చిన యట్టుల కాదె యేల చెరఁటిగఁ జంపన్. 337
వ. అనుచు నవ్విప్రు బంధముక్తునిం జేసి నజేచ్ఛం జనుమనుటయు 338
క. క్రూరులచే విడివడి సుత, దారాదులఁ గలసి యతఁడు ధన్యం డయ్యెం
జోరుఁడు వివేకమానస, చోరుఁడు నాకమున కరిగి సుఖియై యుండెన్. 339
క. అవివేకచరిత మట్టిది, సవివేకచరిత్ర మిట్టిచందం బగుటన్.
సవివేక హీను సంగతిఁ, దవులఁగవల దాపదలకుఁ దప్పఁ దలఁచిన్. 340
వ. అని మకరందిక యెఱింగించిన కథఁ గొనియాడి రిట్లు సుఖగోష్ఠి యొనరించి య
మ్మువ్వురు సముచితవ్యాపారంబులకుం జనిరంత నిక్కడ. 341
శా. దేవీరత్నము కిన్కతోఁ జనిన ధాత్రీనాథుఁ డుల్లంబులో
నావిర్భూతమనోజతాపపహితుం డయ్యెం బరీహాసభా
షావిన్యాసముచే దినంబు గడపం జారాయణం దేగి ని
ద్రావాసంబు భజించె రాజు కృతసంధ్యాముఖ్యకర్తవ్యుఁడై. 342
ఉ. అచ్చటనుండి నేర్పుగలయట్టి యనుంగులయైన యింతులం
బుచ్చిన రాక దేవి తనబోఁటికిఁ దెల్లమిగాఁగఁ జిల్చినన్
వెచ్చని యూర్పు నించుచును వేదనఁ బొందుచుఁ గన్నుమోడ్చుచు
న్వెచ్చచు సజ్జపైఁ దనువు వెమ్మగ వేఁచుచు నీల్గి లేచుచున్. 343
సీ. ఉండె నంతకుమున్న యుర్వీశతిలకుపై దేవి తప్పులు వెట్టి పోవుటయును
రాత్రి దా సజ్జకు రాకుండుటయును జెప్పినఁ గళావతి నతి ప్రీతితోడఁ
బసదనంబునఁ దన్ని భాగురాయణుఁడు లాటేశ్వరుపుత్రిక నెనకమెసఁగఁ
గైసేయఁబనిచి యక్కన్యాశిరోమణి నటకుఁ దోడ్కొనియేగునట్లు చేసి
గీ. వలయు బుద్ధులు చెప్పిన నెలమి నదియు
నీమృగాంకావలియు మున్న యెఱిఁగికొనిన
నెయ్యములకల్మి నొర్తొర్తు దియ్యమెక్కఁ

గూడికొని రహస్యక్రియాకుశలు లగుదు. 345

ఉ. వర్జితలోభుఁ డాదిసచివప్రభుపాత్రుఁడు సప్వదాస్వతా
నిర్జితసూర్యసూనుఁడు మనీషిజనస్తుతధర్మవర్తనుం
డూర్జితసంపదాఢ్యుఁడు పయోనిధిసప్తకబంధుకీర్తి కిం
గర్జితదానవృష్టి కవిగాయకపోషకవృష్టి యిమ్మహిన్. 346

క. ఆజన్మవదాన్యుఁడు బహు, రాజసభావినుతకీర్తి రమణీరమణాం
భోజశ్రీప్రధానకాంతి, భ్రాజితమృదుమధురకావ్యపరిణతుఁ డెంచన్. 347

మాలిని—సరససుకవిగోష్ఠీసంభవానందచేత
స్వరసిజుఁడు కళావిజ్ఞాతసంగీతవిద్యా
భిరతుఁడు ధృతి విద్యా భీమనామాత్యపుత్రో
దరశరనిధిసంభూతప్రపూర్ణేందుఁ డుర్విన్.

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనవిధేయ మంచననామధేయప్రణీతం బైన కేయూరబాహు
చరిత్రమునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

కేయూరబాహు చరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీవనితావాణీసత, తావాసితకృతవిలోచనాననపద్మాం
డావిష్కృతసుస్థిరధ, ర్మావర్తనుఁ డెలమి గుండనామాత్యుఁ డిలన్

వ భాగురాయణుఁడు మఱియునుం దనలోగిటనుండి నగరిలోపలి కరుగు రాజమంది
రోద్యానంబుచక్కటి కటమున్న యాయతంబు సేసిన దృష్టితెరువు గలుగుట నం
దుఁ బ్రవేశించి వసుధావల్లభు శయనగృహస్తంభకుడ్యంబులలోపల బయలైన యం
త్రవిశేషంబులం గలయది యగుటయు నందలి యంత్రకీలంబులు దొలంగించు కది
యించువెరవును నన్నికేతనంబున ప్రవేశనిర్గమస్థానంబులను నందు సంచరించువి
ధంబులును నంతకుమున్న మంత్రిముఖ్యునిచేత విన్నదియగుటం గళావతి తాను
ను నక్కన్యకారత్నంబును నయ్యంత్రంబున నక్కుడ్యంబులోపలఁజొచ్చి యొకస్తం
భంబునొద్దకుం జని యది కేయూరబాహుమహేశ్వరు నిద్రాగారం బగుటయు
నందు నిద్రించినవాఁ డతం డగుటయుఁ జెప్పి యేను నిన్ను స్తంభంబు పార్శ్వంబు
వెలువరింప వెడలిపోయి యిన్నిలయంబులోపల నానరేంద్రమన్మథుండు మేలుకొ
నునంతకు ననతిదూరంబున నుండి యతఁడు బోధంబుఁ బొంది నిన్నవలోకింప భ
వదభీష్టంబు సిద్ధించుకొఱకు నీమనంబున నతనిం బరిసవశరాసనుంగాఁ దలంచినిన్ను
రతీదేవిగా నిరూపించుకొని యఱుతనున్నయిత్తారహారంబు నమస్కృతివచనపూర్వ
కంబుగాఁ దత్కంఠంబునం బెట్టి కరగ్రహణంబు సేయ నర్థించెనేనియు నీవు రత్న
సుందరికి వెఱతు నని పలికి తప్పించుకొని యతిత్వరితగతి నేతెంచి యిచ్చటు సో
చ్చునది యని తెలిపి నెఱఁగించి యాసదనాభ్యంతరంబునం బొందునట్లుగా
వెలువరించిన. 2

గీ. మెలపుమై నాతితోఁ బొలయలుక గూరి, కనుమొఱఁగివచ్చి నిద్ర యేకతమ చేయు
చున్న ప్రద్యుమ్నుచాడ్పున నొప్పువాని, సుప్తుఁ గేయూరబాహుని జూచెఁ గన్య. 3

చ. వినుకలిమున్న గిల్కొనినవేడుక చూపులకర్థి చేయఁగాఁ
గనుఁగొని యన్నరేంద్రవరకన్యక నిద్రితుఁ డైన భూపతిం
గనుఁగవ జెప్ప వెట్టఁ వికాసము నెక్కుడువేడ్కతోడ నె

మ్మనమునఁ జోద్యముం బాపల మన్మథుఁ డుద్ధతిఁ జూప మెక్కెడన్. 4

ఉ. ఆరమణీలలామహృదయంబున నాఁటలంతకంతకుం
చేరఁగ నింపు సంతసముఁ బెంపువహింపఁగ నొప్పు వెట్టఁగా
నేరుపు లేక వేడుకలు నిట్టలుద్రోసెడువాలుఁగన్నుల
న్వారణలేక క్రోలె జనవల్లభసుందరు మేనిచెల్వమున్. 5

వ. అట్లు చూచుచు నాత్మగతంబున. 6

సీ. ఈతఁ డెప్పుడు నను వీక్షించుక చూచిన నొప్పారు కన్నులె ట్లుండునొక్కొ
యీబాహువల్లార్చి యెత్తి నటించిన నలిక మేసొబగునఁ బొలుచునొక్కొ
యీముఖాంబుజమున నెలనవ్వు మొలచిన నయనాధరం బెంత యమరునొక్కొ
యీవాక్కు తెఱచి యేమేనియుఁ బలికిన మృదుభాషలెట్టివై మెఱయునొక్కొ
గీ. యనుచు నరనాథపుత్త్రిక మనములోన,
మదనవికృతు లంతంతకు నుదిలకొనఁగ
వేడుకలు మెచ్చులును జోడుగూడిపొదల
ధరణినాయకు చెలువంబుఁ దగిలిపొగడె. 7

వ. మఱియును. 8

సీ. పూర్ణలలాటసముల్లాసవదనంబు నాననాంబుజముతో నంటఁ జేయ
సామజకుంభసంస్ఫాలనకర్కశహస్తంబు చన్నుల నంటుకొనఁగ
జ్యాకిణవ్యాయితచారుబాహులు కాంక్ష రెట్టిగా గళమునఁ జుట్టుకొనఁగ
రాజ్యలక్ష్మీమందిరప్రాంగణం బైన వక్షస్స్థలంబున వ్రాలి సోఁగియ
గీ. నప్పళించుఁ దివురు నక్కాఁడు మదిలోన, మానమూఁది తన్నుఁ దాన మగుడఁ
దిగుచు రాజకన్య జగదీశసుందరుం, జూచి చూచి మదనుఁ దేఁచి యలఁప. 9

వ. తదనంతరంబ. 10

చ. ధరణితలేశ్వరుండు వెడతాల్చిన నిద్రఁ దొఱంగి కన్నుదో
యరవిరియంగ లాటవసుధాధిపపుత్త్రికఁ జూచి రత్నసుం
దరి చనుదెంచెఁగాఁ దలఁచి తప్పక కన్గొని కాకయున్న న
చ్చెరువును సందియంబుఁ దనచిత్తములోపల సందడింపఁగన్. 11

చ. ప్రకటితదేహదీప్తులు విభాసితభూషణరత్నదీధితి
ప్రకరముమీఁదఁ గన్నెగసి పార్శ్వములం బచరించి చుట్టుఁ బ
ర్వెకొనఁగ వెల్గుచుండుఁ బరివేషములోపల నొప్పు చంద్రరే

ఖలు సరియైన లాటనృపకన్యకఁ గాంచె విభుండు భ్రాంతితోన్. 12

ఉ. చూపులు మేన సంతతను సోఁకినచోటన సిల్చెఁ జెల్వపుం
దీపులు గ్రోలఁ గోరికలు దీఱిన వీనులు మంజుకోమలా
లాపరసామృతంబును దలంబుగ నింపుల కాసచేయ న
భ్భూపతి లాటభూమిపతిపుత్రిక యొప్పునఁ జిక్కెఁ దద్దయున్. 13

క. నిగుడుచు మగుడుచు నుండెను, మగువమెఱుఁగుఁ జూపుగములు మగుడకపటలం
బుగ నంచు విభుని చూడ్కులు, తగులున నొండొరులమీఁద దలముగఁ బర్వెన్ 14

వ. ఆసమయంబున 15

చ. అసదృశతారమౌక్తిక సమంజసనాయకరత్నమై సమం
జసరుచిపుంజమై తనకుచంబులమీఁద వెలుంగు హారముం
బిసరుహహస్త పుచ్చుకొని పెట్టెఁ బ్రియంబునఁ జేరి తే నమః
ప్రసవశరాసనాయ యని పల్కుచు భూపతి కంధరంబునన్. 16

వ. అప్పుడు. 17

మ. కరమూలంబున మించుఁ బొంచులిడి కాంతుం గ్రోలుఁ గప్పారు ముం
గురు లక్షింగ బళించు హాతెరమెఱుంగు ల్దొద్దలాడుం బయో
ధరకుంభంబుల నెక్కుడిగ్గు మెలుపొంప న్నివికల్గుం దలో
దరి నాభీనవపీఠికం బోలుచు నద్ధాత్రీశు చూడ్కుల్వెసన్. 18

చ. ఎలుఁగు వినంగ నుబ్బి కమలేక్షణచేతులసొంపుగాంచి స
ల్లలితశుభాంగకంబుల విలాసము లాదటవోవఁ గ్రోలి దే
హలతికగంధమూని యిటులన్నియుఁ బండువు సేసె నింద్రియం
బు లొకఁడుఁ దక్కకుండ మది భూపతి కేకట వొందుచుండఁగన్. 19

క. ఆసమయంబునఁ బుష్పశ, రాసనుచే నలసి తగవు నవుల జరపుచున్
దాసజ్జ డిగ్గి ధైర్య, న్యాసంగం బెడలి నృపతి యతివఁ దరియు మున్. 20

ఉ. ఎవ్వరిదాన వీవు హరిణేక్షణ యెయ్యది నీకుఁ బేరు ని
న్నెవ్వతె తెచ్చెఁ జెప్పు మిది యేర్పడ బంటుగ నన్ను నేలు పం
చవ్యసురేశ్వరుం డతివహస్తము పట్టిన పట్టి ధైర్యముఁ
బ్రవ్వెడు కన్నులం గొని యదల్చి వదల్చె గరంబు చయ్యనన్. 21

వ. ఆలోన మఱియును. 22

గీ. చన్నసుందరి వోడుదు రాజ నీవు, వలదు మావ్యస్త్రి [illegible] తొలఁగు మనుచుఁ

గింబ మదిసొచ్చి జంత్రంబుఁ గదియఁ దిగిచి, యబ్జవదన యదృశ్యమై నట్లు వోయె.

క. అప్పుడు నరపతి యిప్పటి, యప్పడఁతుక యెందు వోయె నాశ్చర్యం బీ
చొప్పుకలయొ నిజమొ యనుచు, లెప్పంబయ్యెను మదను శిలీముఖములకున్. 24

వ. అంత. 25

సీ. లెక్కింపఁ జులుకనై చుక్కలాకసమునఁ బ్రాఁత ముత్తియములపగిది నుండ
నొదవెడు కెంజాయ నుదయాచలము మీఁద మాణిక్యవేదితో మచ్చరింప
నాకాశనదిక్రేవ నమృతభానుఁడు మేని మించుఁ గోల్పడి ముదియంచఁ బోలఁ
జలిగాలి సోఁకునఁ దెలిసి కొండొకవడి కవలెల్ల జక్కవ కవలఁ బెరయ

గీ. వెలరువాఱుచు గృహదీపవితతి యొప్ప
విరులపై నళులు గోరంటవిరుల దొరయ
నలినములు కుముదముల నవ్వ నలుదెసలను
జాలఁ బెరయంగఁ బ్రత్యూషవేళ యయ్యె 26

చ. జలజవనంబుకూర్మిచెలి జక్కవదోలముపంబు నిక్క చు
క్కల పయిదాడికాఁడు త్రిజగంబుల మ్రొక్కలయిక్క వేదము
ల్మొలచినపాఁదు యోగులకు మోక్షమువాకిలి ప్రాణికోటికి
న్వెలుఁగన నొప్పు నవ్వెలుఁగు వేగమ తూర్పునఁ దోఁచె నత్తఱిన్. 27

వ. త్వరితకృతప్రాత రుచితవర్తనుండై యేకతంబ యుండి. 27

క. భయభక్తి సమేతంబుగ, జయశబ్దము మున్నుగాఁగఁ జనుదెంచినయా
ప్రియసఖుఁ డగుచారాయణు, నయనములారంగఁ జూచి నరపతి పలికెన్. 28

క. ఈ రేయి వేగుఁబోకటఁ, జారాయణ యేమిచెప్ప జనులెన్నఁడు నె
వ్వారును నెచ్చటఁగానఁగ, నేరని చోద్యంబు గంటి నిక్కము వినుమా. 29

సీ. చైతన్య మొందిన చక్కనిచిత్రంబు చిఱునవ్వుమరగిన చిగురుబొమ్మ
నడుపాడనేర్చిన నవకంపు నునుదీఁగ మురిపెంబుఁ బూనిన విరులయెత్తు
వంకవాయఁగఁ బెట్టి వచ్చిన క్రొన్నెల పలుకభ్యసించిన పసిఁడి ప్రతిమ
నిలుకడ వడసిన తొలుకారు మెఱుఁగు గర్ధిఁ గైసేసి తోఁచిన కామునలుఁగు

గీ. నాఁగ నభిరామ మగు నెలనాఁగ యొకతె, మానవాంగనాసదృశంబు గాని రూపు
మహిమ గలయది నాసుప్తి మందిరమున, కేకతమ వచ్చి యుండఁగ నేను గంటి 30

క. తరుణప్రవాళరుచిరా, ధర నవమాణిక్యపాదతల ప్రజ్వలస
త్స్ఫురణానఖ నీలకచ యా, స్ఫురదంధ్రి కడునొప్పుఁ బత్రప్రతిక వోలెన్, 31

చ. మెలపున దాఁటియాడు మగమీలవిలాసము దోలి వ్రాలి కం
దలవపుచాయ మీఱి వెలిదామరఱేకులతెంపు నవ్వుచుం
గలువలకాంతి చైకొనక కాఱుమెఱుంగులఁబోలి నేత్రము
ల్చెలువకు నొప్పు ముత్తియపుఁజిప్పలపాటికి నంతపెద్దలై. 32

క. కమలానన కన్నులు ని, క్కముగను దొనలోనఁ బొలుచు కామునిశితబా
ణములగు నట్లా కర్ణాం, తములును భ్రూచాపసంశ్రితంబులు నగుటన్. 33

ఉ. ఇంచుక నాపయిం బొలసె నిందుకరావళి ముంచి తెచ్చి పై
సంచినపోల్కిఁ బువ్వుల పైచిన చాడ్పునఁ గల్వవంత సా
రించిన లీలఁ దమ్మివిరి ద్రిప్పినభంగి మెఱుంగుఁదీఁగె గ
ప్పించినమాడ్కి వాలుజళిపించినకైవడి నింతినేత్రముల్. 34

వ ఆసమయంబున శయనతలంబున నాసీనుండైన నన్నుఁ గదియఁ జనుదెంచి. 35

చ. జలరుహగంధి తామసపుచారసుధారస మగ్గి నాదువీ
నులఁ జిలికించు మంద నవసుంగపమీఁద వెలుంగు నొక్క యు
జ్జ్వలతరహారవల్లి గళుపంబున నామెడఁ జేరి పెట్టెఁ గో
మలకరపల్లవద్యుతిసమాజము మత్తనువెల్లఁ బర్వఁ గన్. 36

వ. అయ్యవసరంబున. 37

ఉ. తను నెఱుఁగం దలంచి ప్రమదంబునఁ బాణిసరోరుహంబు వ
ట్టినఁ గని రత్నసుందరికి డింపములో వెఱతంచుఁ గోమల
ధ్వని ననుఁ బల్కి కన్నుల నపల్చుచు నాదుమనంబుతోనఁ గ్ర
క్కునఁ దనహస్తముం దిగిచికొంచరిగెన్ లలితాంగి మెల్పునన్. 38

క. అత్తఱి వెనువెనుకన చన, నత్తరుణి యదృశ్య యయ్యె నచ్చెరువు వయ
స్యోత్తమ యప్పటి నుండియుఁ, జిత్తంబున సందియంపుఁజీఁకటిఁ బడితిన్. 39

చ. కల యగునొక్కొ యుండెఁ గలగా దిది నిక్కమ యొక్కొ నిక్కముం
గలయును బొత్తునం గలయఁ గ్రాఁగిన చందమొకో నిజంబు గాఁ
గల యగునేని యున్నదిదె కంఠము హారము నిక్కమైన న
క్కలికి వెడందవాలుఁజెలిగన్నులసుందరి యేది ముందఱన్. 40

వ. అని యిట్లు మదనవికారభ్రాంతిపూర్ణస్వాంతుండైన మేదినీకాంతుం గనుంగొని సంతసిలుచు రత్నసుందరీసౌభాగ్యగర్వాపహరణక్రియాచింతైకపరాయణుం డగు నాచారాయణుం డాత్మగతంబున. 41

క. కానిమ్ము రత్నసుందరి, పై నిలిచినమనము కొంత పాఁతుగవలె నిం
కీనరనాథుని నొండొక, మానిని దెస నెట్టు లైన మరగ ఘటింతున్. 42
వ. అని తలంచుచు నతనితో ని ట్లనియె. 43
మ. జగతీనాయక యింత యేమిటికి నీసౌందర్యజాలంబునన్
దగులంబడ్డది దేవకాంత యయినన్ ధైర్యంబు పో దేది లో
మగుడన్ వచ్చుట కేమిసందియము నామాట ల్మది న్నమ్ము మా
మగువం జూపెద నీకుఁ దత్సులభసంబంధంబు సంధించెదన్. 44
వ. అని యి ట్లచ్చట నవ్విధంబునఁ జెల్లుచుండ నావల రత్నసుందరి మేఘలకుం బ్రియంబుసేయుకొలకు రాజు చారాయణద్వితీయుం డై యునికి విని యావిదూషకు మీఁదియలుక నటువోవక సపరివార యై నిజనివాసంబున నిలచె నిట నద్దేవి యాగ్రహంబ యనుగ్రహంబుగా సంతసిలుచు భూవల్లభుండు దానును సఖుండును మందిరారామంబునకుం జనియె నటమున్న వసంతాగమసమయం బగుటయు. 45
క. ఎడలెంగారాకులకై, వడియై నూనములు పల్లవముల విధంబై
యడరెను రాగము పడతుల, యెడఁళులు లతలఁ బరుడించు టుచితమె యనఁగన్.
చ. వననివహంబు లెల్ల మృదువల్లుల నామృదువల్లులెల్ల లేఁ
గొనలఁ దనర్చె లేఁగొనలు గుత్తుల గుత్తులలోఁ జిగుళ్ళు పెం
పొనరుఁ జిగుళ్లఁ గ్రొవ్విరులు పొందగుఁ గ్రొవ్విరు లెల్లఁ దేఁటులన్
మునుకొను తేఁటులెల్ల నునుమ్రోతల నెంతయు నొప్పె నామనిన్. 47
సీ. మృదువేఁడికంటిక్రొవ్వుడుపంగఁ జాలిన కందర్పు మాఱటబొంది యనఁగ
నెలక్రేఁగె లనియెడు నెలనాఁగలకుఁ బ్రీతి నర్తనంబులు సూపు నటుఁ డనంగఁ
గళికల పరువంపుఁ గన్నెఱికంబులు వెరవుతో నెడలించు విటుఁ డనంగ
వనమునఁ గ్రీడించు వల్లభారమణుల సురతాంతమునఁ గోరు సురటియనఁగ
గీ. ఆమనికిఁ బ్రాణమనఁగ నుద్యానమునకు, సొబగనంగఁ గొలంకుల చుట్టమనఁగ
నచ్చువెన్నెల నెచ్చెలి యనఁగఁ బొలసెఁ, జందనపుఁగొండ బుట్టినచల్లగాలి. 48
చ. సరసరతిశ్రమాన్వితభుజంగమనూతనపానకేళి ఘూ
ర్ణితము లైన యమ్మలయశైలసముద్భవగంధవాహముల్
విరహిజనాననాబ్జముల వెల్వడు తోరపుటూర్పుగాడ్పులున్
బోరిఁబోరి నంతనంతఁ దమఁ బొందఁగ దట్టము లయ్యెఁ గ్రమ్మఱన్. 49
వ. మఱియుం దత్కాలంబున వికచారవిందవాసితగంధవాహంబులు లొండొంటి కి

చ్చుకుండాలమిథునంబులకుం గ్రీడాలవాలంబు లగుకూలంబులుం గలిగి పెఱికినయెల దూండ్లు నఱికి చవిపట్టి ప్రియుల కొసఁగు చక్రవాకంబుల భాగ్యపరిపాకంబులుం బోని పద్మాకరంబులును నెడవెలుపు లేని పూఁదేనియజడిం దోఁగి యసమకాల పర్జన్యకాలశంక మత్తిల్లి నృత్యంబు సేయు మత్తకేకికేకల కోడుఃభుజంగకుటుంబం బులును వలసలువోయిన కతంబున రిత్తలైన గుప్తప్రేమభరపరితప్తంబు లగువనకేళి లోలబాలికాజనంబులకుం బరిరంభణయోగ్యంబు లగుచంపకతరుసందోహంబులును గుత్తులయెడచిగుళ్ళ వలనంత వేఁడిమిం బొరలు కాంతలయిగురుపాన్పులకుఁ గొట్టిక త్తెలు పుడికినం దేఁటిదాఁటునకు నెరసులేకుండ నొడికంబుగా వడివెట్టిన తావిపు ప్పులం బోలె నొప్పి పూచినయశోకభూజాతపోతంబులును సహకారకోరకాంకు రములు గప్పునం గమిచి మేసి క్రొవ్వునం బెచ్చుపెరిఁగి నోరం గొలందులుకూయు కోకిలవంపతులసందడికిఁ దొలఁగి మధురపక్వఫలంబులం బరితృప్తంబులై యెలమా విమోకలమీఁద మూకలుగొనఁ బ్రాఁకిన గురువింపపందిరుల గొందుల సందు వెడ లి తొరఁగిన పూరేకుంబాన్పులఁ గలుగు నీరంబులలోనఁ బ్రాణేశ్వరులయెఱకల యిఱుకలం బారవశ్యంబు లూనఁ జంచులు నంచుల మీఁద నిడి నిద్రించుచురాచిలుక రాణివాసంబులు నగుచు నత్యంతమనోహరం బగు చుండ. 50

సీ. వలరాజువిజయకాహాళనాదములభంగి నెలుఁగించు గండుఁగోయిలల క్రందు
చిత్తజుచాపసింజినుల కై వడి మ్రోయు చంచరీకంబుల సంపడియును
అంగసంభవుసేనయార్పులవిధ మగుక లికిరాయంచలకలకలంబు
రతిపతిబలపదోద్ధితధూళి చాడ్పున దెస లెల్లఁ గప్పెడుకుసుమరజము

గీ. పచ్చవిలుతునిగొడుగుల పగిది యైన, యలరుమావిడిమోకల చెలువు పెంపు
నెమ్మనంబునఁ దాపంబు నిగుడఁజేయ, సఖునిఁ జూచుచు నిట్లనె జనవిభుండు. 51

మ. కలయం బూచి వెలుంగుకింశుకము లంగారప్రతానంబు కో
మలసాంద్రాంకురభాసిచూతలతికల్ మంటల్ నభోవీథి న
గ్గల మైక్రాలుచుఁ దూలుచుం దిరుగు భృంగశ్రేణి ధూమంబుగాఁ
బొలిచెం బుష్పశరప్రతాపదహనంబో నాఁగ నిచ్చోటుఁ దాఁక. 52

వ. అనుచు నందు విహరింపంజాలక యొక రమణీయలతామందిరంబు సొచ్చి యంద లిచంద్రకాంతవేదిమీఁదం దనువు వైచి పొరలుచు నుండి కొండొకసేపున కాసీనుం డై. 53

ను. తనకంఠంబున కాంత మున్నిడిన ముక్తాహారముం బుచ్చి చే

త నమస్కృ సముద్రీతిఁ గన్గొనుఁ గరద్వంద్వంబునం జేర్చు మో
మున నొత్తుం బలుమాఱు డెందమున వాపుం గ్రొమ్ముఱుం గంగటం
బును బూనుం బరిరంభబుద్ధి మెయి నర్వం ధైర్యగస్వస్తికన్. 54

వ. ఇ ట్లతిబహుళం బగుకోరికలకు నెల వగుచుం దనలోనన యి ట్లని తలంచు.

ఉ. ఏపున మున్ను వేడ్క సుఖియించి సమున్నత యై యభీష్టకే
ళీపరిణామ మందియును లేను పునఃపరిభోగ సౌఖ్యముం
జూపులవేడుచున్ మధురచుంబన మెన్నఁడు చేయునో క్కొ జం
ఘాపరభాగచుంబిశిఖరాయతలంబితకేశపాశ యై. 55

వ. అనుచు మనోరథంబులం దేలుచు ననేకమదనవికారంబులకు నెల వగుచుండ న
. చ్చోటువాపి కొనిపోవం దలంచి చారాయణుం డి ట్లనియె. 56

క. మర్మస్పర్శనఁ బరఁగు ము, హుర్ముహురాగతవినోదయోగ్యముల మెయిం
బేర్మి జరింతురు క్రీడా, నిర్మాల్యము లేల మేదినీకాంతులకున్. 57

వ. వనవిహారం బొక్కటియయేల ద్యూతక్రీడ యొనర్తుగాని నిజనివాసంబునకు విజయం
చేయు మని తోడ్కొని చని యచ్చట రసాంతరంబు పుట్ట వినోదంబులును నీతిగ
ర్భితంబులు నగు కథావిశేషంబులు వినిపింపం దలంచి యి ట్లనియె. 58

గీ దేవి మేఘుల నెప్పుడు నీవిధమునఁ, జాల మన్నింప నీను మత్సరము పుట్టి
నయవిధిజ్ఞకళావతి నన్నుఁ బంచి, భంగపెట్టించె దాని భూపాల కంటె. 59

క. మతిమంతులు నిజశత్రుల, నితరులఁ గొని యేనిఁ జెఱతు రెన్నివిఠములన్
. సుతహంత యగుకిరాతుని, మృతుఁడుగ శుకిచేసినట్లు మేధాబుద్ధిన్. 60

వ. అనుటయు నది యె ట్లనుడు నమ్మహీనాయకునకుం జారాయణుం డి ట్లనియె. 61

చ. ఒక పెనుగానలో నొకమహోన్నతభూజమునందు బాలశా
బకము లు[illegible]ప్రబలపక్షములం గలవానిఁ గ్రోచి కొం
చొకశుకి యుండు నత్తరువునొద్దన చిక్క [illegible]
దొకఫణినాయకుండు గరళోల్బణుఁడుం డొ[illegible] నన్. 62

వ. అ ట్లారెండును నుండ నంత నొక్కనాఁడు. 63

క. తొల్లియు నచ్చోటన తన, పిల్లలఁగొని చన్న బోయ పెద్దయుఁ గ్రూరుం
డుల్లమలర నబ్భూరుహ, మల్లన నెక్కి తనకూర్చునాత్మజయుగమున్. 64

క. చంచులు దెఱచుచు నఱవఁగ, నించుక కృపలేక పట్టి చేర్పడఁ గనితో
కించుచు రోధించుచుఁ బల్వ, వించుచు నాతనికిఁ జిలుక వెలఁది యిటు లనెన్. 65

క. అన్నన్న లేవె పక్షులు, కన్నులు తెఱవనివి తిన్నఁ గలదే చపి నా
మన్నిఁ గొననేల విడువఁగ, దన్న యకట చంపఁగూడు నయ్యా శిశువులన్. 66

చ. అనవుడు బోయ యిట్లను శుకాంగనతో నడలంగనేల నీ
తనయులఁ జంప నేను బిసితంబులు ప్రాఁతియె నాకు వీనిఁ గై
కొని వెలవెట్టు వారికిఁ జనుం జని యమ్మను విల్చి వారునన్
బెనుతురు గాని నీకొసఁగిన యొనర్పరు నమ్ము నెవ్వఁడిన్. 67

క. అనవుడు దానికిఁ గీరాం, గన సంపఁగ నొల్ల వేనిఁ గనకముపైఁ గాం
క్షను పట్టితేని విడు నా, తనయుల నీ కేను జూపెదను హేమంబున్. 68

మ. ప్రకటశ్రీయుతుఁ డొక్కఁ డీయడవిలోఁ బాటచ్చరశ్రేణిబా
ధకు నుల్లంబున నోడి యొన్న తనయర్థం బొక్కచో డాఁచెఁ ద
ప్పక యేఁ జూచితి నున్న దాపసిఁడిఁ జూపంజాలుదు న్నన్నుఁ బు
త్రకులం గాచెద నెల్లనాఁడు నని వంతం బాపి రక్షింపుమా. 69

మ. అనినం బెన్నిధి యప్పుడే కనిన యట్లానందముం బొంది యే
నిను నమ్మింపుదు నంచు శాబకముల న్నీడంబులోఁ బెట్టి చ
య్యన భూమీజము డిగ్గి బోయ నియతుండై యొక్కచో నిల్చియు
ర్లను బోనున్ వెస ముట్టి నమ్మఁదగు పల్కుల్ పల్కె నిర్వంచనన్. 70

వ. అప్పుడు కీరవనిత వానితో నిట్లనియె. 71

క. నమ్మిక లవియేమిటికిం, గ్రమ్మఱ వచ్చెదవె నీవు ఖగమృగబహుదుః
ఖమ్ములకును నాచూపెదు, సొమ్ములపైఁ జేయి వెట్టి సుఖి వైనతుదిన్. 72

వ. అనిపలికి యిదె రమ్మని తోడ్కొని చని. 73

గీ. పూనుఁగాడియంత భుజగంబు లోనున్న, వెలఁగమ్రాని వెడఁదతొలట చూపి
దీనఁ జేయివెట్టి లోన నున్నది సవి, శేషహేమ మనుచుఁ జిలుక చెప్పె. 74

ఉ. చెప్పిన వెట్టిబోయ వలచే యటు సొన్నపు నందుఁ గన్నులన్
నిప్పులు రాలుచున్న మహనీయగరోజ్జ్వలభీషణోరగం
బుప్పలవాయిఁ దిన్న విష ముగ్రత నెక్కఁగ దృష్టి చీఁకటుల్
గప్పఁగ నోరఁ బెన్నురువు గ్రమ్మ మృతుం డయి కూలె మేదినిన్. 75

గీ. ఆస పాపజాతి యఖిలంబుపైఁ బాఱుఁ, బసిఁడిమీఁద నేలపాఱకుండు
పసిఁడిమీఁద నాసపాఱినమనుజుండు, తనకు వచ్చుకీడు తలఁపఁ గలఁడె. 76

క. తనచే నసాధ్యుఁ డగు శ, త్రుని నన్యునిచేతనైనఁ ద్రుంగునటులు గా

నొనరింపవలయుఁ దా నెఱుఁగ, గసవాఁడునుబోలె నీతికౌశల మెసఁగన్ 77

వ. అని చెప్పి చారాయణుండు మఱియు ని ట్లనియె. 78

క. పగవాఁడ నైన నాయెడ, మొగమోడి మదీయవాక్యములు నమ్మి నిజం
బుగ నరయ వయ్యెఁ గార్యము, మిగులఁగ దుర్బుద్ధి గాదె మేఖల యధిపా. 79

క. మొగమోటవలయు నైనను, మొగమోటకుఁ గొలఁది కలదు మొగమోట ఘనం
బుగనొప్ప దాలి కెక్కుడు, మొగమోడిన యక్షుఁ డొకఁడు మునుహతుఁడయ్యెన్

వ. అక్కథ యె ట్లనిన. 81

క. యక్షపురంబునఁ గలఁ డొక, యక్షుఁడు ప్రియభాషణుఁ డన నతనివనిత ప
ద్మాక్షి నిపుణిక యనంగల, దక్షుద్రస్నేహుఁ డాతఁ డయ్యతివయెడన్. 82

క. ఆరమణి గర్భభరశ్రీం, గారంబున నొప్పెఁ బౌరగణ మట్టియెడన్
క్షీరాబ్ధినాథునుత్సవ, మారూఢం బగుటఁ జూడ నని యేగుటయున్. 83

వ. ప్రియభాషణుండు నిపుణికతోడ. 84

ఉ. కొండికదాన వెన్నఁడును గ్రొత్తవినోదముఁ జూడ వింటఁగా
వుండెద నేను నీవు నను ముత్సవ మిమ్ములఁ జూడ నన్న నీ
వుండఁగ నొంటి నేఁ జనుట యుక్తమె కావని పల్కితేని నీ
నిండిన చూలు మోచుకొని నేర్తునె యచ్చటి కేను బోవఁగన్. 85

క. అనుటయు నీవటఁ జనుమిటఁ, జనుదెంచినయంతదాఁకఁ జామా నీతా
ల్చినగర్భముఁ దాల్చెద నని, తనకుక్షిం జూలు మోచి తరుణిం బంచెన్. 86

చ. పనిచినఁ బోయి చూడ్కులకుఁ బండు వనందగు నుత్సవంబు నిం
పెనయఁగఁ జూచి వారఁ దమయిక్కులకుం జనఁగా రసాంతరం
బున మనమూఁది యింటిదెసవోవుట మాని విభుండుమున్నుఁ జే
సిన యుపకారమున్ మఱచి చేడియ చింతయొనర్చె నాత్మలోన్. 87

ఉ. ఇంటికి నేను బోఁ దడవె యెప్పటిగర్భము నిచ్చువాఁడు నా
కంటికి నిద్రలేక యది గైకొని మోవఁగ నేల వానిచేఁ
గొంటినొ తింటినో యతనికుత్సితబీజము వానిమీఁద నే
త్రుంటితి నింత నా కొఱలదూఱు బొగడ్తయుఁ జూడ నేటికిన్. 88

ఉ. చూలువహించి వెక్కుచును స్రుక్కుచునుండి ప్రసూతివేదనం
జాలఁగలంగి యాపదను జడ్డపడంగను నాకు నేల నా
పాలిటివయ్యమద్దొసఁగువాపినఁ గ్రమ్మఱ నేలపోదునం.

చాలలితాంగి వేఱొకయత్నుని గూడినిజేచ్ఛనేగఁగన్. 89

వ అంతట. 90

క. కడునధికముగాఁ బెరిఁగిన, వెడమాయం బేనినూర్వ వెడలక కడులోఁ
బడియాలికి విలపించుచు, వెడఁగగుయత్నుండు ప్రాణవిరహితుఁడయ్యెన్. 91

క. తగవొరులనమ్మ నెప్పుడుఁ, దగువారలనమ్మి రేసుఁదగుఁగాకమహిం
బగవారల నమ్మఁదగదు, పగవారలకంటె వలదుభామలనమ్మన్. 92

క. బలుపున మెలపునఁ గేలిన, కులభామిని వెఱచుఁ గూర్చుఁ గుమతిత్వమునన్
బలనెక్కించుకొనంబతి, కులమును బ్రాణంబుసొమ్ము కోమలిచెఱచున్. 93

క. దాక్షిణ్యగుణంబుత్తమ, లక్షణమని సజ్జనులు పలంతురు తమకుం
దాక్షిణ్యము సేసినవధి, కక్షుద్రులు మోసపోకగాఁ జూతురిలన్. 94

క. నమ్మకపోరాదనుతఱి, నమ్మిరిపునిఁగలసినమ్మనడచుటయొప్పున్
బిమ్మట నేమఱకతొలఁగి, నమ్మకయుండంగవలయు నరవరవానిన్. 95

వ. ఈయర్థంబు దెలుపు నహిమూషోపాఖ్యానంబు నెఱిఁగింతునవధరింపుమని చారా
యణుండిట్లనియె. 96

క. క్రూరోరగగ్రహణవిప, హారియనంబరఁగునొక్కఁ డతిశయవిషదు
ర్వారమునొకసర్పంబున, భీరుండై పట్టి వెదరుఁబెట్టియఁ బెట్టెన్. 97

క. పట్టిదానికి నెరగాఁగఁ బట్టినొక్క, మూషకము వైచిపెట్టియమున్నవోలె
గట్టిడించిననురగంబుగఱవరాఁగ, నెలుక బెదరక వానితోనిట్టులనియె. 98

క. నీకుపకారము సేసెద, నాకభయంబిచ్చి కావు నాకార్యంబున్
నీకార్యంబులు మేలై, చేకుఱునాతోడఁ జెలిమిచేసితివేనిన్. 99

క. వాఁడుబట్టినపుడ వానిచే నైనను, జావవలయుఁ దనకుఁజావు నిజము
చచ్చియున్ననన్నుఁ జంపిచావనినీకుఁ, జెఱనయుండఁ దలఁచుటెఱుకి యగునె.

క. ఏనధికబలుఁడ నాచే, గానిదియీయెలుకచేతఁ గానోపెడునే
తానాచెఱయేవిధమున, మానుచునిదికల్లయనుచు మదిఁదలఁపకుమీ. 101

క. వినుమెవ్వాఁ డేకార్యం, బునసిపుణుఁడు దానియందుఁ బూజ్యుఁడుహీనుం
డనవలదు సూదినయ్యెడు, పనిచిక్కఁగ కత్తిచేతఁ బాగైయున్నే. 102

ఉ. చాలనభీష్టముల్ తనవశంబుగఁ జేయునయోగ్యుఁడైన న
న్మెల్లుఁదలంచి దానియెడ మిక్కిలి వేడుక సేత సేప్పగుం
గాలిపు వేఁటకాఁడు ఘుహుకాంక్షనతాను పికెంబువిణఁటన్

దేలెడు వృష్టిపైనిలుపు వృష్టియుఁ జిత్తమునావసంబునన్. 103

క. తనకార్యముకొఱకై హీ, నునియొద్దనునైనఁ బోఁజను మహింజండా
లుం డింటి కుపశ్రుతికై, చనుననఁగా స్వాక్షమూఁది సద్ద్విజుఁడైనన్. 104

క. నాచెప్పినట్లుచేసిన, నీచెలువిడు నట్లుగాక నిలుపోవక నీ
వే చంపినన్ను నోరను, వైచికొనసమాను నే భవత్కృతెల్లన్. 105

మ. చెఱియేఁ బాపిష్ఠ నిష్ఠమైన వచనం జెన్నొంపఁ గ్రీడించుచున్
జిఱుగప్పల్చవిమీలు బల్లులెలుకల్ చిట్టెల్కలాహారముల్
వఱలన్ గుత్తుకబంటి తెమ్మెరలఁ గోరించబెట్టెపెంబాముతో
నెఱియున్ భోగముసుట్టునుంగలుగు నీవీక్షింపు మానెమ్మదిన్. 106

క. అనవుడు నురగము సంతస, మునసాఖువుతోడ స్వప్నమున నైననుగీ
డొనరింపనీవు నాచెలి, వనుమానముఁ దక్కనమ్ము మానంపనుతోన్. 107

వ. ఇక్కరండనిగ్రహమెట్లుడిపెదవుదుపుమనుటయు. 108

క. ఏనొకమంత్రము నీతల, పైనుండి జపించి జపము వారించిలగం
గానిసుఁబిలిచెద కదలక, నీనయనయుగంబు మూసినిలుముందాఁకన్. 109

చ. అనినియమించి దానిశిరమంజకయెక్క కరంపనిగ్రహం
బనువుగఁ జేసియాఖునకమప్పుడపోయెననంతరంబులో
చనములు విచ్చిచూచి మదిసంతసమున్ వగపుంపలిర్వ్యా
కనుమనఁ దాను నేగి భుజగం బొకబొక్కవసించియాత్మలోన్. 110

క. ఎలుకకపటముననాక, న్నలువ్రాం మెచుమ్రింగిలేపనో రెరియఁగటా
తొలఁగెవనికేటిబ్రతుకని, తలఁచె దురాత్మకులకెందుఁ దగవులుగలవే. 111

క. కెలనికిమేలుగఁ దనకుం, గలిగెదునింపత్వమైనఁ గాడనుఁ దుదిఁదాఁ
బొలిసినమేలనితలఁచును, ఖలుఁడొకనికిఁ గీడుసేయఁ గలిగినఁ జాలున్. 112

వ. ఇట్లుండి దానిబిలద్వారం బెఱింగి యయ్యాశీవిషం బమ్మూషకంబునకు దోషంబా
పాదించు నభిలాషంబున. 113

గీ. దానిబొక్కకడకుఁ దానేగినాప్రాణ, సఖుఁడయేగు దెమ్ముసత్వరముగ
నొక్కచోటనుండి యుచితసల్లాపముల్, సేయవలెనటంచుఁ జీరుటయును. 114

క. లాఁగలుపెక్కులులోపల, బాగైతనుముట్టినపుడ పట్టువడకలో
డాఁగిచని వెలికివెలువడి, పోఁ గనుమలుగలుగునట్టిబొక్కయెదిరికిన్. 115

వ. వచ్చిమృష్టంబైన బిలద్వారంబున నిల్చి యాద్విజిహ్వంబుతో నిట్లనియు. 116

క. నన్నుఁ బ్రేమను పేవుఁ గాచితి, నిన్నుం జెఱ కేను వాపి నిలిపితి నాకై
మున్ను గల కరుణ మఱవక, మన్నింపుము నాకు నంత మానమ చాలున్. 117

గీ. వియ్యమందఁ బోక కయ్య మొనర్చుట, చెలిమి సేఁత తమకుఁ దలము గాని
వారితోడఁ దగదు వలదు నీ చెలిమికి, నేను హీనబలుఁడ నెంతవాఁడ. 118

క. మున్నీవు నాకు వైరివి, మిన్నక కార్యార్థమాత్ర మిత్రత్వమున
న్నన్ను సహింపుదువే చను, మిన్ని పలుకు లేల వెఱతు నే నిను జేరన్. 119

వ. అనుటయు నయ్యహి సిగ్గువడి పోయె నమ్మూషకంబును సుఖంబున నుండె నని చారాయణుం డెఱింగించెఁ దనవలన మహీనాథవృత్తాంతంబు సమస్తంబు విని భాగురాయణుండు కఱపి పుత్తేరఁ గలావతి యొక్కనాఁడు రత్నసుందరి పను పు నెపంబునఁ గేయూరబాహుభూధవుండు చారాయణసహితుండై యుండు నెడ కేతెంచి మ్రొక్కిన దేవిప్రేరితయై యది తనభావవృత్తి యెఱయవచ్చినదిగాఁ దలంచి ప్రసంగవాక్యంబుల నింగితంబు నొడిచికొని ధరణీశుండు దానిం గారవించి యాసీనంగా నియమించిన నదియట్లచేసి వారి నుద్దేశించి సస్మితాననయై యి ట్లనియె. 120

క. మీయాడెదు నేకతమున, నాయతనము నృపతియయుత హారం బది నా
చేయార గ్రుచ్చినది మీ, రేయెడ మొఱఁగెదరు నన్ను నీనేరుపులన్. 121

వ. అనుటయు ధాత్రీనాథుం డాశ్చర్య సందేహ సంతోషంబులు మనంబున ముప్పిరిగొనుచుండ ని ట్లనియె. 122

క. చారాయణుఁ డును నీవును, నారయ సరి నాకు నిట్టి యాడెదు నీకే
వారింతునె యేకత మీ, హారం బెవ్వరిది మొదల నంగన చెపుమా. 123

వ. అనుటయు నెఱింగించెద నవధరింపు మని యి ట్లనియె. 124

క. భూవర యొప్పును లాట, క్ష్మావల్లభపుత్రి నిఖిలజనలోచనసౌ
ఖ్యావహలావణ్య మృగాం, కావళి యను కన్య హృదయహారిణి యగుచున్. 125

వ. అనుపలుకు విని కేయూరబాహుమహీపాలుండు కళావతితో లాటేశ్వరుం డగు చంద్రవర్మకు మృగాంకవర్మ యను పుత్త్రుం డొక్కరుఁడు కాక పుత్త్రి యొక్కఁడిది యనిన నది నగుచు నలుదిక్కులుం బరికించి యిది యొక్క యత్యంతరహస్యంబు దాని నియమంబున ధరింపు మని యి ట్లనియె- 126

క. ధాత్రీశ లాటపతి యొక, పుత్త్రిం గని పుత్త్రనామమున వెలయించెన్
శత్రునృపుల సమీకపథ, స్వత్రాణసాధ్వీకళాకలాపముఁ బెగుచున్- 127

చ. అతఁడు సుబుద్ధిగాన దనయన్వయపూర్వులు దొల్లి యేకసం
తతులయి పోక తా విధికృతం బగుటన్ దనయందుఁ బుత్రహీ
నతపరదేశరాజులమనంబునఁ బుట్టక యుండ నోపిర
క్షితముగఁ జేసె మంత్రము ప్రసిద్ధిగ మ్రోసె సుతత్వ మెల్లెడన్- 128

వ. ఆయ్యపత్యంబు నామంబు మృగాంకావళి యై యుండ మృగాంకవర్మ యని పుంస్త్వంబు దోఁపఁ దదభిధానంబునం బిలుచుచుందు రక్కన్నియఁ బొందినవానికి సార్వభౌమత్వంబు కలుగు నని మహాపురుషాదేశంబు, ఈరహస్యంబు సమస్తంబు బుద్ధిమదగ్రేసరుం డగు నీమంత్రి భాగురాయణుండు భవదీయరాజ్యలక్ష్మీపరివృద్ధిచింతానిరతాత్ముం డగుట నక్కుమారీరత్నంబును వరించి దేవర సార్వభౌమత్వంబుఁ బొందవలయు నని యొక్కయుపాయంబున నారాజపుత్త్రి నిప్పురంబునకు రప్పించి తనమందిరంబున నిడికొని రత్నసుందరి యందు భయభక్తిసమేతుండగుట నద్దేవివలని దాక్షిణ్యవిశేషంబున నీకెఱిఁగింప నేరక యున్నవాఁడు భవద్వల్లభ యెఱుంగకుండ నమ్మహామంత్రినియోగంబున నప్పురంధ్రిభూషణంబునకు నెచ్చెలి వై వర్తిల్లుదు. 129

ఉ. ఆమదిరాక్షి రూపవిభవాతిశయంబుల దృష్టి సోకినన్
సోముని నైన వేఱె యొకసోముఁడు నామని నైన వేఱయొ
క్కామని కమ్మదెమ్మెరలనైనను వేఱొకకమ్మతెమ్మెరల్
కాముని నైన వేఱె యొకకాముఁడు సేచుదు రేమి సెప్పుదున్. 130

మ. వనితారత్నము నాసికాపదభుజద్వంద్వశ్రవోలంకృతుల్
వనజామోదపుటూర్పు లంచనడుపుల్ వాణిద్యుతుల్ శాతలో
చనపార్శ్వంబులు దృష్టిదోషమున రక్షల్ నాకుఁ జూపెఁగఁ ద
ద్ఘనముక్తావళి యందియల్ వలయముల్ కళ్యాణతాటంకముల్. 131

మ. కరపాదాంబురుహంబులుం గుచరథాంగద్వంద్వమున్ మోముచం
దురుతో దాయలు ఘ్రాణచంపకము శత్రుల్ కుంతలాళింపరిసం
కర మి ట్లక్కట యీవధూసురుచిరాంగశ్రేణికయ్యెం బర
స్పరవైరం బని కుంది డస్సె ననఁగా సన్నంబు కౌ నింతికిన్. 132

క. నయనాద్యవయవములు మే, లయినపదార్థములఁ జేసె నజుఁ డవి వోఁగా
బయ లావటించి చేసిన, క్రియ నయ్యరవిందగంధి కన్నడు మొప్పన్. 133

క. తొడవులకుఁ దొడవు తనులత, తొడవులకుం దనులతకును దొడవులు నడుప్పుల్

తొడవులకును చనులతకును, నడుములకుం దొడవు లరయ నాతుక నడుముల్.

సీ. వాలుఁగన్నులుఁ జారువదనంబు నుత్పలవనజకాంతుల నుద్దినై చికొనఁగ
మెఱుఁగుదంతములు వాతెఱయును మౌక్తికచూతపల్లవముల నూడువట్ట
భుజములు మృదుహస్తములును లేఁదూండ్లను జెందొవరేకుల సిగ్గుపఱపఁ
జనుఁదోయి నలకలు జక్కవకవఁబొందుఁ దుమ్మెదచాయల దొద్దగొనఁగ 134

గీ. నలిక మరచంద్రునితోడఁ జెలిమిసేయఁ, దియ్యపలుకులు దేనెలు వియ్యమంద
నడపు లంచల కొంచపనంబు సేయఁ, గమలగంధి మనోహరాకార మలరె. 135

క. ఆచేడియ సౌందర్యము, నాచేఁ జెప్పించుకొని వినఁగ వలసి మదిం
జూచెదవు గాక ముందఱ, నీచూడనియదియె మేదినీవర చెపుమా. *136

వ. అదియట్లుండెని. 137

చ. అసదృశతారమౌక్తికసమంజితనాయకరత్నమై నమం
జసరుచిపుంజమై తన కుచంబుల మీఁద వెలుంగు హారమున్
బిసరుహహస్త పుచ్చుకొని పెట్టెఁ బ్రియంబునఁ జేరితే నమః
ప్రసవశరాసనాయ యని పల్కుచు భూపతి కంధరంబునన్. 138

క. అనుపలుకు లమృతము క్రియం, దనవీనులు సొచ్చి డిగి హృదయ మంతయునిం
డిన నొకవడిఁ దన్నెఱుఁగక, జనపతిపూర్ణానురాగశరనిధిఁ దేలెన్. 139

వ. చారాయణుండునుఁ బ్రమోదితహృదయుఁ డగుచుం గళావతి శిరం బక్కున నదిమి పెక్కుదెఱంగులం బ్రశంసించె నప్పుడు మేదినీనాథుండు. 140

గీ. బహువిధంబులఁ గొనియాడి బహుళరత్న, భూషణాంబరాదికముల పూర్వముగను
నొసఁగి యరలేని చెలిమిఁ దీపెసఁగఁ దన్నుఁ గలిపికొని యుఁగళావతి గారవించి.

వ. లాటరాజనందన యటమీఁది వృత్తాంతంబు విను కౌతూహలంబుతో నునికి యెఱింగి కళావతి యిట్లనె నట్లు దేవరచే గృహీతయయ్యును నటమున్న నాచే బోధితయగుటం గులపాలికాధర్మంబైన ధైర్యంబవలంబించి యెట్టకేనియు విడిపించుకొని తదీయశయనగృహంబు సుషిరస్తంభకుడ్యరచితంబుఁగావున యంత్రస్తంభాంతరితయైన యంభోరుహవదనను వీడ్కొని తత్సదనంబున నుచితపరిభాతం బగుచుండ నేనును మదాలయంబున కఱిఁగి యొక ప్రహరమాత్రంబు మసలి మరలి తనయున్న తావునకుం బోవ నమ్మానవతియు నంతక మున్న బహువిధమన్మథవికారమగ్నమానస యగుచుండి తన యంతర్గతంబున సకలంబు నాకు వెలిఁబుచ్చ సిగ్గుపడి పద్యత్రయంబు గా రచించి యొక్క కేతకీపత్రంబున లిఖించి యేమఱి పఱవైచినట్లు ప

హస్తైచి నమం గనుంగొని మిథ్యానిద్ర నభినయించుచు నావలి మొగంబైన నేనును
గదియంబని యక్కాంతకీపత్రగతంబగు పద్యత్రయంబు పఠించితి నది యెట్లనిన. 141

ఉ. తాడిడిపంజుఁ దిన్నఁ బ్రియఁ దద్దయుఁ గాలము గోయుచుండఁగా
జూడఁగవచ్చునే నృపతిసుంపదు నింకొకమాటు గ్రమ్మఱన్
జూడఁగ నైన నోఁచ నొకొ చూడ్కి కళావతి దేవి కాత్మలో
నోడి ప్రమాదకార్య మిది యొప్పదు వొమ్మను నొక్క నైనమా. 142

చ. యిటు నటఁ జూడ రా దతని నింత యొకిస్వుడు నాడు నిండ మం
పటఁ బోలయుంగ నీ కిది ప్రధానుఁడు వల్కఁగఁ జూమ యిద్ది నీ
చిటిపొటిపొన్న చుక్కలకుఁ జేతులు సాచుట గాదె యిట్టిదు
ఘ్నటనపుఁగూర్మిన్ శరణ గల్గునె యెట్లు దలంచి చూడినన్. 143

ఉ. ఒంటియ యుండి తేయి విభుఁ డుల్లముచం బ్రియమార నన్ను నీ
బంటుగ నేలికొ మ్మనుచుఁ బట్టిన యప్పు డదేల యియ్యకో
కుంటి వృథాభిమానమున నుంటఁ గళావతి మాట లేమిగా
వింటేఁ బ్రసూనసాయకుని వింటి పృథత్కముఁ గంటి చేలనై. 144

వ. అని చదివితి నని చెప్పిన సానందహృదయుండును సదయుండును లజ్జావదనుండు
ను నగు నజ్జగతీవల్లభు నవలోకించుచు నటమీఁద నధరింపుమని కళావతియిట్లని
యె నేనప్పద్యంబులు పఠించి యదరిపడి యక్కాంతవలవంతకుం దల్లడిల్లుచుండ
నప్పుడ నిద్ర తెలిసినదియు వోలె నచ్చతుర నన్నుఁ గౌరవించుచుఁ బర్యంకతలంబుడి
గ్గి భాగురాయణుని నిష్కుటకూటంబులోనికిం బోవుతలంపునం బిల్చిన నేనును న
ల్లైనం బ్రొద్దుగడపుట కార్యం బని యనుమతించి యుఁజుఁగ నందుం బ్రవేశించి.

సీ. ఎలఁజేఁటికదుపుల యొరకలఁ బదనెక్కి పయిఁ గ్రమ్ము పూవుఁదేనియల సొబగు
వలసినచోన కోకిలదంపతులకుఁ దల్పములగు జిగురుజొంపముల పెంపు
బలుపురాచిలుకల పదానిలంబుల నలుదెస రాలెడు ఫలచయంబుఁ
బుష్పాశితావితోఁ బొదరిండుల బయళ్ళఁ బూరించు తిన్ననిమారుతంబు

గీ. అంగజానల మంతంత కగ్గలముగ జేయఁ దలపోతలకుఁ జొచ్చి చిత్త మలయ
నిష్టసంచారకేళికి నెలయలేక, యబల యొక్క లతానిలయంబు సొచ్చె. 146

ఉ. హారము వెట్టుచోట భవదంగము సోకిన యంగుళాగ్రముల్
భూరితపఃప్రభావఘనపుణ్యఫలంబులుగాఁ దలంచి యం
భోరుహనేత్ర రిత్త మెయిఁబొల్పునుచుం బలుమారుఁ జూచు స

స్మేరముఖారవిందమునఁ జేర్చుకొనుం బులకాంకితాంగియై. 147

చ. విరహజవేదనాభరము వెమ్మఁగ డెందము మీఁదఁ గన్నునీ
రురువుగ నుండె ముద్దియ మహోగ్రమనోభవవహ్నియంగముల్
దరికొని కాల్చ నందు సకలంబును నార్పఁగ లావులేమి జీ
వరమణుఁ డర్థినుండెడు నివాసముసేరి యొనర్చ కైవడిన్. 148

వ. మఱియును. 149

శా. వాడెన్ మోము రసాలబాలలతికావాసంతికల్ సూడఁగా
నోడెం గన్నులు వెచ్చఁగాఁ దొడఁగె నిట్టూర్పు ల్తనూవల్లికం
గూడెం దాపము వీడుకోలువడసెం గోష్ఠీవిహారంబు నూ
టాడెం దాలిమి మేనుసన్నఁ గడు నయ్యంభోజపత్రాక్షికిన్. 150

వ. అట్లుండ నెట్టకేలకు దినంబు గడచి రాత్రికొంత సనుటయు. 151

ఉ. చుక్కలరాణివాసములు చుట్టును గొల్వఁ గొలంకు లెల్లఁ బె
రెక్కినజోదు పూవిలుతునిష్టుఁడు వెన్నెలపుల్గు లాశ్రితుల్
చక్కనదోయి తామరలు శత్రులు గా విహరించు రాజు మి
న్నెక్కె మనోజతాపభర మెక్కె వియోగుల కెల్ల నత్తఱిన్. 152

సీ. అంజనగిరి తనయద్రిఁ బోలుడు నీలకంఠుండు తోరణకట్టఁ బనుప
ననిమిషనది పెల్లి యని యగస్త్యాదులు బయల నెచ్చుటనైనఁ బారి క్రుంక
వనజజగుహలు వాహనములు దడబడ్డ నలిగి వాదడచి సత్యముల కఱుఁగ
విచికిలపత్రసవంబు వెదకెడు తేఁటి తమాలపు విరులందు మసలుచుండఁ

గీ. బ్రీతి బిసనాళములు గొని పిల్ల గలిగి, తగినదోయిళ్ళలో నుంచి త్రావఁజాలి
ముట్టికుండలు నిండంగ మంచఁ గలిగి, నిఖిలదిక్కుల బందువెన్నెలలు వెలిఁగె.

వ. అట్టియెడ మూర్ఛితయైన లాటరాజపుత్రిని సేదఁ దీర్చ నాచేయువివిధోపచారంబు
ల మదనానలంబగ్గలించితి, 154

క. సుందరి కిడ్డ కుచాంతర, చందన, మొప్పారెఁ దాపసంతాపితమై
కందర్పవహ్ని సెరిసిన డెందంబున నీరుకైవడిఁ బట్టగుచున్. 155

వ. అప్పుడేను తల్లడిల్లుచు నొక్క చెంగలువపండు పయికెత్తి. 156

సీ. పద్మాస్య యనియెడి పగమాని చంద్ర యుత్పలనేత్ర యని కృప పట్టికొలిపి
కచభరంబున నీలకంఠాభ యని చూడ కంగజ రతిబోటి యని యొఱంగి
రామాభిధాన యీకోమలి యనక పికాధిప కలకంఠ యగుట నూచి

చంపకనాస యక్క చలము మాని యళిందప్రకల్హారనిభగంధి గాఁగఁ దెలిసి
గీ. రమణ వెన్నెలచిచ్చువేడిమిఁ బాపి. ప్రసవసాయకముల పాలుపడఁగ నీక
వాకువిషమున సల్పక వాఁడిరుఁకఁ, తుల నదల్పక దయఁ గావఁ దలఁపుఁడయ్య.
వ. అని యిట్లు మొరయిడుచున్న నన్నుం గనుంగొని దైన్యగర్భహాసంబు దెచ్చుకొని
యా రాచూలి యిట్లనియె. 158
చ. సరసిజనేత్రి యేటికిటు చందురు గిందురుఁ గామఁ గీము నా
తురపడి వేడె దింతటనె దోషమనస్కులు వారు చాల నీ
పరిభవ మోర్వ రీయలరుఁ బాన్పుల వెన్నెల యింతఁ దెచ్చెనే
దరికొనఁజేయు మంతఁ బరితాపము గీపముం జక్కనయ్యెడున్. 159
వ అనినవ్వనం బట్టిది గావున నాస్థలంబు వాపినివాసహర్మ్యంబునకుం గొనిపోవం ద
లంచియాసుందరి కిట్లంటి. 160
చ. అలరులసెజ్జ యింతయును నంగజుదిండియయంపపొత్తు కో
మలవళివీజనంబు లవి మందమరుజ్జనకంబు లీలతా
నిలయము కాము తా వకట నిల్తురె యిచ్చట డాగపోయియుం
దలవరియింటఁ డాగి రను తద్వచనం బది నిక్కనంబుగన్. 161
వ. అని నివాసహర్మ్యంబునకుం దోడ్కొని యటఁగతి నాత్రియామయు సహస్రయా
మయై కడచె నిది యజ్జోటి విథం బిటమీఁద నీవయెఱుంగు దని పలికినం గళావ
తికి మఱియునుం బసదనం బొసంగి వీడుకొలిపి చారాయణుంజూచుచు న
న్నరపాలుండు. 162
మ. కలయో నిక్కమొ మున్నెఱుంగఁ దుది నిక్కంబైన నే తన్వియో
తెలియంజాల సమస్తకార్యగతులుం దెల్లంబు లై చేకుఱున్
గులశీలాదులఁ దుల్య యిట్టి సతి నాకుం జేర్చు దైవంబు నా
లలనారత్నముఁ బెండ్లియాడ నవలీలం గల్గుటెబ్బంగియో. 163
వ. అనుచుండ భాగురాయణుం డొక్కచతురోపాయంబు గఱపి పుచ్చ నొక్కనాఁ
టి రేపు కళావతి రత్నసుందరిం గొలువం జని మేఖలాద్వితీయయై యుండ నద్దే
వితో నిట్లనియె. 164
క. మనరాజు విదూషకుఁ గొని, మనమేఖల మోసపుచ్చె మన మిపుడాబా
పని మాఱు సేత యిదియొక, పనియే వెల్పెట్టవలదె పార్థివతిలకున్. 165
వ. అనుచుంటయు నద్దేవి సంతసిల్లుచు నల్లైనమెచ్చుగల దది యేయుపాయంబు

చెప్పు మనవుడుఁ గళావతి యిట్లనియె. 166

సీ. మనరాజు భోగైకమగ్నుండు కావున నెమిఁ జెప్పిన నమ్మ నెఱుఁగలేడు
చంద్రవర్మని కొక్క చక్కనిపుత్త్రి మృగాంకవర్మని చెలియలు శుభాంగి
కల దాకుమారిక కరముపట్టినవాఁడు సార్వభౌమత్వ విస్తారమహిమ
నందుట తొల్లి సిద్ధోపదేశంబని మున్న యార్యులచేత విన్నదాన

గీ. ఒరుఁడు సార్వభౌముం డన నొప్పు మంత, నీవుహీనుఁడ వై యుండ కేనుసాల.
దాని నీవ పెండిలిగమ్ము ధరణినాథ, సార్వభౌమత్వ మది నీక జరుగవలయు. 167

వ. అట్లైన నేను సార్వభౌముని నగ్రమహిషి యన నఖిలనరేంద్రవల్లభాభిసేవ్యనై యుండుదుఁ గులపాలికలకు నేయుపాయంబునం గాని నాథు నభ్యుదయంబు గోరుటుచితంబు గాక స్వదీయమానమధురంబును బరిణయవిసరంబు నగు కామభోగంబువలని ప్రియం బెట్టిది యట్లుండఁ గాక యారాచకన్నియ మాపినతల్లికూతురగుటను నిదినాకావించు పరిణయంబ గుటను మాసనంబున నీసుపుట్టు దివ్విధంబు జేయుట నాయభిమతంబులు సకలంబులుం జేయుట యిక్కార్యంబంగీకరింపకునికియ నాచనువులెల్ల నంగీకరింపకునికి యని నరనాథునకుం జెప్పిపుచ్చి యొకంబడఁ జేయునది యటమీఁద మృగాఁకవర్మ యజాతశ్మశ్రువయుం డగుట నతని కేను వనితాశృంగారంబు లలవరించి తదీయానుజ యని ప్రమోయించెద నిక్కపువివాహంబునకు వోలె వివాహద్రవ్యంబులు సమస్తంబులు సమకట్టుం డివ్విధంబున మాయలు వన్ని యవ్వేడుక కాని మోసపుచ్చి చారాయణుని తలయెత్తి రాకుండఁ జేసి మేఖల భంగంబు నీఁగికొంవ మిది రాజును భేదింపలేడు నమ్మెడుఁ జూడు మనిన దేవి యది యట్టిద యని ముదితచిత్తయై కళావతిం గౌగలించుకొని. 168

గీ. పసదనం బిచ్చి బోటి యీపని యభేద్య, ముగ రచింపఁగ నెవ్వరిఁ బుత్తు మనిన
సుగుణనిలయ కళావతి తగినవారిఁ, బనుపవలెఁ గాన మేఖలఁ బనుపు మనిన 169

వ. దేవి యించుక విచారించి యిట్లనియె. 170

క. మేఖల యిక్కార్యంబున, రేఖపడం బలుకు పనికి నేరదు చెలియా
నాక్షేపము చారాయణ, శాఖామృగమదము నీవ చని పుచ్చవలెన్. 171

వ. నాకు నీపని సేయుమని కరంబులు పట్టిన నది రాజునకు మందుసెప్పిన వారి కథ యయ్యె నని నగచుచు నట్లచేయుదు నని కదలి నృపతిసన్నిధికిఁ జనిన యపూర్వకంబుగాఁ బొడసూపిన గారవించి సమీపంబున నుంచికొని. 172

క. భూవలయాధీశ్వరుఁడుం గ, ళావతి సంతోషజాత సలలితవచన

శ్రీవసనము చందముఁ గని, భావించుచు సఖుని కనియెఁ బ్రహ్లాదమునన్. 173

వ. కళావతి యపూర్వసంతోషవతియై యున్నయది యీసంతసంబు మనకుం దెలుపవలతు ననిన నది యిట్లనియె. 174

క. సంతసములు కళ్యాణపు, సంతసముం గడవలేవు జనుల కనిన భూ
కాంతుని పెండ్లికి మునలిక్కి, సంతసములు కొఱఁతయే విచారింపఁగన్. 175

వ. అనుపలుకులు విని సందియంబుతో నించు కలరుచు మహీపాలుండు దాని కిట్లనియె.

చ. మొగిళులలోన నేకతము ముచ్చిలి పుచ్చికొనంగఁ జాలు దఁ
స్తగిరికిఁ దామ్రపరికిని సంగమమైన ఘటింప నేర్తు నిన్
మిగిలిన యట్టి బుద్ధిమతి మేదిని నెందునుఁ గాన నేమి క్రొ
త్తగలుగఁ జూచి పెండిలి ముదంబని యాడితి బోటి చెప్పవే. 177

వ. అనినం గళావతి భాగురాయణోపదేశంబునఁ దాను దేవిం బ్రబోధించిన ప్రకారంబు రాజును జారాయణుండును బ్రశంసించుకొనుచుండఁ దద్దయు సవిస్తరంబుగా వినిపించి యాపని ఘటింపం బూని తానవచ్చుట యెఱింగించినం బరమానందంబున ధరణీకాంతుం డక్కాంతకు నత్యాదరంబునం గట్టనిచ్చి దేవితోడ నీకుం దోఁచిన ట్లాడుము మిట మీఁది కర్తవ్యంబును నీకు నెట్లు బుద్ధి యట్లు వర్తింపుమని వీడుకొల్పి భాగురాయణు బుద్ధివిశేషంబుఁ గొండొక కొనియాడి చారాయణుతోడ.178

గీ. దేవి యిబ్బంగిఁ దా మోసపోవు నొక్కొ, కార్యమిదియును నడుమ విఘ్నంబు లేక
జరగునో కాలాటనృపకన్య చరిత మిచట, నొరులు నెవ్వరు వింట లేకుండునొక్కొ.

వ. అనుచుండఁ జారాయణుండు దేవి ననుఁ జేలువెట్టుదు నను తమకంబున నెద్దియు నెఱుంగ దటుసూడు మిది యవశ్యంబు సిద్ధించు ననియూరడించె నటఁ గళావతి వికసితాననయగుచు దేవికి మ్రొక్కి. 180

క. వనజానన యొడఁబడుచిత్తి, మనుజేంద్రుని నతని సఖుని మాయాజాలం
బునఁ గట్టితి మీఁదటిపని, యొనరింపు రహస్యభేద మొలయక నుండన్.

వ. అనుటయు సంతసిల్లి దానికి నభినవాంబర భూషణంబు లొసంగిననది సని యవ్విధం బంతయు భాగురాయణునకు వినిపించి ప్రసాదంబువడసి మృగాంకావళి కెఱింగించి మహానందంబునం దేలు నారాజనందన చేత మెచ్చుకొనియె నిట దేవి యపుడు మౌహూర్తికుఁ రప్పించి యతనిచేత నద్దినంబునం బూర్వాహ్ణంబున నతివిశిష్టంబగు లగ్నంబు గలుగుట విని యప్రౌఢ వివాహం బని క్రమ్మరఁ గళావతిచేతఁ జెప్పిపుచ్చి తదనుమతోత్తరంబున ముదం బడి పురంబు నగరు నలంక

రింపవలసిన పనులకుఁ దత్తదుచితకర్మకారులఁ బనిచి మృగాంకవర్మనకుం గాంతా
లంకార మలవడంజేయు మని కళావతి నతిప్రయత్నంబున నియోగించి రాజుం
గైసేయ నభినవప్రసాధనరచనానిపుణు లగు చతురుల కానతిచ్చిన నాప్రొద్దు స
ర్వం బనుష్ఠితంబై లగ్నం బాసన్నం బగుటయు. 182

సీ. సల్లలితాశ్వత్థపల్లవమిశ్రితచారుపల్లవరత్నతోరణంబు
అసదృశకుంకుమరసలిప్తతలపరివశితముక్తారంగవల్లికంబు
ఫలపుష్పశుక్తిజపాళిలంబమాలికోదారవిచిత్రవితానకంబు
రమణీయమంగళద్రవ్యకాంచనపాత్రికాకారపుణ్యాంగనాకరంబు

గీ. విశదవేదఘోషాపూర్ణ విప్రగణము, దీప్తమణికాంతికల్పితదీపచయము
నగుచుఁ బరిణయమండప మమరియుండ, రాజ్ఞి పనుపున రాజును రాజసుతయు. 183

ఉ. చూడ్కులు చూపజాల మెరఁగి చొచ్చి కృతార్థతఁ జెందుచుండఁగా
వేడ్కలు నిక్కు నూరటలు వేగము నుల్లము సందియంబునన్
వీడ్కొలుపం బ్రమోదరసనీరధి దా నిరుమేను లైనయ
మ్మాడ్కి వహించి చేసిరి సమంత్రకకృత్యములం గ్రమంబునన్. 184

వ. అనంతరంబు వేదిస్థలంబునకు వచ్చి హోమం బొనరించుచుండ దేవియు నాప్తపరి
చారికలును హాసోద్యోగు లగుసమయంబున భాగురాయణుండు సనుదెంచి రత్న
సుందరి సేయించునుపచారంబులు గైకొని యుచితస్థలంబున నాసీనుండై యాయ
మ నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 185

గీ. చంద్రవర్మమహారాజుసతి సుధామ, దేవి నీపేర లేఖ పుత్తెంచె ననుచు
నగరిమొగసాల నొకరుఁడున్నాఁడు వానిఁ, బిలిచి తేరంగ నిప్పుడ వలయుఁబనుప.

వ. అనుటయు దేవిచేత ననుజ్ఞాతయై యొక్కసతి చని తోడ్తేర వాఁడును దండప్రణా
మం బాచరించి హరిద్రాముద్రం బైనతనచేతిలేఖ యిచ్చినం జదివించె నది
యె ట్లనిన. 187

సీ. స్వస్తి సమస్తప్రశస్తిసమేతసుధామమహాదేవి తనతనయకు
స్వస్తి సమస్తప్రశస్తిసమేతయై పరఁగునరత్నసుందరికిఁ బ్రీతిఁ
జెప్పు నీ కిపుడొక చిట్టితమ్ముఁడు గల్గె మున్ను నీపురమున నున్నయామృ
గాంకవర్ముఁడు చెలియలుగాని నీకుఁ దమ్ముఁడుగాడు మగపేరు బ్రోయఁజేసి

గీ. పెనిచితిమి మేము సుతుఁడు లేకునికిఁ దొల్లి, నిప్పు డక్కన్యఁ దగుపతి కిమ్ము నీవ

దానిఁ బొందినభూపతి ధరణి సార్వ, భౌముఁ డగు నిది మునివరభాషితంబు.

వ. అనులేఖ యాకర్ణించి.

క. ఱిచ్చవడి వెల్లవాఱుచు, ముచ్చముడిఁగి మూర్ఛ తన్ను ముంచికొనంగా
వచ్చిన నైర్యం బూఁతఁగ, నచ్చేడియ నిల్చి టక్కు డదభుత మయ్యెన్.

వ. అట్లుండి తనలోన.

క. ఇది యేమిచేసికొంటిని, మదిమదినుండి జను లెల్ల మతిలే దని న
వ్వెవరు సవతిరాకకు నై, మదినోర్చినఁ దలఁచె వారిమాటల కోర్వక్.

వ. అని యిట్లు పశ్చాత్తాపపీడితయై యిది విధికృతం బింక దీనికి ధైర్యం బంపమి
లని మెచ్చునకు ధైర్యంబు దెచ్చుకొని ధీరయగుట నవికారయై యుండె.

క. కార్యమూల మెఱుంగక తడగి యొరుల, కలఁపు మదినమ్మి తమకు నయ్యెఱుక
యొరులఁబఱచెద మనిపోయి యొరులచేతఁ, దారు నడుమరు రత్నసుందరివిధవ

వ. భాగురాయణుండు తనయుపాయంబు సఫలం బగుటకుఁ బ్రియం బందె.

క. పరముఖమునందుఁ బొందుగ, విరచించుచు మంతనంబు వెలిపుచ్చక నే
ర్పరి యైనభాగురాయణు, కరణి ననుష్ఠింపవలయుఁ గార్యము లెల్లన్.

వ. మృగాంకావళీ కేయూరబాహులనంతరంబున.

సీ. కర్పూరకస్తూరికాపరిమళకరండములంటిరత్నహర్మ్యములయందుఁ
గోకిలకీరాదికోలాహలంబున విలసిల్లు నుద్యానతలములందు
మత్తకేకులకెల్ల నృత్తరంగము లైనరమణీయకేళిశైలములయందుఁ
బరిమళకదళికాప్రాప్తలతాశ్రేణి నమరుదీర్ఘికలతీరములయందు

గీ. నాఁడునాఁటికి వేడ్కలు నాటుకొనఁగ, సారెసారెకు నింపు లింపారుచుండ
నంతకంతకు నాపట లగ్గలింప, నంగజక్రీడఁ దేలుదురభిమతముగ.

వ. ఇట్లు లబ్ధమనోరథుం డై కేయూరబాహుమహీనాథుండు.

సీ. తేజంబుగలఁడు సాధించుశత్రుల [illegible] వెండి నింపకుఁ జాలవెఱచుఁగాని
యరి నొవ్వఁగొనఁడు తప్పరయు ధర్మరతుండు భృత్యుల జెఱుపఁడు సత్యవా
కలక యుబ్బుట భీతి కలుష మేమఱుట మొక్కలము వెఱగుపాటు చలము
కామినీలోలుండు గాఁడు సేవకుచేత మఱవఁ డిచ్చినయీఁగి మగుడఁ గొ[illegible]

గీ. క్రౌర్యలోభజాడ్యకపటవ్యసనముల, పొంతఁ బోవఁ డాయమును వ్యయంబు
నెఱుఁగు నాఁడునాఁటి కింగియుపక్యుండు, గాక సుజనవినుతిక [illegible] డరయ[illegible]

మేలుభూమియంతయుఁ దననగరిలోపలవోలె నెంతయుఁ దెలివిపడఁగ
ట మరుదేశ మిచటజాంగలరాష్ట్ర మిచ్చట సమతల మిచటసార
ు నసారము కొండలిట నేరునిచటఁ జేరఁవిరియిచ్చటఁ గలవనియొఱంగి
ాకాలమున కగు నిచట దుర్గం బని తెలిసిదుర్గంబులు బలుపుచేసి
సి యున్నసమీపభూపతులలోన, సబలు నబలుని మిత్రుని శత్రు నరసి
ంరుపాయంబులను వారిఁ జక్కఁ జేసి, పుడమి పాలించి యెల్లెడఁ బొగడ నెగడె.

్వామియు మంత్రియు దుర్గ, స్తోమము రాష్ట్రంబు వనము సుహృదులు బలమున్
మహి సప్తాంగము లని, తా మదిలో నెఱిఁగి వీనిఁ దగ రక్షించెన్. 202

లోలవృత్తిమై సింహబలుండును జూదంబుచే ధర్మసుతుండు నలుండు
కపానాసక్తి యాదవులును వేఁటతగులునఁ బాండుండు దశరథుండుఁ
ుప్రల్లదమున కౌరవులును బరుసనిదండమున జరాసంధనృపతి
ప్రయోజననిఖిలార్థపరిత్యాగమున నాహరిశ్చంద్రమనుజపతియు
పదలఁ దూల్లిఁ బొందిరి యట్లు యగుట, వ్యసనసప్తక మెప్పు డొప్ప దని యెఱిఁగి
ివర్జించి ధరయెల్ల బ్రాలియేలి, సార్వభౌమత్వమందె నజ్జనవిభుండు. 203

ద్ధి శస్త్రంబు సప్తాంగములును మేను, గార్యయత్నరహస్యరక్షణము జోడు
రులేచ్చష్టులును నూతజనము ముఖము, ధర్మవర్తన ప్రాణ మాధరణిపతికి.
రాజ్యంబున. 205

ృష్టులఁ గల్మలం బొదలి విప్రులు పెద్దయు ధన్యులైరి యు
ృత్తమధర్మకార్యముల నొంది వసుంధర సర్వదానసం
త్తి వహించె ధర్మము లపారతఁ బొందె జనంబు గేహమున్
తదభీష్టవస్తువులఁ దామరతంపరలయ్యె నయ్యెడన్. 206

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క్షాంతిదయాప్రియాభరణ కౌశికగోత్రగృహప్రదీప ది
ంతిమదాంబుసేచనవిధానవివర్ధితకీర్తివల్లికా
కాంతసమస్తలోక యవిఖండితసంతతదానవర్ష వి
శ్రాంత మనోహరార్థిజనచాతక భూతలపారి[illegible]
భినవభానుతనూభవ, విభవపురందరలసద్వివేకబృహస్పతి
భసంహా[illegible]మానస, సుభగేజవమదన నిఖిలశుభగుణ[illegible] 208

మాలిని. గణకశిఖరరత్నా కావ్యవిద్యాప్రయత్నా
ప్రణుతజనశరణ్యా ప్రాజ్యలోకాగ్రగణ్యా
ఫణిశయదృఢభక్తా బంధువర్గానురక్తా
గుణిజనకృతసఖ్యా గుండనామాత్యముఖ్యా.

గద్య. ఇది సకలసుజనవిధేయ మంచననామధేయప్రణీతం బైన కేయూరబాహుచరిత్రంబునందు సర్వంబును జతుర్థాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

శుద్ధపత్రిక.

పుట	బంతి	తప్పు	ఒప్పు
2	2	చనుఁగాది	చనుఁగాదే
3	4	యనఁదనదు	యనవనదు
3	12	గౌతమాన్వయం	కౌశికాన్వయం
8	17	ఘూంటికా	ఘుంటికా
10	9	అవనిపతికి	అవనిధవుఁడు
61	7	మానని	యూనని
16	17	వతురె	వత్తురే
23	16	షట్పదాన్వయమతికిఁ	షట్పదాన్మయుసుమతికిఁ
26	6	అన	అనెడు
27	29	వంకస్నాన	వంకందాన
28	11	లగుణములటుగామియారయనధమగుణంబుల్	లగుణములటుగామి యధములగుణంబులగున్
29	10	ఆమతి	ఆమడ
37	21	యెత్తొంటికిన్	యెత్తింటికిఁ
44	7	తెలిసినీళ్ళచె	తెలినీళ్ళను జె
45	13	న్వారముఁను	న్వానరమును
50	3	ధన్యుండ	ధన్యుఁడ
52	45	కింగర్జితదాని	నిర్గర్జితదాన
53	1	తావాసితకృత	తావాసీకృత
57	2	దలవపుచాయ	దలవపుఁజాయ
60	2	నొతుం	నొత్తుం